STRIP SCHRIFT

NR 2-3

ROCKETEER
DE 12 BESTE ALBUMS VAN 1986
GREG • VINK • TENG
ARCHIEF HENK KUIJPERS

21E JAARGANG • LOSSE NUMMERS FL 9,50 • BFRS 190

PACIFIC ★ PRESENTS... #5
THE ROCKETEER™
BY
·Dave Stevens·
PACIFIC FOR THE NEW ERA! COMICS
Rocket's RED GLARE
BY DAVE STEVENS

NR. 213 – 21e JAARGANG, 1987

Uitgegeven door Vonk/Uitgevers B.V. voor Het Stripschap, Nederlands Centrum voor Belangstellenden in Strips, goedgekeurd bij K.B. 30 sept. 1968.

REDAKTIE
Postbus 4835, 1009 AV Amsterdam (020-939857).

UITGEVERS
Vonk/Uitgevers B.V., Postbus 420, 3700 AK Zeist, tel. 03404-54000, telex 70042.

ADVERTENTIE-EXPLOITATIE
Inlichtingen en tarieven: Bureau Nassau, Jan van Nassaustraat 18, 2596 BT Den Haag, telefoon 070-249500.
U kunt ook uw advertenties direct inzenden aan de uitgever, Postbus 420, 3700 AK Zeist.

BLADMANAGER
Nelleke Lindhout

REDAKTIE
Baldi Dekker jr., Arco van Os, Pieter van Oudheusden, Hans Pols.

MEDEWERKERS
Dick de Boer, Har Brok, Willem Ritstier, Gerard van der Wolf, Ruud Booms, Rich Thomassen, Moj Gründeman.

VORMGEVING
Paul Stoute (Vormgeving Rotterdam)

OMSLAG
René Stoute, vrij naar Dave Stevens.

STRIPSCHRIFT IS VERKRIJGBAAR
- via een lidmaatschap/abonnement à ƒ64,50. Postgiro 1513000 of bankrekening 42.11.38.114, beide t.n.v. Het Stripschap te Amsterdam.
- via een abonnement (jan. t/m dec.) à ƒ49,50. (buitenland ƒ59,—.)
- via een CJP-abonnement à ƒ42,75.
- losse nummers (ook verkrijgbaar in de boekhandel) à ƒ9,50. Postgiro 209948 t.n.v. 'Stripschrift' te Zeist.

Houders van een CJP-paspoort dienen zich via hun CJP-buro op te geven. Lopende (bestaande) abonnementen kunnen eerst worden omgezet in het komende kalenderjaar. Abonnementen op Stripschrift, opgegeven in de loop van een kalenderjaar, omvatten alle in de desbetreffende jaargang te verschijnen nummers.

KLACHTEN over bezorging, adreswijzigingen en inlichtingen over abonnementen uitsluitend via Postbus 420, 3700 AK Zeist.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Stripschrift en auteurs.

De verantwoordelijkheid voor de geplaatste artikelen berust bij de auteurs.

ISSN 0165-845X.

Druk: Drukkerij Vonk Zeist b.v.

REDACTIONEEL

STRIPSCHRIFT, 21e jaargang, eerste nummer. Een leeftijd voor vernieuwing en verandering. Een ander uiterlijk, een ander innerlijk. De vormgeving van het blad werd aangepakt door Paul Stoute van Vormgeving Rotterdam. Modern omslag, ander binnenwerk, verrassende letter, nieuwe indeling. Ook de verschijningsfrequentie hebben we aangepakt. Om de twee maanden een nieuw nummer, zes keer per jaar.

Het eerste nummer Stripschrift nieuwe stijl hebt u nu in handen. Opvallend is, en wij zijn daar blij mee, de toegenomen omvang. Voortaan telt elk nummer 64 pagina's. Daarvoor moest de prijs omhoog tot ƒ 9,50. Een snelle rekensom: de prijs per los nummer ging omhoog met ruim vijftig procent, de omvang met honderd procent. Relatief gezien is Stripschrift dus goedkoper geworden. Ook daar zijn we als redactie blij mee.

Met teikens 64 in plaats van 32 pagina's kunnen we beter uit de voeten, vinden we zelf. Interviews kunnen meer ruimte krijgen, strips integraal worden afgedrukt zonder direct vrijwel alle redactionele pagina's kwijt te raken. Zeker van die laatste mogelijkheid zullen we dankbaar gebruik maken. Dank zij aangepaste productietijden kan de actualiteit op de voet gevolgd worden.

Ondertussen krijgt de redactie meer tijd voor het maken van een afgewogen product. We hopen dat onze benadering u als koper en lezer van Stripschrift aanspreekt.

Ons volgende nummer verschijnt op 24 april 1987. Meer zekerheid kunnen we als redactie niet bieden. Als uw reacties echter net zo enthousiast zijn als de onze, gaan we goede striptijden tegemoet.

Wij wensen u een aangename hernieuwing van uw kennismaking met Stripschrift. Veel lees- en vooral kijkplezier!

INHOUD

MIKE GREG: LIVING IN AMERICA PAG 2
DE EERSTE VLUCHT VAN DE ROCKETEER PAG 8
VINK: HET LEVEN OP PAPIER PAG 12
JAN ARENDS/GERRIT STAPEL: DE ROOFZUCHTIGE MOGOLATEN PAG 18
DE TOP 12 VAN 1986 PAG 25
GEKKENWERK PAG 29
ONZE MAN IN VLAANDEREN PAG 29
HET TALENT VAN TENG EN ZIJN BEPERKINGEN PAG 30
PLEEGDE VANDERSTEEN 'KINDERMOORD'? PAG 36
DE RAADSELACHTIGE VERDWIJNING VAN FRANK DE VLIEGENDE HOLLANDER PAG 39
STRIPSCHRIFT ARCHIEF: HENK KUIJPERS PAG 41
BOEKEN IN HET KORT PAG 48
AAN HET WOORD PAG 56
NIEUWS PAG 57

MIKE GREG

» LIVING « IN AMERICA

DOOR

PIETER VAN OUDHEUSDEN

EN HANS POLS

We spreken hem aan als meneer Regnier. Hij corrigeert ons: 'Mijn naam is Greg. Dat staat ook op al mijn officiële papieren.' Desgevraagd overlegt hij de bewijzen: *social security-card, driver's licence, credit cards.*
We stellen hem voor het gesprek in het Engels te voeren en excuseren ons dat onze kennis van het Frans niet geweldig is. Greg verontschuldigt zich op zijn beurt: 'Als Belg zou ik uw taal moeten spreken. Maar ik heb tijdens de lessen Nederlands op school niet goed opgelet en ik was de slechtste van de klas.'
Greg spreekt Amerikaans met een prachtig Frans accent. Hij draagt een donkerblauwe stropdas met piepkleine Mickey Mousejes.

MIKE GREG

LIVING IN AMERICA

Hoe lang woont u al in Amerika?

Greg: 'Vijf jaar, maar deze zomer hebben mijn vrouw en ik besloten het voortaan anders te doen: zes maanden in Frankrijk en zes in Amerika. Ik woon zes maanden plus één dag per jaar in Amerika, om belasting-technische redenen. Je betaalt namelijk belasting in het land waar je de langste tijd hebt gewoond dat jaar.'

Wat vindt u prettig aan het leven in Amerika?

G.: 'Bijna alles. Het leven daar, de vrienden die ik er heb. Ik ken bijna alle striptekenaars die bij de syndicaten werken, die dus de strips maken die je elke dag in de krant kunt vinden. Ik ben niet zo goed bekend met de jongens die comics tekenen, ik ken er maar 'n paar. Dat is een hele andere business in Amerika, het zijn aparte werelden.'

CONNECTICUT

Is het niet verwarrend om de ene helft van het jaar in Amerika te wonen en de andere helft in Frankrijk?

G.: 'Niet echt. Het is een mentaliteitskwestie. Voor sommige Fransen is het onmogelijk om zich aan de Amerikaanse manier van leven aan te passen, maar ik voel me wel thuis. Het is opwindend..., maar het paradijs bestaat helaas niet op deze planeet. Dus zijn er dingen die goed zijn in Frankrijk, beter dan in Amerika, en er zijn dingen die daar beter zijn dan hier. Een paar jaar geleden had ik kunnen zeggen dat ik naar Frankrijk terugging voor het lekkere eten bijvoorbeeld, maar het eten in Amerika is sindsdien vooruit gegaan. Je kunt er heel lekker eten... dat kun je wel zien (klopt tevreden op zijn fikse buik). Je kunt er bijna alle produkten kopen. Mijn vrouw is een goede kok en ze kan daar op dezelfde manier koken als hier. De kosten van levensonderhoud zijn relatief hetzelfde. Je geld geef je niet aan dezelfde dingen uit en sommige dingen zijn daar goedkoper dan in Frankrijk en omgekeerd, maar aan het einde van de maand heb je ongeveer hetzelfde bedrag uitgegeven. Behalve aan belastingen, 'n hoeraatje voor Reagan!'

Heeft het wonen in Amerika uw werk beïnvloed?

G.: 'Dat zal wel. Maar niet erg veel... Ik ben begonnen detectives te schrijven. Ik heb een contract met een Franse uitgever, Le Fleuve Noir, voor vier boeken per jaar, drie jaar lang. In die detectives ben ik wel beïnvloed. Een deel van het eerste boek speelt in Connecticut, omdat ik dat gebied ken. Op stripgebied ben ik niet beïnvloed. Kijk, als je aan je tafel zit te tekenen, ben je net een monnik. Als ik uit het raam kijk, kan ik een boom zien, maar aan die boom kun je niet zien of die Frans of Amerikaans is. Ik werk op precies dezelfde manier in mijn kantoor in Parijs als in Connecticut. Je vergeet echt waar je bent. Je bent een deel van je pagina.'

U vertelde net dat u detectiveverhalen aan het schrijven bent...

G.: 'Ja, ik heb er al vier geschreven. De eerste is net drie dagen geleden verschenen (het gesprek vond plaats tijdens de Strip-3-daagse – red.) en de tweede verschijnt in november.'

Zijn het pockets?

G.: 'Nee (grinnikt)... ik klink misschien heel ijdel, maar ze zijn een nieuwe serie voor mij gestart, op een ander formaat dan normaal, groter en met beter papier. Een soort paperbacks, heel goed gemaakt.'

DIKKE NEUZEN

Het is een ongelooflijke productie, vier boeken per jaar.

G.: 'Nee, nee... vroeger toen ik strips maakte, produceerde ik acht of negen pagina's per week. Met wat hulp, maar die was alleen voor de achtergronden, de auto's, dingen waarvoor je veel tijd nodig hebt. Als ik nu achter de schrijfmachine ga zitten, is het werk eigenlijk al gedaan. Voor een detective zit ik niet veel langer dan twee weken te tikken. Het verhaal bestaat dan al in mijn hoofd. Ik houd er ook niet van als ze me striptekenaar noemen, ik zeg altijd dat ik een verhalenverteller ben; ik gebruik tekeningen om een verhaal te vertellen. Daarnaast schrijf ik nog steeds voor anderen, want er zijn heel veel dingen die ik zelf absoluut niet kan tekenen. Ik kan humoristisch tekenen, dikke mannetjes met grote neuzen, maar *Comanche* bijvoorbeeld zou ik niet kunnen tekenen – zeker niet zoals Hermann het kan. Het zelfde geldt voor *Bruno Brazil* met William Vance. Maar ik wil die verhalen vertellen, dus gebruik ik de tekenaar als een stuk gereedschap (lacht).'

U hebt het nu over *Bruno Brazil*. Waarom hebt u voor die strip een pseudoniem gebruikt?

G.: 'Op dat moment was ik hoofdredacteur van Kuifje en het blad stond vol met mijn naam: om de twee pagina's zag je 'door Greg'. Mijn volledige naam is Michael Louis Albert Greg en voor *Bruno Brazil*heb ik toen besloten de middelste twee namen te gebruiken. Ondertussen weet iedereen dat ik het ben, maar op dat moment was het heel grappig want als hoofdredacteur kreeg ik alle brieven van de lezers. Een van hen had een lange brief geschreven (die heb ik altijd bewaard) en daarin schreef hij: ik begrijp niet dat de hoofdredacteur van dit blad een verhaal als *Bruno Brazil* accepteert. Hij werk voor de CIA en is een fascist. Die meneer Louis Albert zou 'ns wat beter naar die uitstekende verhalen van *Bernard Prince* moeten kijken; die werkt voor een goede zaak. Ik schreef terug dat ik hem namens Greg (dat was ik toevallig zelf) bedankte voor de waardering voor *Bernard Prince* en dat ik mijn excuses aanbood namens Louis Albert (want dat was ik toevallig ook zelf)... hahaha. Stel je voor dat je maar één verhaal zou schrijven. De mensen beschouwen je dan als links of rechts op basis van dat ene verhaal. In dit vak gaat het erom, dat je een goed verhaal schrijft en bij het schrijven denk je eigenlijk nooit aan politiek. Voor *Bruno Brazil* had ik een spion nodig, maar het lijkt alsof hij voor de Amerikanen vecht, terwijl Bernard Prince een vrijgevochten rebel is, die voor niemand in het bijzonder werkt en min of meer links is. Maar zo heb ik die figuren nooit opgezet. De lezers leggen dat erin. Het was een goede les. Het volgende verhaal van Olivier Blunder bijvoorbeeld wordt een parodie op

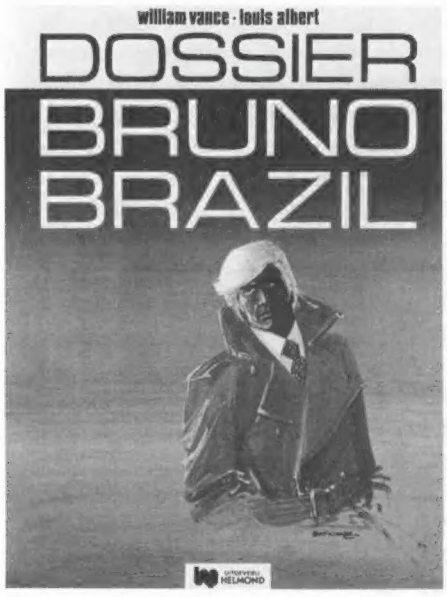

MIKE GREG

LIVING IN AMERICA

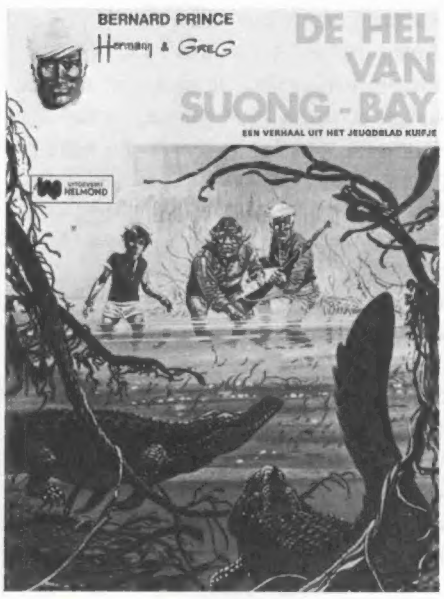

Dr. Jekyll en Mr. Hyde. Blunder ontmoet de man als hij vriendelijk is, maar de buurman ontmoet hem telkens nadat hij veranderd is – dus worden ze het niet eens over hun nieuwe buurman. Het is een parodie, maar ik heb besloten die verandering iets verder te laten gaan. De man verandert bijvoorbeeld ook van politieke opinie, leest een andere krant en is het niet meer met zichzelf eens. Ik denk dat iedereen zo is. De ene keer voel je je wat meer links, de andere keer reageer je rechts, bijvoorbeeld als je geconfronteerd wordt met terrorisme. Dat vind je vreselijk en je vindt dat de politiek moet ingrijpen – en dat is toch een typisch rechtse reactie (lacht). Als je humorist bent, kun je je geen particuliere meningen veroorloven. Je kunt ze er wel op na houden, maar in je verhaal kun je ze niet gebruiken.'

Is dat ook de opvatting van Dargaud: geen politiek in strips?

G.: 'Nee, ik spreek helemaal voor mezelf. Dargaud is er heel open over en sommige stripmakers zullen wel politieke ideeën ventileren in hun werk, afhankelijk van wat ze zelf meegemaatk hebben. Maar ik kan me geen enkel geval herinneren waarin door Darugaud om die reden een verhaal geweigerd is.'

Er is geen censuur.

G.: 'Neė. Maar kijk naar de oplagecijfers en dan gaat het niet om geld, want die cijfers geven ook de smaak van de lezers weer. Ik heb bijvoorbeeld 37 of 38 boeken over Olivier Blunder gemaakt. Mensen blijven mijn boeken kopen en daar verdien ik geld mee – dat is geen schande. Maar... je kunt de mensen één keer bedriegen, met publiciteitscampagnes, advertenties en misschien kopen ze op grond daarvan een bepaald boek. Maar het tweede boek is dan het moment van de waarheid, want als de lezer teleurgesteld was in het eerste boek, zal hij het tweede niet kopen. Dat klinkt allemaal heel zakelijk, maar het gaat om meer. Het is net als met sommige films, waar mensen telkens weer naar toe gaan om ze opnieuw te zien. Dat levert geld op, maar voor een scenarioschrijver of een regisseur moet het heerlijk zijn om iets dat je zelf met veel plezier gemaakt hebt, met andere mensen te kunnen delen.'

EX-BOKSER

Hoge oplagecijfers betekenen dus dat je door je lezers geaccepteerd en gewaardeerd wordt.

G.: 'Ja. Iets anders: het allereerste *Olivier Blunder*-album werd in de oorspronkelijke Franse editie in 1967 gepubliceerd en het verkoopt nog steeds, de ene herdruk na de andere. Er worden er per maand zo'n duizend van verkocht en dat duurt nu al bijna twintig jaar. Dus de lezers zijn niet meer dezelfden die het toen kochten en die nu een jaar of veertig zijn. Het wordt nu gekocht door de kinderen van de eerste kopers en dat is fantastisch. Net als bij films: ze worden ouder, maar sommige zijn na een kwart eeuw nog even goed, terwijl andere niet meer dan een eenmalig succes gebleken zijn.'

Was u beïnvloed door bepaalde films of boeken toen u Bernard Prince *en* Comance *schreef*?

G.: 'Zeker, nu kan ik veel reizen en de landen waarover ik schrijf, zelf bezoeken, maar als je in dit vak begint, heb je daar het geld niet voor. Je hebt alleen de beschikking over boeken en films. De truc is dat je nooit één bepaalde film moet imiteren. Je moet de invloeden met elkaar vermengen. Als ik bijvoorbeeld Bernard Prince naar het Verre Oosten stuur, denk ik terug aan tien of twintig films die ik heb gezien, plus *Terry and the Pirates* van Milton Caniff en nog een paar dingen. Die meng ik dan, met als het mogelijk is ook nog iets persoonlijks, iets van mezelf... (lacht).'

Zijn er speciale schrijvers of filmmakers wier werk u bewondert?

G.: 'Ja, maar ik vrees dat ik oud word, want mijn favoriet is nog steeds John Ford.'

Wat vindt u van het werk van Serge Leone?

G.: 'In elke film van hem zijn er gedeeltes die ik goed vind, maar geen enkele film waardeer ik van begin tot eind. Zo zou ik geen verhaal schrijven.'

Wat is uw favoriete John Ford-film?

G.: '*The Quiet Man*. Die is geweldig. Het gaat over Ierland. Een man, een ex-boxer, heeft in Amerika per ongeluk een andere bokser doodgeslagen en is daarom met boksen gestopt. Hij gaat terug naar Ierland, want hij heeft net genoeg geld gespaard om het huis te kopen waar hij geboren is. Maar dat blijkt aan iemand anders verkocht te zijn. De bokser wil met iedereen vrienden zijn, maar dat is heel moeilijk voor hem omdat hij opgegroeid is in Amerika. En Amerikanen zijn heel simpel: ze mogen je of ze mogen je niet, en dat zeggen ze ook tegen je. In Europa, ook in Ierland, ligt dat heel anders. Er zijn regels die je moet leren, het is allemaal veel ingewikkelder. Misschien, en dan komen we terug op uw eerste vragen over Amerika, is mijn voorkeur voor Amerika ook een kwestie van mijn eigen tem-

perament. Amerikanen zijn heel simpel en loyaal, bij hen is alles duidelijk. De Fransen zijn heel anders, ik vrees dat ze te gecompliceerd zijn voor mij (lacht). Een Amerikaan kan je vertrouwen. Ik wil niet zeggen dat alle Amerikanen dol zijn op elkaar, maar je weet onmiddellijk hoe ze over je denken. Dat geldt ook op andere gebieden, de belasting bijvoorbeeld. Als je in Amerika succes hebt, mogen ze je. De inspecteur plukt je evengoed kaal, maar hij begint het gesprek met: Ik zag uw boekhouding en mag ik u feliciteren met uw succes. In Frankrijk is het: Grrr... jij verdient te veel. Ze zijn jaloers. Succes is in Europa, vooral in Frankrijk, een zware overtreding. In Amerika is het een kwaliteit.
Iets anders: als je ziek bent en er moet een dokter bij komen. In Amerika weet je al heel snel na de tests of het dodelijk is, en dat zeggen ze ook tegen je. In Frankrijk bedriegen de dokters je, ze liegen. Ik geef er de voorkeur aan het te weten, dan kan ik proberen alles voor mijn gezin en mijn toekomstige weduwe te regelen voordat ik doodga. In Parijs zijn de dokters net terroristen: die waarschuwen ook niet als ze ergens een bom neergelegd hebben en je op het punt staat dood te gaan.'

VIERKANT

Wat voor werk doet u in Amerika? U was directeur van de Amerikaanse vestiging van Dargaud.
G.: 'Ja, ik was compagnon daarin, ik had er geld in geïnvesteerd, samen met Georges Dargaud. We waren de eerste stripuitgever die daar een vestiging geopend heeft en geprobeerd heeft in Amerika iets op te zetten. Ik weet nu dat het onmogelijk is. Er is geen enkele markt voor in Amerika. We hebben alles geprobeerd. Het hele systeem daar is anders. Misschien was het een Belgische of Nederlandse uitgever nog wel gelukt, die had zich misschien aan kunnen passen, maar een Franse uitgever probeert het Franse systeem dwingend aan de Amerikaanse markt op te leggen. Het is alsof je een rond balletje in een vierkant gaatje probeert te wringen. We heben een hoop geld verloren. Het is in Amerika heel moeilijk het publiek te bereiken. Dat moet via een heel gecompliceerd distributiesysteem. Je krijgt te maken met winkelketens van soms zo'n honderd winkels. Eerst heb je dan een bespreking met de dame die aan het hoofd daarvan staat (het is altijd een dame die aan het hoofd staat). Zij zoekt uit welke boeken ze wil hebben. In Frankrijk zegt de uitgever tegen de distributeur: Ik heb dit boek uitgegeven, leg jij het nu maar in de etalage.

MIKE GREG

LIVING IN AMERICA

In Amerika is het omgekeerd: niet de uitgever, maar de distributeur bepaalt het aanbod.
We begonnen met twaalf verschillende stripseries, waaronder: *Asterix, Lucky Luke, Ravian, Axel Moonsbine*. Die laatste strip bijvoorbeeld werd geweigerd omdat hij 'obsceen' was. Dat betekent dat je die strip alleen kunt verkopen via kleine winkeltjes die gespecialiseerd zijn in strips, sf, occulte boeken et cetera; daar zijn er in Amerika 'n stuk of zestig, zeventig van. Dat betekent dat je hoogstens 2500 exemplaren van dat album kunt verkopen en

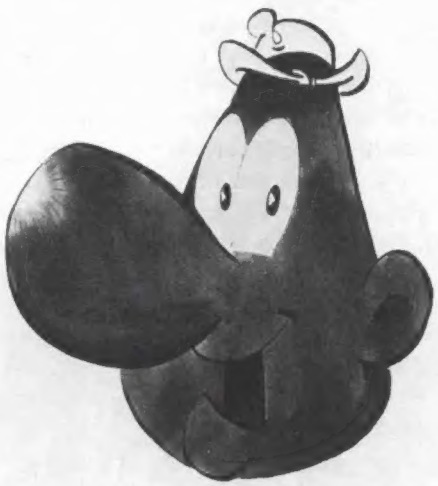

dat is te weinig. Als je meer wilt verkopen, moet dat via de boekwinkels van de grote ketens. Als je in New York geaccepteerd bent door de belangrijkste koper, die dame dus, stuurt zij het boek naar elke winkel van de keten. Aan het hoofd van elke winkel staat een manager, die ook weer het recht heeft een bepaald boek te weigeren. Het kan dus jaren duren voordat een boek in de etalage ligt.'
U had dus een enorm risico genomen?
G.: 'Ja, maar dat wisten we nog niet (lacht). We hadden het geld beter kunnen gebruiken om een grondige studie van de Amerikaanse markt te maken.'

OVERSTAPPEN

In Amerika hebt u een aantal boeken gepubliceerd, dat nooit de boekwinkel heeft bereikt.
G.: 'Inderdaad. We hebben met advertenties in kranten en tijdschriften een deel van de oplage via de post kunnen verkopen. Misschien zou dat systeem kunnen werken, maar dan heb je een hoop geld nodig, want de eerste resultaten merk je pas na een jaar of vier, vijf. In de tussentijd moet je zien te overleven. Daar hadden we het geld niet voor. Bij elkaar hebben we iets meer dan een miljoen dollar verloren.'
Hebt u nog geprobeerd verhalen aan tijdschriften te verkopen, *Comanche* bijvoorbeeld?
G.: 'Heavy Metal heeft een paar verhalen gekocht. Van *Comanche* hebben we een verhaal aan een tijdschrift in Californië verkocht, dankzij één detail. Ik herinner me de brief die we kregen van de hoofdredacteur van dat tijdschrift. In het verhaal moest Red Dust met een postkoets reizen en ik had een boek met de routes van diensten die door die koetsen onderhouden werden. Ik had ontdekt: als ik Red Dust van hier naar daar laat reizen, moet hij overstappen. Dus dat heb ik gebruikt in het verhaal. Het eerste deel van de reis maakt hij met Wells Fargo en daarna stapt hij over op de Overland Express. Die hoofdredacteur bleek een expert op dat gebied te zijn en hij schreef: Het is ongelooflijk dat een Europese schrijver zoiets gebruikt, want geen enkele Amerikaan zou op zo'n detail letten. Dat klopt. Als een Amerikaanse tekenaar bijvoorbeeld een deel van zijn verhaal in Parijs laat spelen, koopt hij een plattegrond van de metro en let hij er goed op dat hij de lijnen niet door elkaar haalt of de stations met elkaar verwart. Een Parijse tekenaar zou daar absoluut niet op letten en hij zou fouten maken, omdat hij ervan overtuigd is dat hij zijn stad zo goed kent. De meeste van de detectives die ik nu schrijf, spelen zich af in Parijs, maar ik gebruik een plattegrond van de metro en probeer uit te vinden of er op die bepaalde plaats een taxistandplaats is, en dergelijke.
Ik heb ontdekt, dat romans schrijven ook leuk is, omdat je zo allerlei trucs ontdekt die je ook in strips kunt gebruiken. Ik schrijf alsof ik een film aan het vertellen ben, ik kan het voor me zien. Ik schrijf mijn boeken alsof een striptekenaar ze in beeld moet brengen. Als er iets in zit dat hij niet zou kunnen tekenen, is het geen goede roman. Het moet visueel zijn, zo is het leven. Als het niet klopt, voelt de lezer dat.'
Werd *Comanche* gewaardeerd door het Amerikaanse publiek?
G.: 'Ja en nee. Het werd erkend als kunst, ze bewonderden het, maar het werd geen commercieel succes. Er is ook

...EN ZO HARD ALS IK KAN? MAAR DAT GAAT TOCH NIET, M'N BESTE COLLEGA!... BEDENK, DAT HIJ HET GOED BEDOELT. BEZIN U, WAT IK U BIDDEN MAG... KOP OP, KOP OP!...
GREG

Olivier Blunder geeft een feestje

zoveel concurrentie van onder andere film en televisie. Weet je, in Connecticut is er op televisiegebied niet veel te beleven. Ik kan maar 42 kanalen ontvangen, van vijf uur in de ochtend tot drie uur in de nacht. Daar moet je tegen opboksen. Als je bijvoorbeeld een tentoonstelling organiseerde waarop je de originelen verkocht, dan zouden de Amerikanen het kopen, want ze zien het als kunst. Maar om bijna acht dollar uit te geven aan een boek, dat is niets voor Amerikanen. Ze bewaren geen boeken. Ze lezen ze en gooien ze daarna weg. Zo zijn ze geboren en opgegroeid en dat zullen ze niet veranderen.'

BABYTJES

Wat doet u nog meer, behalve het schrijven van detectives en het tekenen van Olivier Blunder?

G.: 'Op het ogenblik werk ik aan die nieuwe Blunder, waarvan ik twintig pagina's af heb. Ik schrijf nog een detective en een nieuw *Bernhard Prince*-avontuur, voor Dany. Ik stop nooit. Als ik die dag het goede idee niet krijg, schakel ik over op een ander genre.'

Is het niet moeilijk in Amerika contact te houden met Dany en andere tekenaars?

G.: 'Ooit gehoord van de uitvinding telefoon (lacht)! Nee, het probleem is de post. Dat duurt een eeuwigheid. Je kunt *overnight express* gebruiken, dan doet het er drie werkdagen over, maar het kost een fortuin. Het is heel moeizaam om via de post te communiceren. Het hangt ook af van de tekenaar met wie je werkt. Ik kan Eddy Paape twintig pagina's voor *Luc Oriënt* sturen en die brengt hij dan gewoon in beeld. Maar ik ben ook bezig met nieuwe *Marsupilami*-verhalen voor Franquin en die houdt ervan met je te discussiëren over allerlei details in het verhaal. Het is een van de redenen waarom ik tegenwoordig weer zes maanden per jaar in Europa woon. Om contact te houden, om bijvoorbeeld nu naar Breda te komen, om te reizen en om boekwinkels te bezoeken. Ik ontmoet andere tekenaars, wat heel verfrissend is. Jonge tekenaars, babytjes van jullie leeftijd. Ik ontdek dat ik ze niet allemaal ken, de jaren gaan snel. In Amerika leef ik anders: ik zit achter mijn tafel en werk.'

Zijn er jonge tekenaars wier werk u goed vindt?

G.: 'Ik vind ze waardeloos – omdat ze jong zijn en daar ben ik jaloers op (lacht). Er zijn zeker getalenteerde tekenaars bij. Vink bijvoorbeeld. Ik kende zijn werk nog niet, maar het is goed en wordt nog veel beter, denk ik. Dat meen ik oprecht, ik zeg het niet omdat hij een vriend van me is. Ik heb hem pas één keer ontmoet en

MIKE GREG

LIVING IN AMERICA

ik baseer mijn mening op het werk dat ik van hem gezien heb. Maar een professional kan het werk van een andere professional herkennen, zelfs als die nog jong is. Maar voor een deel is het probleem in dit vak, dat teveel jongeren hun verhalen publiceren als ze er nog niet rijp voor zijn. Veel albums zijn amateurwerk, en een lezer laat zich niet bedriegen. Ook als hij het niet kan uitleggen, voelt ie dat er iets mis is.'

Als een jonge tekenaar de kans krijgt zijn werk te publiceren, kan hij daar toch van leren?

G.: 'Maar hij moet bescheiden blijven. Denk nooit dat je er bent, dat je het vak meester bent. Gepubliceerd worden is één ding, maar mensen moeten je werk ook goed vinden en het kopen. Daarna komt het moeilijkste: je moet je handhaven. Het is geen spel. Je doet het niet voor vijf jaar, maar voor je hele leven. Iemand als Hergé bleef doorleren en heeft tot aan het einde toe nieuwe dingen geprobeerd. In *De Foetsiepoen Archipel* heb ik bijvoorbeeld een andere benadering geprobeerd, maar ik ben niet erg gelukkig met het resultaat. Het komt te dicht bij de realiteit voor *Olivier Blunder*. Ik wilde het maken, maar nu ik het na een poosje terugzie, ben ik niet erg tevreden. Je moet nooit kritieken lezen, zelf ben je de beste criticus. Maar je hebt tijd nodig. Na zes maanden kun je je een oordeel vormen. Dit album geef ik zelf een zesje (lacht).'

TANDARTS

Eigenlijk zou onze medewerker Willem Ritstier dit inteview met u maken. Hij heeft wat vragen opgeschreven en één van die vragen vinden we nogal grappig: Wilde u echt ooit tandarts worden?

G.: 'Tandarts? Hoezo?'

Klopt het niet?

G.: 'Nee! Mijn vader was ingenieur en werkte in een wapenfabriek. Daar werden geen kleine wapens gemaakt, maar echt van die grote. Hij wilde dat ik ook ingenieur werd. Dat kon ik niet accepteren. Hij heeft geprobeerd me erin te laten lopen. Toen ik een jaar of twaalf was en vakantie had, deed hij alsof hij iets thuis had laten liggen. Mijn moeder stuurde me naar de fabriek om hem de papieren of wat het ook was, te brengen. Alleen al van de aanwezigheid in die fabriek werd ik misselijk. Hij heeft alles geprobeerd om me te overtuigen, maar op een dag zei hij: Okee, wat wil je dan doen met je leven. Ik zei dat ik strips wilde tekenen. Hij heeft jaren niet met me gepraat. We werden het pas met elkaar eens toen ik mijn belastingaanslag naast de zijne kon leggen en bleek dat ik meer moest betalen dan hij (lacht).'

Maar u wilde nooit tandarts worden?

G.: 'Nee, hoewel dat gezien het honorarium dat ik mijn Amerikaanse tandarts moet betalen, misschien geen onverstandig idee was geweest.'

Greg laat Dupa een plaat zien

DE EERSTE VLUCHT VAN DE ROCKETEER

DOOR HANS POLS

Enkele jaren geleden maatken de Amerikaanse comic-books een soort renaissance door. Niet zozeer commercieel gezien, maar eerder artistiek. Die opleving was vooral te danken aan een aantal kleinere uitgevers die comics uitgaven van jonge tekenaars die gedeeltelijk binnen het bekende stramien van de *Marvel-* en *DC-comics* opereerden, maar deels ook opvielen door de afwijkende thema's (geen superhelden maar detectives, serieuzere science fiction en dergelijke) en het frisse tekenwerk. PC probeerde tevens om de EC tijd te doen herleven met magazine-achtige titels als *Alien worlds* en *Twisted tales*.

Tot de belangrijkste alternatieve comic-uitgevers behoorden *Pacific comics* (traditiegetrouw hanteerden ze ook een afkorting *PC*), *Eclipse*. *First*. Op deze interessante periode kom ik wellicht later in een uitgebreider artikel terug.
PC gaf een aantal comics uit die te vergelijken zijn met onze tijdschriften. Ieder nummer telde 32 pagina's en bevatte zo'n 4 à 5 korte verhalen op goed papier. Het is in één van deze bladen *Pacific precents* dat een serie startte die in Amerika de tongen los zou maken en in korte tijd enorm populair werd. *Rocketeer*. Het is waarschijnlijk aan de grote populariteit in de VS te danken dat de meeste liefhebbers deze strips alleen van naam kennen en er nooit een aflevering van hebben aangetroffen. Daar is sinds kort verandering in gekomen. Vanaf december vorig jaar verschijnt de strip maandelijks in *Titanic* en een boekuitgave is nog dit jaar te verwachten.

De *Rocketeer* is de eerste lange strips getekend door Dave Stevens en wellicht zal het er ook bij blijven. Stevens is voornamelijk aktief in de filmindustrie en ambieert geen carrière als striptekenaar, zoals blijkt uit volgend interviewfragment:

Verscheidene tekenaars zijn begonnen met films maken, maar waarom hebt u daarentegen de film verruilt voor het stripverhaal?
Dave Stevens: Omdat ik, toen ik aan de *Rocketeer* begon, eerst het idee had om er een film van te maken. Ik had het personage uitgewerkt en omdat er veel tijd voor nodig was om geld voor de film bij elkaar te krijgen, heb ik besloten er alvast een stripalbum van te maken. Dus niet omdat ik de ambitie heb striptekenaar te worden.

Dave Stevens, zo vermeldt zijn biografie, is geboren in 1956. Vanaf 1975 assisteerd hij *Russ MAnning*, tekenaar van de *Tarzan*strips. Eenjaar later begon hij te werken aan wat reklamefilms. Een strip die hij maakt erond 1976 ws *Aurora*, bestemd voor een Japans blad. Verder maakt hij in die tijd wat strips voor *Star Reach* en publikaties van *Kitchen Sink*. Verder assisteerde hij soms andere tekenaars voor Marvel comics. Ik moet bekennen dat ik van het werk uit deze periode nooit iets heb gezien, zodat ik er verder niets over kan zeggen.
Vanaf 1977 hield Stevens zich nog voornamelijk bezig met film. Hij werkte voor de *Hanna-Barberastudio's* en werkte aan tekenfilms als *Spider-man, Flash Gordon* en *Lone Ranger*. Verder maatke hij iets later storyboards voor *Raiders of te lost ark* en *Thriller*, the clip van Michael Jackson.
Rocketeer ontstond in 1981. Stevens werd benaderd door de PC-uitgeverij om een kort verhaal te maken voor een van hun bladen. Verspreid over enkele jaren verschenen nog 4 hoofdstukken die tenslotte werden gebundel in een boekuitgave. In enkele jaren tijd groeide zo in de VS de cultstatus van Rocketeer.

HET VERHAAL

Je hebt de afgelopen maanden in Titanic de eerste afleveringen kunnen volgen van Cliff Secords avonturen, niet dan raak ik je aan dit alsnog te doen. Niet dat het verhaal nou zoveel om het lijf heeft, maar toch... Cliff treft bij toeval in een hangar het prototype aan van een revolutionaire uitvinding, een raket die bevestigd kan worden op de rug zodat er mee gevlogen kan worden. Secord is stuntvlieger en besluit de raket te gebruiken voor vliegstunts. Hij wil op die manier een hoop geld verdienen zodat hij zijn beeldschone vriendin Betty kan imponeren. Deze Betty poseert geregeld voor een fotograaf, hetgeen tamelijk jaloerse reakties oproept bij Cliff. Harlan Ellisson wijst er in zijn voorwoord bij *De Rocketeer* op dat

...IL NE SAIT RIEN POUR MARCO ! OH, POURQUOI TOUT DEVIENT-IL SI COMPLIQUÉ ...POUR LA SEULE RAISON...
QUE JE SUIS UNE FEMME...
UNE "FEMME FATALE" HMPH !
42

Betty gebaseerd is op *Bette Page*. Een citaat: 'Natuurlijk, ik kan kijken naar Secords vriendin Betty (...) en glimlachen. (...) want Dave heeft al model voor haar de koningin van de meisjesbladen uit de jaren vijftig, de heerlijke Bette Page, hogepriesters van nylons, jarretels, en naaldhakken gebruikt. Je hoeft niet te weten dat Betty het gezicht heeft van Bette. Zij is een stuk, niet allen omdat Dave vrouwen kan tekenen, waarbij vergeleken Cornes forsbeborste maagden en Frazetta's meiden met slagschipgrote billen eruit zien als mutanten, maar omdat de schaduw van Page leeft in deze tekeningen.'
De omslag van Titanic 26 toont aan dat Elissons enthousiasme niet onterecht is. Terug naar ons verhaal: Cliff is dus in het bezit van de raket en het spreekt vanzelf dat heel wat mensen eveneens geïnteressseerd zijn. Zowel de nazi's als de Amerikaanse regering hebben bijzondere belangstelling voor het apparaat. Secord beleeft dan ook een reeks angstwekkende avonturen.

Dave Stevens heeft een strip gemaakt die een soort schakel vormt tussen het Europese en het Amerikaanse beeldverhaal. Zijn stijl grijpt terug op de strips uit de jaren dertig, maar lijkt ook beïnvloed door mensen als Jean Giraud. Zijn pagina-indeling is modern. Het scenario is veel genuanceerder dan we van Amrikaanse strips gewend zijn. Stevens: Met Rocketeer ben ik een heel andere kant opgegaan dan de trent die de laatste jaren opgang heeft gemaakt in Amerika. Maar een aantal belangrijke elementen heb ik niet uit het oog verloren. Zo heeft mijn verhaal een echte held, komen spanning en sensatie rijkelijk aanbod en loopt er een droomfiguurtje in het verhaal rond.
Van Stevens tekenstijl gaat eenzelfde werking uit als we bij Torres zien: een science-fictionverhaal (wat Rocketeer toch wel is) is gesitueerd in het verleden en heeft de sfeer van verhalen uit die tijd, terwijl enkele nuances zijn aangebracht die verraden dat het niettemin gaat om een eigentijds produkt. Stevens over zijn stijl: (...) heeft Rocketeer de stijl van de jaren twintig. Dat is een heel typische stijl die zich manifesteerde in de toegepaste kunst en in de vormgeving van bijvoorbeeld schepen en vliegtuigen en in de architektuur. Zo krijg je ruimtevaartverhalen die er opeens heel anders uitzien.

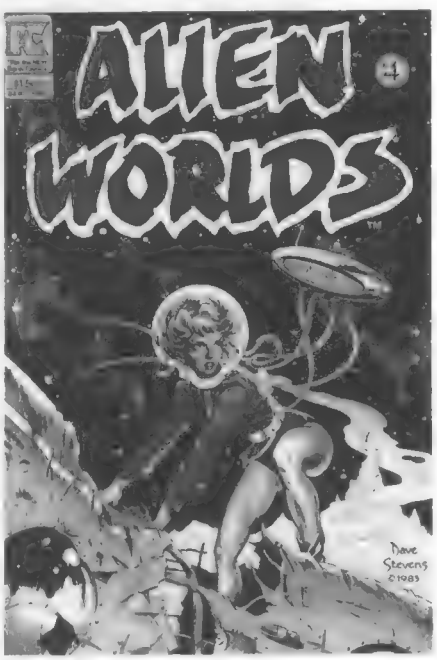

Cover die Stevens tekende voor Alien worlds, een blad met horrorstrips onder redaktie van Bruce Jones

Dave Stevens heeft zijn verhaal in eerste instantie gemaakt voor volwassenen. Men-

Dave Stevens

ROCKETEER

ALBIN MICHEL/SPECIAL USA

sen met bijvoorbeeld de leeftijd van Harlan Ellisson die het gezicht van Betty opmerkt een: 'Het verhaal van Rocketeer zit vol met zulke nauwkeurigheden. Je hoeft ze niet te herkennen, als Dave het maar doet. Want dat is waar het om gaat bij een hommage. Niet het gemazuchtige dat Spielberg en zijn kloon-kinderne in hun films doen, ieder overgebleven hoekje vullend met in-grapjes en verwijzingen naar de SF-rotzooi die indruk op hen maakte toen ze tien waren, zo verwarrende dat er van je verwacht wordt dat je niet in de gaten hebt dat het beeldscherm volzit met gaten en zielloos is.
Ellisson doelt met deze opmerkingen op de verwijzingen die in Rocketeer zitten naar bijvoorbeeld Doc Savadge en de romans van Kenneth Robeson.
Inmiddels heeft de Rocketeer de oceaan overgestoken en na de eerste Franse boekuitgave is Nederland aan de beurt om kennis te maken met deze bijzondere Amerikaanse strip. Nog eenmaal laat ik Harlan Ellisson aan het woord:
'De Rocketeer is iets bijzonders. Van alle hoopvolle pogingen die de afgelopen jaren zijn gedaan om comics uit te geven, verschenen en verdwenen, is Rocketeer de enige die het gevoel van deze tijd weergeeft. De tekeningen zijn modern, al ligt er een link naar de jaren dertig en twintg. De tekst is niet 100% van die tijd, maar komt er dicht bij. En zelfs al zijn de eerste twee delen niet zo prachtig als de latere drie – wat aangeeft dat Stevens al werkende heeft geleerd – zitten ze tot aan de huepen in een goed soort nostalgie. Ze zijn avontuur en overgave, zo gecombineerd dat de ziekte van verlangen naar het verleden wordt voorkomen; zij brengen in de jaren tachtig het gevoel terug dat we nog hadden in de jaren dertig, dat een man kon vliegen als hij maar een pak aanhad.'

De versie van Rocketeer zoals die in Titanic en (later) in boekvorm verschijnt is identiek aan de Franse. Deze versie mist de inleiding van Harlan Ellisson.

HARLAN ELLISSON

Verschillende malen wordt in dit artkel geciteerd uit de inleiding die Harlan Ellisson schreef voor de Amerikaane albumuitgave van *Rocketeer*. Hoewel Ellisson de gemiddelde Nederlander even bekend zal zijn als de president van Zaire (hè?) is hij een 'bekende Amerikaan'. Ellisson schreef enkele honderden science-fictionverhalen met vaak schitterende titels als *Repent Harlequin, said tbe tictocman* if *I bave no mouth and I must screem*. Enkele van deze verhalen werden in twee pockets gebundeld, die halverwege de jaren 70 bij Bruna verschenen.
Verder schreef Ellisson ettelijke televisiescenario's onder andere voor *Twilight zone* en *Star trek*. De grootste bekendheid kreeg hij echter als televisiekritikus en als schrijver van haarscherpe kritische essays over de Amerikaanse samenleving. Deze beroemde en gevreesde, kleine brildragende Amerikaan is een fanatiek stripliefhebber. Verschillende van zijn verhalen werden dan ook tot strip bewerkt door onder anderen William Stout, Alfrede Alcala en Ken Steacey. Vanwege zijn liefde voor stripverhalen en zijn scherpe pen wordt hij nog al eens gevraagd om inleidingen te schrijven bij (vrij zeldzame) Amerikaanse uitgaven in boekvorm. Inmiddels zou van al die inleidingen een forse bundel te maken zijn.

..IK HEB ALLES GOED DOORGELEZEN DUS HET MOET LUKKEN!!
IK HEB NIET VEEL KEUS..
..NIET-WAAR, MALCOLM?!
OF DE WILDSTE VLUCHT VAN MIJN LEVEN!
GRIJK
DIT WORDT EEN ENKELE REIS NAAR DE HEL...
FWOOSH

Rocketeer, omslag Amerikaanse editie

VINK: HET LEVEN OP PAPIER

Vorig jaar verschenen bij uitgeverij Dargaud twee opvallend mooie albums van de Vietnamese tekenaar Vink: *De dwaze monnik* en *Het stenen geheugen*. Op de Strip-3-daagse in Breda was hij aanwezig en de redactie van Stripschrift sprak met hem. Vink vertelde over de achtergronden van zijn werk en het dagboek-achtige karakter ervan.

DOOR PIETER VAN OUDHEUSDEN
M.M.V. ANNETTE SCHALKERS EN HANS POLS

Vinks officiële naam is Vinh Khoa. Hij werd in 1950 in Vietnam geboren. Om zich aan de dienstplicht te onttrekken en om te kunnen studeren kwam hij op negentienjarige leeftijd naar Europa. Hij kwam in Luik terecht, waar hij nu nog steeds woont. Eigenlijk wilde hij medicijnen studeren, maar dat lukte hem niet. Hij besloot een pedagogie-studie te volgen om later onderwijzer te worden. Toen hij ermee klaar was, zag hij er toch tegenop om ambtenaar te worden. In plaats daarvan ging hij aan de kunstacademie in Luik een driejarige cursus aan de illustratie-afdeling volgen. Als illustrator kon hij echter niet voldoende werk vinden en daarom werd hij striptekenaar: 'Tussen m'n twaalfde en m'n zestiende maakte ik al vaak strips voor mijn broertjes en zusjes thuis. En op m'n achtentwintigste was ik eigenlijk weer met hetzelfde bezig.'
Vink maakte voor het blad Kuifje een serie verhalen en legenden uit Vietnam, die in 1983 gebundeld werden in het album *Achter de groene bamboebaag*. In diezelfde tijd werkte hij aan een album over de kerkgeschiedenis van de stad Luik, in opdracht van het Bisdom: *Pays de Liège, vie d'une église*, waarvan de tekst was geschreven door Michel Dusart, een plaatselijk historicus. Het boek verscheen pas een paar jaar later, in 1984. Na de serie Vietnamese verhalen wilde uitgeverij Lombard, dat Vink Japan als volgende onderwerp zou nemen. Hijzelf stelde China voor, omdat hij zich dan gemakkelijker kon documenteren. Lombard weigerde en Vink ging met het idee voor een Chinees verhaal naar een andere uitgever, Dargaud, die het accepteerde. Zo begon hij min of meer toevallig, zoals hij zelf zegt, aan het verhaal van het meisje He Pao en de Dwaze Monnik.

Kunt u ons iets vertellen over de achtergrond van *De dwaze monnik*?
V.: 'Het verhaal is maar gedeeltelijk gebaseerd op historische feiten. Het speelt in de tijd van de invasies in China. Dat historische uitgangspunt berust op ware gegevens en de sociale verhoudingen klop-

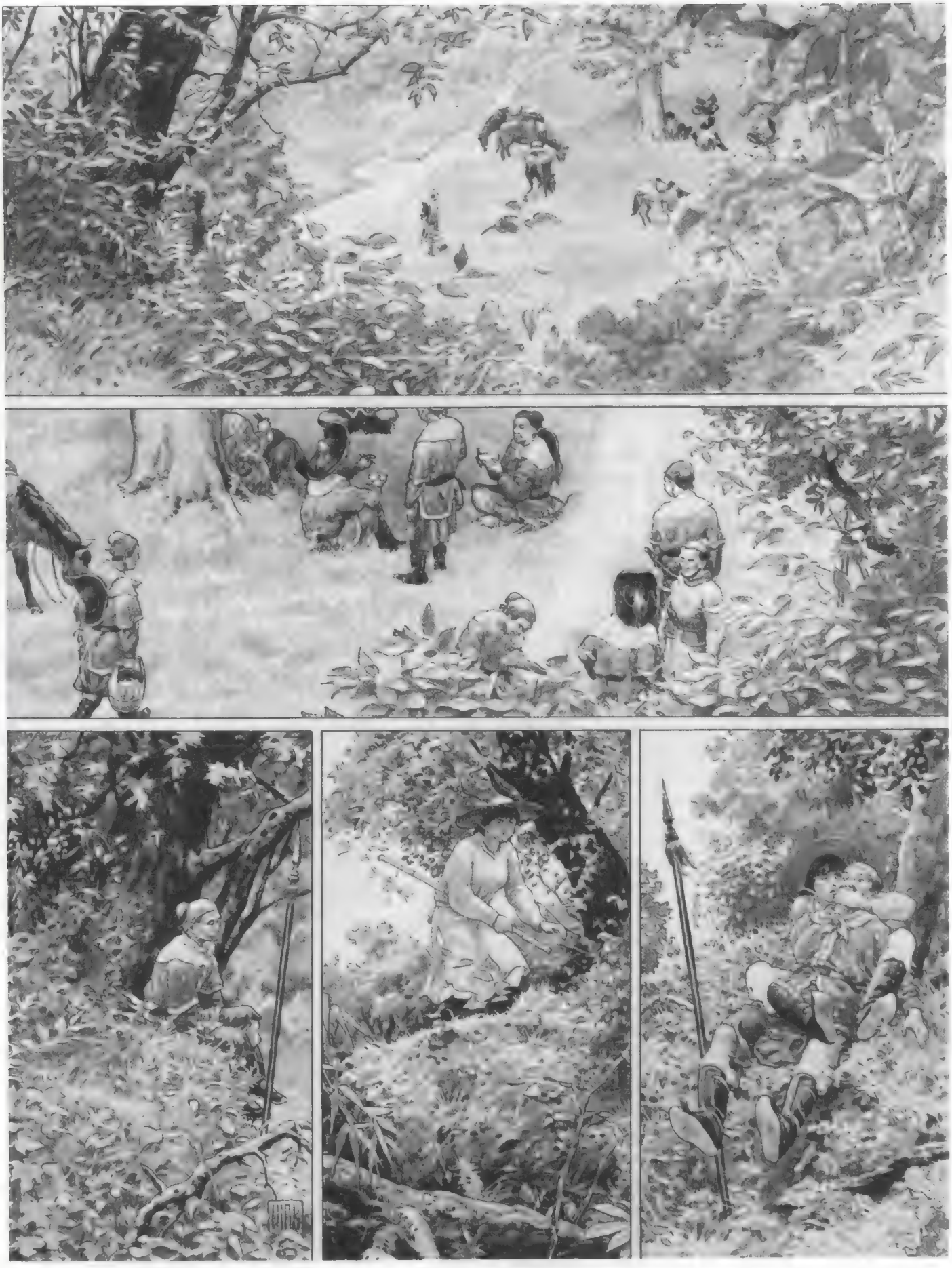

Eerste pagina van **Le brouillard pourpre**

VINK

pen. Maar die historische kant van het verhaal is niet wat me boeit.'

Is de figuur van de Dwaze Monnik historisch of hebt u die zelf bedacht?

V.: 'Die heb ik zelf bedacht, maar in Chinese en Vietnamese romans komt regelmatig een dergelijk personage voor. Zo'n figuur is vaak 'n beetje excentriek en gek. De naam is ook niet zo specifiek.'

De geheimzinnige kracht die de monnik heeft ontdekt, is die ook door u bedacht?

V.: 'Die kracht is een soort variatie op een bestaand thema. Je kunt het zo zien: ik heb 'n stuk jazz gemaakt, zonder dat ik zelf de jazz verzonnen heb.'

Op westerse lezers komen uw verhalen soms heel exotisch over.

V.: 'Dat gaat bij mij blijkbaar vanzelf. Ik heb niet opzettelijk exotische onderwerpen gekozen. Wat me vooral interesseert is wat er nú, in het heden gebeurt en wat zich in mijn hoofd afspeelt. Dat projecteer ik in verhalen die in een andere tijd en in een andere omgeving spelen. Dat is alles. Ik heb altijd graag een strip willen maken over de mensen, het tijdperk, de samenleving om mij heen: hier en nu. Het verleden, de geschiedenis interesseert me nauwelijks. Als ik op Tahiti zou leven, zou ik een strip maken over Tahiti en de bewoners ervan in 1986. Maar ik woon in Europa. Ik beloof dat mijn volgende strip niet exotisch zal zijn – of alleen een klein beetje.'

Hebt u het idee dat westerse lezers bepaalde aspecten van uw verhaal nu missen, ze niet begrijpen?

V.: 'Wat een schrijver ook maakt, een lezer leest het toch altijd op z'n eigen manier. Die maakt er zijn eigen verhaal van.'

Uw manier van werken is heel arbeidsintensief.

V.: 'Ja, ik maak maar drie of vier pagina's per maand.'

Dat zou net één boek per jaar kunnen zijn.

V.: (lacht) 'Nee... het derde boek, waar ik vanaf vorig jaar juli mee bezig ben, is waarschijnlijk pas rond februari '87 klaar. Minstens anderhalf jaar dus. En let wel, dan werk ik in de weekenden door en neem ik geen vakantie. Ik woon nu bijna achttien jaar in Luik, maar ik heb nog haast niets van Europa gezien.'

U werkt zeven dagen per week?

V.: 'Voortdurend. Ik doe het graag. Ik werk als ik in de trein zit, als ik aan het wandelen ben, altijd...'

Zelfs aan het ontbijt zit u te werken, zagen we net.

V.: 'Inderdaad.'

Woont u dan alleen?

V.: 'Nee, nee. Ik heb ook een vrouw en een kind om voor te zorgen. Ik verwaarloos ze niet, ik probeer mijn werk en mijn gezin zo goed mogelijk te kombineren. Maar dat is moeilijk.'

Bent u ooit nog teruggeweest in Vietnam?

V.: 'Ja, verscheidene keren, omdat bijna mijn hele familie daar nog woont.'

Documenteert u zich dan ook voor uw verhalen?

V.: 'Nee, ik ga vooral om mijn familie terug te zien.'

Gebruikt u veel documentatie voor uw verhalen?

V.: 'Ja, ik moet wel, ook al vind ik dat niet echt prettig. Dat is de reden waarom ik niet van historische verhalen houd. Het kost je zoveel tijd, omdat je je uitvoerig moet documenteren.'

Waar vindt u uw documentatie?

V.: 'In geïllustreerde bladen, op Chinese schilderijen en tekeningen, dat soort dingen. Ook in Chinese strips die in dezelfde tijd spelen als mijn verhalen. Die kan ik hier wel vinden, maar niet zoveel als ik wel zou willen. En ook maak ik gebruik van avonturenromans, een soort Chinese Zorro-verhalen. Boeken voor een groot publiek.'

Uw verhalen zitten vol avontuur, maar er komen ook filosofische of religieuze passages in voor. Bent u geïnteresseerd in religie?

V.: 'Ja, maar vooral in geloof, wat mensen drijft, wat voor ideeën ze kunnen volgen. Hun levensovertuiging, hun motieven en drijfveren, dat waar ze hun leven naar richten. Dus niet alleen religie in de strikte zin van het woord.'

Uw hoofdpersoon is het meisje He Pao. Welke functie vervult ze voor u in het verhaal?

V.: 'Ze is een soort katalysator voor me. Via haar projecteer ik mezelf in het verhaal. Ze is heel jong, heeft geen ouders meer en is op zoek naar een doel in haar leven. Er zit veel van mij in die figuur, ik projecteer mezelf in haar zoektocht. Vaak heb ik de indruk dat ik al doende, bij het vertellen van het verhaal, dingen van mezelf ontdek.'

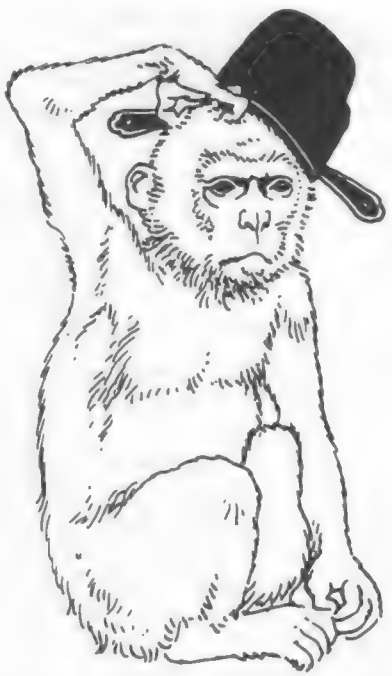

Lag het dan niet meer voor de hand om een jongetje als hoofdpersoon te kiezen. Waarom hebt u een meisje daarvoor genomen?

V.: (lacht) 'Omdat ik graag meisjes teken. Bij mij in de buurt woont een meisje dat een beetje op een jongen lijkt, zoals ze speelt, zoals ze gekleed is en zoals haar haar zit. He Pao is op haar geïnspireerd.'

Waarom gaat het meisje op zoek naar de kracht van de Dwaze Monnik?

V.: 'Door toeval komt ze in kontakt met

de vechtkunst van de Dwaze Monnik en omdat ze van vechten houdt, en van spanning en verandering, gaat ze daar achteraan.'

Omdat het een uitdaging voor haar is?

V.: 'Nee, door toeval komt ze het tegen en dan volgt ze het. Ze ziet en neemt. Dat is haar karakter.'

Er zit veel van dat soort oosterse vechtsport in uw verhalen.

V.: 'Dat is maar een detail.'

Wat is voor uzelf het belangrijkste thema van het boek?

V.: 'Het is 'n soort zoektocht in het eigen hoofd. Een zoektocht naar een beter innerlijk leven. Het is heel pedant om te zeggen, maar ik kan het niet anders omschrijven.'

Ligt het verhaal van te voren voor u helemaal vast of werkt u van pagina naar pagina?

V.: 'Van pagina naar pagina. Ik heb de hoofdlijn, van a naar z, maar wat daar tussen in ligt maak ik van dag tot dag.'

U werkt heel instinctief?

V.: 'Ja, ik projecteer het heden, wat er vandaag gebeurt, in het verhaal.'

Wat vindt u moeilijker, schrijven of tekenen?

V.: 'Schrijven geeft me meer problemen.'

Is dat omdat u als tekenaar meer routine hebt?

V.: 'Nee, tekenen is altijd moeilijk. Elke keer dat ik aan een pagina moet beginnen, zit ik weer in angst. Elk plaatje weer. Schrijven is nóg moeilijker (lacht), maar het is ook leuker om te doen. Het verzinnen van een verhaal is meeslepender dan het tekenen ervan.'

Weet u al hoeveel albums de avonturen van He Pao zullen beslaan?

V.: 'Nee. Dat is een groot probleem. Het verhaal loopt parallel aan mijn eigen zoektocht en kan zelfs onafgemaakt blijven.'

Hoe reageert de uitgever op een zo onzekere uitkomst van uw produktie?

V.: 'Die zegt er niets van. Hij laat me m'n gang gaan.'

Hij heeft niet elk jaar een nieuw album nodig?

V.: 'Nee. In het begin dacht ik dat het verhaal vijf albums zou beslaan, maar dat is niet zeker meer. De figuur van He Pao is meer en meer voor me gaan leven en ik kan steeds meer van mezelf in haar kwijt.'

Een belangrijk deel van u leven speelt zich dus af op papier?

V.: 'Ik geloof dat wat u stelt, niet helemaal onjuist is.'

Met dat aarzelend uitgesproken antwoord werd het intervieuw afgesloten. Een paar weken later schreef Vink een brief aan de redactie van Stripschrift, waarin hij naar aanleiding van die laatste opmerking uitvoerig inging op zijn motieven en drijfveren als tekenaar, en op zijn emotionele betrokkenheid bij het maken van een strip:

VINK

'Ik neem dit antwoord niet terug, maar ik wil het aanvullen.

De formulering ''een deel van zijn leven op papier doorbrengen'' klinkt aardig, maar is dubbelzinnig. Het klinkt zelfs een beetje ongunstig! In mijn geval is het wellicht voor 90% onjuist, en voor 90% juist.

1. Het is voor 90% onjuist:

als het wil zeggen: je leven leiden in je verbeelding, op papier, omdat je niet in staat bent in de realiteit te leven. Het enige motief voor mij als stripmaker zou dan frustratie zijn, waardoor ik mijn scenario's en tekeningen produceer.

Ik geef toe dat het ontstaan van mijn werk niet vrij is van een bepaalde frustratie, maar die is er niet altijd. Ze is ook niet belangrijk;

2. Het is voor 90% juist (en voor 10% onzeker).

Er is een ander motief voor het werk dat ik maak.

Ik houd ervan mijn ideeën, mijn indrukken, de gevoelens die ik heb ondergaan, op papier vast te leggen. Ik voeg ze samen in een verhaal en zet ze in geschreven vorm op papier.

Op eenzelfde manier houd ik ervan de dingen die ik gezien heb, op papier vast te leggen in lijnen en kleurvlakken. De tekening moet een stemming, indrukken en gevoelens oproepen; de tekening komt voort uit de tekst en de tekst komt voort uit de tekening.

Een verhaal schrijven en de tekeningen maken die het verhaal vertellen is een opwindend werk en dat is een belangrijke reden waarom ik strips maak.

Het is opwindend omdat het een uitdaging is, een uitdaging aan je verbeeldingskracht. Ik neem de tekeningen als voorbeeld.

Ik moet een vestingmuur tekenen, gedeeltelijk in puin na een veldslag, 's avonds. Stukje bij beetje verschijnt er een beeld in mijn hoofd en aarzelend probeer ik dat beeld op papier te zetten. Het zijn twee processen die zich tegelijkertijd afspelen: het beeld dat zich in mijn hoofd vormt en het weergeven ervan op papier. Ik probeer in mijn tekening het beeld in mijn hoofd zo dicht mogelijk te benaderen: het is een moeizaam werk, een worsteling, een voortdurende uitdaging aan het oog, de hand en de geest, die proberen bij elkaar te komen en samen te werken; daartegenover en terzelfdertijd staat de tekening me toe om het beeld in mijn geest te preciseren, te ontdekken, te verhelderen. Het is een buitengewoon werk, 'n beetje dramatisch en soms geeft het me een indrukwekkend gevoel.

Het is altijd wat onbevredigend als een tekening klaar is. Om eerlijk te zijn is die nooit klaar want ik weet niet zeker of:

1. de tekening het beeld in mijn hoofd precies weergeeft;
2. het beeld in mijn hoofd me helemaal duidelijk geworden is, dat wil zeggen of ik het volledig ontdekt, gevisualiseerd heb.

Soms, als ik mijn ogen sluit, verschijnt het beeld als in flitslicht, schrikbarend precies van details, licht, sfeer. Maar om het te tekenen, o hemel, zou je 'n soort fototoestel in je hersenen moeten hebben.

He Pao, hoofdpersoon uit **De dwaze monnik** en **Het stenen geheugen**

Allo ? Ah, c'est toi ! Bonjour !
Oh oui ! Ça fait déjà plus d'une semaine ! Ici je suis bien installé C'est un quartier sympa et tranquille
Comment ? Aller chez eux par un temps pareil ? Tu parles d'un temps de chien !
Bon, ça va ! J'y serai ! Tiens, si j'essayais d'inviter une jolie voisine pour m'accompagner ? Allez, à tout à l'heure !

Experimental page drawn in 1981 ;
only one page has been done. The theme is " here and now".

VINK

Een tekening blijft altijd onvoltooid en ik moet mezelf dwingen er niet verder aan te werken. Als op een dag de tekening en het beeld in mijn hoofd met elkaar samenvallen, zal dat een moment van extase zijn, op die dag zal ik me in een andere wereld voelen.
Mijn werk als tekenaar kan ik als volgt samenvatten: ik projecteer een beeld dat ik in mijn hoofd heb, op papier zoals een filmprojector een film op een scherm projecteert. Een filmprojector kun je in één keer afstellen, maar met mijn geest kan dat niet. In mijn werk zoek ik, probeer ik mijn geest te ontdekken en te onderzoeken; ik ga erbij te rade. Het papier, dat de rol van projectiescherm speelt, is een middel om de geest te ontdekken en aan te scherpen. Zo zijn ook mijn potlood en mijn penseel middelen om diezelfde geest en wat zich daarin afspeelt, te onderzoeken.
Inderdaad, ik besteed een deel van mijn leven aan dat spel. In dat opzicht is uw formulering voor 90% juist.
Wat ik over het tekenen zeg, geldt ook voor het schrijven. Ik heb u gezegd dat "het bedenken en schrijven van een verhaal voor mij als een katalysator werkt": om andere dingen te ontdekken, om iets te ontketenen (al weet ik niet wat), om iets wat nog onbekend is in me te ontwikkelen (ontwikkelen in de scheikundige zin, als fotografische term).
Zo, ik geloof dat ik nu een nauwkeuriger antwoord op uw vraag heb gegeven. Mijn antwoord is niet definitief, het kan later nog weer veranderen. (...)
Beste groeten! Vink.'

Vink door Rosinski

Vink werkt nog steeds aan het derde album over He Pao, dat niet *He Pao en de barbaren* gaat heten, zoals aangekondigd in *Het stenen gebeugen*, maar *Le brouillard pourpre* (De purperen mist). Wanneer het album verschijnt, is nog onzeker.

HERGÉ
een gebeurtenis!

vanaf 21 februari
verkrijgbaar bij uw
strip- en boekhandelaar.
39.90 fl.

In **Kuifje en de Alfa-Kunst** is de naiatenschap van Hergé neergelegd, in zijn meest pure ongeschonden vorm.
Kuifje en de Alfa-Kunst is niet alleen een fascinerende erfenis, het is bovenal een ontroerend monument, voor Kuifje en een monument voor Hergé.

casterman

DE ROOFZUCHTIGE MOGOLATEN

(FRAGMENT)

DOOR JAN ARENDS EN GERRIT STAPEL

In Stripschrift 207 verscheen een uitvoerig artikel over de activiteiten van de schrijver Jan Arends als werknemer van de Toonder Studio's. Het lag in de bedoeling ook een representatief fragment uit het door Arends geschreven *Otto van Irtin*-verhaal te herdrukken. De redactie zag van dat voornemen af toen de tekeningen die Gerrit Stapel bij de teksten had gemaakt, onvindbaar bleken. Later werden bij de Toonder Studio's echter wel de cliché's van de stroken teruggevonden. Van een aantal stroken hebben we afdrukken laten maken en hierbij publiceren we de eerste twaalf afleveringen van Arends' - door hem zelf niet meer voltooide - verhaal *De roofzuchtige Mogolaten*.

Met dank aan mevrouw Carla Back van de Toonder Studio's.

Vrede en rust heersen weer in Malvezza.
Otto en Distel zijn daar door niets meer gebonden. Toch zou Distel nog wel enige tijd willen blijven, want de twee mannen genieten gastvrijheid op het Kasteel en de Hertogin blijkt een uitstekende gasvrouwe. Distel weet, zoals steeds, een goed maal te waarderen. Al spoedig heeft hij de weg naar de keuken gevonden en daar hij uitstekend met de braadpan overweg kan, verblijft hij daar het liefst als de kok niet aanwezig is.

Voor Otto begint dit leven na een paar dagen echter al gezapig te worden. Bovendien verlangt hij ernaar Irtin terug te zien. Tot grote teleurstelling van Distel wordt de terugtocht aanvaard. Toch zal het nog lang duren voor zij de transen van Irtin terug zien want hun weg voert door de uitgestrekte Negana-vlakten, die onveilig worden gemaakt door de roofzuchtige stam der Mogolaten. En zo verlaten zij het veilige Malvezza om nieuwe avonturen tegemoet te gaan...

DE ROOFZUCHTIGE MOGOLATEN

Het was winter en strenge vorst regeerde over het land toen Otto en Distel Malvezza verlieten. De rust en de zekerheid, dat deze stad voortaan bekwaam en naar beste geweten bestuurd zou worden, was voldoende aanleiding om beide mannen in een opgeruimde stemming te houden. 'Van tijd tot tijd hun paarden tot grotere spoed aanzettend, reden zij in noordwestelijke richting.
'Niet bepaald de beste tijd van het jaar om verre tochten te gaan maken,' merkte Distel op.
'Wat mij betreft: ik had de winter liever in Malvezza doorgebracht. We waren daar nu net een beetje ingeburgerd en we vielen bij de mensen in de smaak.' Hij klakte met zijn tong.
'Tjonge, er zijn daar heel wat lieden die weten dat de tong van een man pas goed los komt als deze door drank en lekker eten is gestreeld. En nu zitten wij hier op de kale vlakte. Ik ben bang dat we vannacht naast de paarden in de sneeuw moeten slapen en dat het avondmaal weer eens uit een hap droog brood zal bestaan.'
Otto ging op al die klachten niet in. In gedachten verwijlde hij reeds op slot Irtin. Er wachtte hem daar ongetwijfeld zeer veel werk. Hij maakte zich zorgen over zijn vader, wiens gezondheidstoestand bij Otto's vertrek niet al te goed geweest was. Een juichkreet van zijn metgezel deed hem uit zijn overpeinzingen opschrikken. 'Kijk!' riep Distel. 'Daar achter die bomen brandt licht! Dat moet een huis zijn. Dus toch nog een behoorlijk maal en onderkomen voor de nacht.'

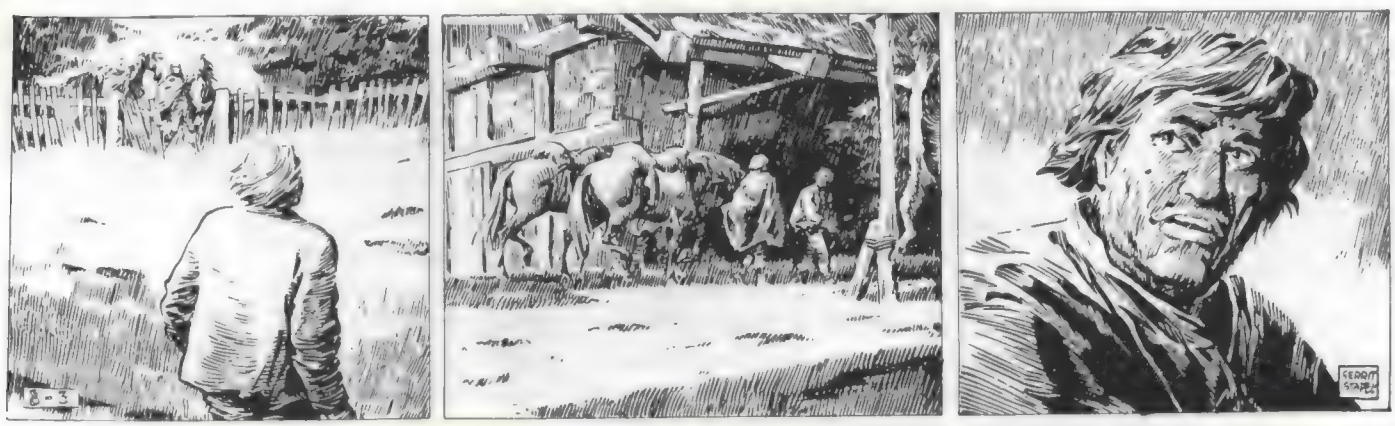

Nu het scherpe oog van Distel tussen de bomen licht had zien branden en hij dus begreep dat daar een huis en mensen moesten zijn, liet het beklemmende vooruitzicht de nacht in de sneeuw te moeten doorbrengen hem onmiddellijk los.
'Waarachtig!' riep hij opgetogen. 'Zelfs de nederigste hut is meer dan ik had durven hopen.' Hij vuurde zijn paard aan en het was of het trouwe rijdier de gedachten van zijn meester verstond, want waar het dusver in gestrekte draf gelopen had, begon het nu te galopperen en opgewekt te hinniken. Ook het paard van Otto scheen de stal te ruiken en versnelde eigener beweging de draf. Het duurde dan ook niet lang of beide mannen bereikten een ruw houten hek, waarachter een kleine armelijke boshut gelegen was.
'Het is niet direct een paleis,' zei Distel een beetje teleurgesteld. Ogenblikkelijk echter kreeg zijn gewone optimisme weer de overhand. 'In ieder geval hebben we toch onderdak. Een slaapplaats voor ons, een beschutte plek voor de paarden. Trouwens, het uiterlijk van de dingen is maar bedriegelijk. Het is mij al zo vaak overkomen dat ik minder vond dan ik mocht verwachten als ik bij een rijke boerenhoeve aanklopte. Misschien is het hier precies omgekeerd en vinden wij een gastvrij verblijf, een knappend vuur en een schapebout.' 'Wees eens stil,' onderbrak Otto zijn woordenstroom plotseling, terwijl hij gespannen tussen de bomen die naast het hutje waren tuurde. 'Ik meen dat ik in gindse struiken iets hoor ritselen.'

DE ROOFZÜCHTIGE MOGOLATEN

Distel, die alleen belangstelling voor lekker eten had en zo spoedig mogelijk op de hut wilde toelopen om te zien wat daarbinnen was, had niets bijzonders opgemerkt, Otto bleef echter op zijn hoede. 'Ik geloof toch waarlijk dat ik daar iemand zag bewegen. In ieder geval hoorde ik gindse struiken ritselen,' zei hij.
Tenslotte gingen zij het hek binnen. Een armelijk geklede boer trad hen tegemoet. 'Zou je ons een onderkomen voor de nacht kunnen verschaffen vriend?' vroeg Otto. 'We zijn natuurlijk bereid je behoorlijk te belonen!'
Erg spraakzaam was de boer niet. Met een korte hoofdknik gaf hij te kennen dat de twee vreemdelingen konden blijven, maar toen Distel opgewekt begon te praten over het geslachte varken dat hij in de schuur zag hangen, ging de boer daar zelfs niet op in. De schuur waarin de paarden zouden worden ondergebracht, was buitengewoon verwaarloosd en vervallen. 'Ik sta er wel op, dat onze paarden een extra deken krijgen,' verklaarde Otto. 'De tocht blaast hier door honderd spleten en gaten. Zeg mij vriend, het is hier toch zeer afgelegen, nietwaar?'
De boer knikte. 'Waarom vraagt u dat?'
'Omdat het mij toescheen dat ik iets in de struiken zag bewegen toen wij hier aankwamen.' Het gedrag van de boer onderging plotseling een grote verandering. 'Weet u dat zeker?' vroeg hij gejaagd.

Terwijl Distel de paarden begon te verzorgen, onderhield Otto zich nog enige tijd met de boer. 'Het schijnt hier een komen en gaan van vreemdelingen te zijn,' zei hij. Hij doelde daarbij op twee rijpaarden, die al in de schuur aanwezig waren.
'Dat is het net,' zei de boer. 'Anders komen hier nooit reizigers en nu heb ik mijn huis opeens vol vreemde gasten. Verleden week is hier een reizigerskaravaan aangekomen. Het lijkt wel of ze van plan zijn hier de winter door te brengen. Het is een groep Ivoorstaren uit het Itara-gebergte in het noorden. Het schijnt dat ze onderweg door een bende Mogolaten overvallen zijn en dat hun leider is gedood.' Hij keek schuw om zich heen alsof hij bang was dat zijn woorden werden afgeluisterd.
'Was ik die gasten maar kwijt,' mompelde hij. 'Ze eten alleen maar alles op en .....'
'Van opeten gesproken,' mengde Distel zich in het gesprek, 'kan er niet een stuk van dat varken worden afgesneden?' Vanzelfsprekend had de boer helemaal geen oren naar het voorstel van Distel en het gevolg daarvan was, dat de twee mannen een uiterst onvriendelijk gesprek begonnen. Van die gelegenheid maakte Otto gebruik om de schuur te verlaten. Hij begaf zich naar de hut waarvan hij de deur behoedzaam opende. In het kale vertrek trof hij een groep van zes mannen aan, die met gedempte stemmen een gesprek voerden. Toen Otto naderbij kwam, zwegen zij en keken hem nors, bijna vijandig aan.

DE ROOFZUCHTIGE MOGOLATEN

Intussen probeerde Distel de boer ertoe over te halen hem een stuk van het varken te verkopen. Toen de boer dit koppig bleef weigeren, verliet ook hij op zijn beurt de schuur. Zodra hij echter buiten kwam, laaide er nieuwe hoop in hem op. Doordringende geuren van een maal dat gereed gemaakt werd drongen tot zijn neus door. 'Tsjonge,' dacht hij, 'het ruikt hier naar een stevig avondmaal. Daar staat iemand in de pot te roeren die waarachtig weet wat koken is.' Achter de hut was een klein schuurtje waar een vrouw in de weer was om het avondmaal van de groep Ivoorstaren te bereiden. Voorzichtig sloop Distel naderbij.
Tenslotte stond hij naast de vrouw, die van zijn binnenkomst niets had gemerkt.
'Dat ruikt tenminste lekker!' riep hij, een beetje erg luidruchtig.
'Lang geleden dat ik ergens was waar zo lekker werd gekookt. Zeg eens vrouwtje, kan er niet wat voor mij overschieten?'
Misschien had hij gedacht dat zijn woorden in goede aarde zouden vallen. Het pakte echter anders uit. De vrouw die eerst geschrokken was, bleek van zijn optreden niet gediend en voor Distel wist wat er met hem gebeurde, bediende zij hem van een paar rake tikken met de lepel waarmee zij in de pot had geroerd. Distel gaf de moed op. Hij schaarde zich bij Otto, die zich in een hoek van de hut had teruggetrokken. Samen gebruikten zij een avondmaal, dat uit droog brood bestond.
'Een bar onvriendelijk volk,' bromde Distel, nijdig in het droge brood happend. 'En een gesloten volk,' vulde Otto aan. 'Ik heb zo het gevoel, dat er hier iets broeit...'

De nacht had zich over de kleine boerenhut ontfermd. De in het vertrek aanwezige Ivoorstaren hadden zich op hun legersteden uitgestrekt. Vlak naast Otto sliep ook Distel de slaap der rechtvaardigen.
Otto zelf echter kon de slaap niet vatten. Onrustig woelde hij om en om op zijn strozak en hoe graag hij ook zou hebben gewild, hij kon de gebeurtenissen van de laatste uren niet uit zijn gedachten bannen. Tenslotte stond hij op en begaf zich naar de schuur om nog eens naar de paarden te kijken. 'Ik kan nu niet waakzaam genoeg zijn,' peinsde hij. 'Ik heb de indruk dat hier dingen gebeuren, die helemaal niet in orde zijn. In ieder geval moet ik er voor zorgen zelf geen moeilijkheden te krijgen.' Juist toen hij het deurtje van de schuur wilde openduwen werd zijn aandacht gegrepen door geluiden, die de indruk wekten alsof een aantal personen met elkaar in conflict was. Helse keelgeluiden, en dan opeens op luide toon uitgesproken scheldwoorden en dreigementen. Plotseling hoorde hij de klank van metaal op metaal; het kletteren van zwaarden. Razendsnel opende hij nu de deur en kwam net op tijd om te zien hoe twee vreemde kerels een aanval hadden ondernomen op een van de mannen, die hij die avond in de hut had aangetroffen. Wie in deze ongelijke strijd zou zegevieren was niet moeilijk te raden. Het was een strijd van twee tegen een en de vreemde overweldigers waren gewapend tot de tanden.

DE ROOFZUCHTIGE MOGOLATEN

De strijd van twee tegen een was te ongelijk en het was ook zeker, dat de Ivoorstaar het onderspit zou moeten delven. Bovendien bleken de aanvallers zeer bedreven in het gebruik van wapentuig. Keer op keer brachten zij hun tegenstander uit zijn balans en alles duidde er op dat zij hun prooi weldra voorgoed zouden hebben neergeslagen.
Toch lag het niet in de bedoeling van Otto tussenbeide te komen. Vooral daar hij zelf zeer veel haast had en er belangrijk werk op hem wachtte, vond hij het niet verantwoord zich te mengen in een aangelegenheid, die wel eens een nasleep zou kunnen hebben. Toen echter een van de aanvallers zijn been uitstak om het slachtoffer te laten struikelen, ontstak Otto in heftige toorn over deze onridderlijke handelwijze. Met een sprong belandde hij op de plaats van het gevecht. 'Wacht U!' kreet hij. 'Het wordt tijd dat gij eens leert hoe een open eerlijke strijd wordt gevoerd!'
De twee onverlaten waren volkomen verrast en reeds de eerste slagen die Otto toebracht leerden hen, dat zij met een man te maken hadden, waartegen zij niet waren opgewassen. Het duurde niet lang of Otto had een van zijn tegenstanders geveld. De ander, die blijkbaar vreesde, dat hem hetzelfde lot te wachten stond, liet plotseling zijn zwaard kletterend op de grond vallen en, lenig als hij was, had hij met één sprong het raam bereikt, waardoor hij verdween.

Even snel als de aanvaller door het raam ontvlucht was, sprong Otto hem na. Over het maanverlichte open veld snelde de kerel voor hem uit. 'Sta, lafaard!' kreet Otto. 'Gij zijt immers zo bedreven in het hanteren van Uw zwaard! Sta, zodat ge de kracht van het mijne kunt leren kennen.' Maar de totaal ontredderde man wachtte niet. Hij snelde voor Otto uit en zijn angst scheen hem vleugels te geven. Zo bereikte hij het hek waardoor het open veldje was omheind. Hij klom over het hek heen en was een ogenblijk later in het struikgewas terzijde van de hut verdwenen.
Hoewel Otto uiterst vertoornd was en de man graag zijn trekken thuis had gegeven, liet zijn aangeboren voorzichtigheid hem ook ditmaal niet in de steek. 'Hem onder deze omstandigheden achtervolgen, is een te groot risico,' overwoog hij. 'Ik ben een onbekende in deze streken en het lijkt me dat er meer in die struiken kan zijn verborgen dan deze man alleen. Die kerels traden mij trouwens al te verraderlijk op. Voorzichtigheid is zeer zeker geboden. Die kerel had een geduchte afstraffing anders meer dan verdiend.' Hij keerde terug naar de schuur waar hij de Ivoorstaar aantrof bij het lichaam van de ontzielde Mogolaat.

DE ROOFZUCHTIGE MOGOLATEN

Het rumoer van wapengekletter en kreten was ook door de andere Ivoorstaten gehoord. Ze waren uit de hut gekomen en vroegen nu opgewonden wat er gaande was. De man die zo juist aan de dood was ontsnapt hief echter bezwerend de handen omhoog. 'Niet op dit ogenblik, niet op dit uur,' riep hij met krachtige stem. 'Ga terug naar de hut, en laat mij met deze vreemdeling, die mij het leven redde, alleen.' Hij had overwicht op de anderen. Zij voldeden aan zijn verzoek. Mompelend verdwenen zij. 'Ik ben u veel dank verschuldigd, vreemdeling,' sprak hij, toen hij weer met Otto alleen was. 'Zonder uw tussenkomst zou ik waarschijnlijk niet aan de dood zijn ontsnapt.' Hadden de Ivoorstaten tot op dat ogenblik een indruk van uiterste gesloten-heid gemaakt, het optreden van Otto scheen er de oorzaak van te zijn dat bij deze man alle grond voor wantrouwen was weggenomen. Hij gaf Otto nu een beknopt verslag van de situatie waarin hij en zijn stamgenoten verkeerden. Zijn naam was Gugli. Samen met zijn andere stamgenoten was hij op weg geweest naar de bevriende stam der Voorstaren. Onderweg waren zij door de Mogolaten, die het hadden voorzien op de kostbaarheden die zij vervoerden, overvallen. Bij die gelegenheid was hun leider gedood. Daar Gugli de gedode leider wat betreft inzicht en ervaring het meest benaderde, was hij in zijn plaats gekomen. 'Ik ben echter bang,' zuchtte Gugli, 'dat mijn taak onder deze omstandigheden te zwaar is.'

'Mijn mannen zijn dapper en hebben een groot saamhorigheidsgevoel,' verklaarde Gulig. 'Onder normale omstandigheden zou ik mij dan ook geen zorgen hoeven te maken. We drijven ieder jaar een ruilhandel met de Voorstaren. Onze karavaan brengt hun een kostbare collectie huiden en berenvachten, benevens een verzameling kostbare stenen waarvoor wij dan schapenwol, koren, en gereedschappen die wij bij het werk nodig hebben terug krijgen. Dit jaar echter hebben de Mogolaten ons achtervolgd vanaf het moment dat wij het gebied der Voorstaren verlieten. Het is een tot de tanden gewapende bende die nergens voor terug deinst. Ik ben bang dat nog heel wat moeilijkheden van hen zullen ondervinden voor wij in het Itaragebergte teruggekeerd zijn.'
Een gedachte speelde Otto door het hoofd. 'Het Itara gebergte ligt in het Noorden, nietwaar?' vroeg hij. 'Welnu mijn tocht voert eveneens naar het Noorden. Zou het niet beter zijn als wij ons aaneensloten. Dat is voor u zowel als voor ons veiliger.'
Het spreekt vanzelf dat Gugli oren naar dit voorstel had. Hij had de kracht en de moed van Otto leren kennen en begreep dat zijn aanwezigheid een belangrijke steun betekende. Juist toen hij Otto voor zijn aanbod wilde bedanken kwam de boer naderbij, die op lompe manier te kennen gaf dat hij wilde dat het gezelschap zijn erf op staande voet zo verlaten. Doelende op de gedode Mogolaat, sprak de boer: 'Gij schijnt te denken dat alles hier geoorloofd is.' Met een koude blik, die weinig goeds voorspelde keek Otto de man aan.

DE ROOFZUCHTIGE MOGOLATEN

Het gedrag van de boer werd steeds onsympathieker. Toen hij inzag dat met lomp gedrag het gezelschap niet van zijn erf te verjagen was, nam hij zijn toevlucht tot kruiperij. 'Mijn hut is maar arm en nederig. Er is te weinig ruimte om dappere lieden een onderkomen te verschaffen dat met hun waarde overeen stemt. En vergeet dan niet dat de Mogolaten hier vaak in de buurt zijn. Ook zij overnachten hier dikwijls en zij weten hoe ze een arme boer moeten belonen. Nu een van hun mannen hier gedood is zouden zij wel eens aan mijn boerderij voorbij kunnen gaan. In dat geval heb ik van u slechts schade...'
'Zwijg kerel,' viel Otto hem bars in de rede. 'Wij konden uit je gedrag wel eens de indruk krijgen dat je dubbel spel speelt en heult met de Mogolaten. Er is hier vannacht een laffe moordaanslag gepleegd die we gelukkig nog hebben kunnen verijdelen.' De boer wilde nog verder gaan, maar toen hij het vertoornde gezicht van Otto zag, bedacht hij zich en wilde zich verwijderen. Otto riep de man echter terug. 'Er is nog iets, heerschap. Tot dusver heb je geweigerd ons enig voedsel te verschaffen. Het is nu mijn eis dat je ons het varken uit de schuur verkoopt. Oh wees niet bang; we zullen je zo rijkelijk belonen, dat je meer dan één varken terug kunt kopen.'
De boer had kennelijk geen zin in het voorstel van Otto. Daar hij echter begreep dat tegenspraak niet baten zou stemde hij tenslotte toe. Zo kwam het dat Distel toch nog het maal kreeg waarop hij zich zo gespitst had.

Hoewel de nacht door al die schermutselingen eigenlijk niet voldoende gelegenheid geboden had om geheel uit te rusten en weer nieuwe krachten te verzamelen, was er al vroeg in de morgen grote bedrijvigheid op het erf van de kleine boerderij. Otto en Gugli waren tot het besluit gekomen dat het beter was zo spoedig mogelijk te vertrekken.
'Gebeurtenissen zoals die van afgelopen nacht kunnen wij voortaan beter proberen te voorkomen. Zoveel te langer wij wachten zoveel te meer gelegenheid de Mogolaten hebben nieuwe hinderlagen te leggen,' merkte Otto op. 'Het is inderdaad beter het vertrek niet langer uit te stellen,' stemde Gugli in. 'Mogelijk hebben wij die rovers vannacht toch enig respect bijgebracht.' De streek waar de karavaan doorheen trok was vlak en eentonig. De mannen spraken bijna niet. Ieder was bezig met zijn eigen gedachten. De hoop was er op gericht voor de avond een boerderij of een schuur te kunnen vinden, zodat de nacht niet in het open veld zou hoeven worden doorgebracht. Zo trokken zij op in snel regelmatig tempo.
Niet zo snel echter of twee mannen die de karavaan op veilige afstand volgden, waren in staat het tempo bij te houden. Het waren de Mogolaten, die er wel voor oppasten het spoor van de groep kwijt te raken. Ze schenen weinig goeds in het schild te voeren.

DE TOP 12 VAN

Het leek de huidige redactie van Stripschrift wel een goed idee om een oude traditie voort te zetten in iets afgeslankte vorm. Geen top 20 dus dit jaar, geen 10 beste buitenlandse uitgaven, tijdschrijftpublikaties, films enzovoort. We schreven slechts een lijstje met de beste 12 in Nederland verschenen stripalbums van het afgelopen jaar. Waarom twaalf, zegt u. Gewoon, omdat we dat een leuk getal vonden. Behalve de redaktie bogen ook enkele kennissen zich over de vraag wat er het afgelopen jaar de moeite waard was.
De meest gebruikte bron was ongetwijfeld *Stripnotering*, het onvolprezen kwartaaloverzicht van Donald Stroomberg. Een grove telling levert ongeveer 520 titels van strips op die verschenen tussen 1-1-1986 en 1-1-1987. Buiten beschouwing laat ik dan herdrukken in al dan niet gewijzigde vorm, comics, semi-stripalbums en secundaire literatuur. De toptien van uitgevers die het grootste aantal nieuwe titels uitbrachten ziet er als volgt uit.

1.	Dupuis, Oberon en Standaard met elk	48 titels
4.	Lombard	44 titels
5.	Holco	30 titels
6.	Casterman	26 titels
7.	Glénat	22 titels
8.	Arboris	21 titels
9.	Dargaud	20 titels
10.	Den gulden engel	13 titels

Meest opmerkelijk is de notering van Holco, een uitgever van pulpstrips voor meisjes, waaronder veel paardestrips. Het is echter niet altijd duidelijk wanneer het bij hun uitgaven echt om nieuw materiaal gaat. Van de drie koplopers bracht Dupuis de meeste herdrukken uit. Tellen we die op bij de nieuwe titels dan is Dupuis absoluut de grootste stripuitgever, gevolgd door Oberon en dan Standaard (praktisch geen herdrukken). In totaal hielden zich maar liefst 74 uitgevers bezig met het publiceren van 1 of meer strips.

In 1986 zagen we voor het klassiek uitgevoerde stripalbum een groot verschil in prijs ontstaan. Voor een strip van 48 pagina's in kleur werd tussen de *f* 6,50 en *f* 7,95 betaald. Die prijs hangt een beetje samen met de grootte van de uitgever, maar het ziet er naar uit dat ongeveer *f* 8,50 de normale prijs gaat worden voor een stripalbum. Stripboeken verschenen er in talloze vormen en uitvoeringen. Over het geheel genomen varieerde de prijs tussen *f* 3,95 en *f* 180,—. Softcovers met een geniete rug blijken het goedkoopst te zijn. Bij stripalbums duurder dan *f* 30,— kunnen we meestal spreken van luxe uitgaven.
De strips voor volwassenen leken het afgelopen jaar wat aan terrein te winnen, maar geniet nog altijd een geringe erkenning en bekendheid. Hoewel er sprake was van een vrij fors aantal strips (gemiddeld 10 per week) lijkt het erop dat kwaliteit toch gewaardeerd wordt boven kwantiteit. Men is best bereid wat meer te betalen voor een goede strip, mits daar ook zorg aan besteed wordt. Veel kritiek kwam er dan ook op de Glénat-uitgaven

vanwege de slechte vertaling en lettering. Ondanks dat blijken ze goed te scoren in de lijsten. En terecht, want sommige titels van Glénat zijn een aanwinst voor de Nederlandse markt. Uit de nu volgende lijstjes blijkt ook duidelijke waardering voor hard-cover albums die wel met zorg zijn uitgegeven zoals de Collectie Première van uitgeverij Dargaud.

Nelleke Lindhout is de enige vrouw in de Stripschrift-redaktie. Dit is haar lijstje:

1. **Fantalia** / Andreas / *Arboris*
2. **Lady in blue** / Bilal / *Dargaud*
3. **De onnoembaren 3: Gele geschiedenis** / Yann, Conrad / *Den gulden engel*
4. **In memoriam Walt D.** / Dick Matena / *Dendros*
5. **De Kelten** / Hugo Pratt / *Casterman*
6. **Saint Germain des morts** / Bodart, Streng / *Den gulden engel*
7. **Bosliefje 3: De elzasser** / Servais / *Casterman*
8. **De ster** / Moebius / *Drukwerk*
9. **Carrat Vandall 1: Loozer** / Carpentrie / *Ansaldi*
10. **Jonathan 10: Greyshore island** / Cosey / *Lombard*
11. **Rockin' Belly** / Windig en De Jong / *Gezellig en leuk*
12. **In naam van al de mijnen 1** / Gillon, Cothias, Gray / *Glénat*

Als tweede lijstje volgt dat van **Pieter van Oudheusden**:

1. **De dwaze monnik - Het stenen geheugen** / Vink / *Dargaud*
2. **Samber** / Yslaire, Balac / *Glénat*
3. **De vrouw van de tovenaar** / Boucq, Charyn / *Casterman*
4. **De vale ogen van de moerasstad** / Bourgeon / *Casterman*
5. **De poort van Oriënt** / Giardino / *Glénat*
6. **De spookjonk** / Forest / *Casterman*
7. **Ardeur** / Varenne / *Arboris*
8. **De A. den Dooier-omnibus** / Dick Matena / *Oberon*

9/10 **Libertair intermezzo** / Paul Teng / *Casterman*

10. **Twee alfredo's op een groene prairiewolf** / Paul Bodoni / *Gezellig en leuk*
11. **In de schaduw van de goden** / Sonk, Convard / *Lombard*
12. **De Kat in Katendrecht** / Van Erkel, Lodewijk / *Drukwerk*

Hans Pols:

1. **Samber** / Yslaire, Balac / *Glénat*
2. **De vrouw van de tovenaar** / Boucq, Charyn / *Casterman*
3. **Lady in blue** / Enki Bilal / *Dargaud*
4. **Achter de schermen van het paradijs** / Boucq / *Casterman*
5. **De dwaze monnik-Het stenen geheugen** / Vink / *Dargaud*
6. **De spookjonk** / Forest / *Casterman*
7. **Amoxonië** / Sokal / *Casterman*
8. **Ardeur** / Varenne / *Arboris*
9. **De witte raaf** / Makyi / *Glénat*
10. **Saint Germain des morts** / Bodart, Streng / *Den gulden engel*
11. **Moderne kunst** / Joost Swarte / *De Harmonie*
12. **De poort van de Oriënt** / Giardino / *Glénat*

Baldi Dekker jr. merkt op: 'Wat (...) de doorslag gaf om *Lady in blue* op de eerste plaats te zetten was de meesterlijke vondst om de artikelen van Jill Bioskop in een bij het album gevoegd exemplaar van de Morgen te plaatsen. Een meesterlijk idee en een meesterlijk album.'

1. **Lady in blue** / Bilal / *Dargaud*
2. **Een kleine handreiking** / Toonder / *De Bezige Bij*
3. **Storm: De leven planeet** / Lawrence, Lodewijk / *Oberon*
4. **Jeremiah: Julius en Romea** / Hermann / *Novedi*
5. **Natasja: De brute broekjes** / Walthéry, Mittei / *Dupuis*
6. **XIII: Alle tranen van de hel** / Vance, Van Hamme / *Dargaud*
7. **Guust: Het zware verleden van Guust** / Franquin / *Dupuis*
8. **Robbedoes: De terugkeer van Z** / Tome, Janry / *Dupuis*
9. **Douwe Dabbert: De heksen van eergisteren** / Wijn, Roep / *Oberon*
10. **Blauwbloezen: Blauwen en bulten** / *Dupuis*
11. **Blueberry: Het einde van de langer rit** / Giraud, Charlier / *Novedi*
12. **Franka: De ondergang van de donderdraak** / Kuijpers / *Oberon*

Over zijn nummer 3 merkt Baldi nog op: '...dat de kronieken van Pandarve kwalitatief ver boven de andere Storm-verhalen uitsteekt. En om in die SF-entourage Alice in wonderland te verwerken en Steven Spielberg: prachtig! Wat het album *De levende planeet* voor insiders leuk maakt zijn de optredens van Meerten Welleman en Peter van Leersum (respektievelijk PR-man Oberon en redakteur Eppo).'

De keuze van **Arco van Os**:

1. **Rockin' Belly** / Windig, De Jong / *Gezellig en leuk*
2. **Goeroe scheurkalender** / Peter Abel / *Panda*
3. **De A. den Dooier-omnibus** / Dick Matena / *Oberon*
4. **XIII: Alle tranen van de hel** / Vance, Van Hamme / *Dargaud*
5. **Saint Germain des morts** / Bodart, Streng / *Den gulden engel*
6. **Vrouwen in het wit 1** / Bercovicci, Cauvin / *Dupuis*
7. **Dick Bosch** / Windig, De Jong / *Gezellig en leuk*
8. **Jerome Bloks 3: Op leven en dood** / Dodier, Makyo / *Dupuis*
9. **Shoe: Het allereerste Shoe-boek** / McNelly / *Kim*

10. **De poort van de Oriënt** / Giardino / *Glénat*
11. **Soft wir war** / Bert Tier / *Sala communications*
12. **Sjors en Sjimmie: 44 smash hits** / Van der Kroft, Plijnaar, Van Die / *Oberon*

Onze man in Vlaanderen **Patrick van Gompel** (30) is fulltime journalist voor BRT-2 radio Antwerpen. Hij behandelt het medium strip voor de stripkwis (BRT-televisie), BRT Radio 2, Het Volk, Robbedoes en Wordt Vervolgd. Vanaf dit nummer treft u regelmatig bijdragen van zijn hand aan in Stripschrift.

1. **Onnoembaren 3: Gele geschiedenis** / Yann, Conrad / *Den gulden engel*
2. **Humor op de loopgraven** / Carpentier, Amant / *Archers*
3. **Samber** / Yslaire, Balac / *Glénat*
4. **Solange** / Ghigliano, Tomatis / *Casterman*
5. **15 jaar de Generaal** / Peter de Smet / *Oberon*
6. **Sarah Spits: Parijs-Dakkar** / Wasterlain / *Dupuis*
7. **Saint Germain des morts** / Bodart, Streng / *Den gulden engel*
8. **Godfried van Bouillon** / Pirana / *Z*
9. **Mafalda 2: Vakantie** / Quino / *Glénat*
10. **Wateren van Dodemaan: Het schaakbord van de rat** / Adamov, Cothias / *Glénat*
11. **XIII: Alle tranen van de hel** / Vance, Van Hamme / *Dargaud*
12. **Biebel: Op (bijna) algemene aanvraag** / Ikke / *Standaard*

Willem Ritstier is striptekenaar. De afgelopen maanden verzorgde hij het stripje op de inhoudspagina van dit blad. Verder verscheen werk van hem onder andere in Robbedoes, Eppo Wordt Vervolgd. Bartje verschijnt nog altijd met succes in het Rotterdams Nieuwsblad. Hij stuurde een top 10 in plus een Franstalige nummer 11 die te mooi is om te vergeten. Dat ben ik eigenlijk met Willem eens.

1.. **Libertair intermezzo** / Paul Teng / *Casterman*
2. **Samber** / Yslaire, Balac / *Glénat*
3. **Saint Germain des morts** / Bodart, Streng / *Den gulden engel*
4. **G. Rafzerk 1 en 2** / Hardy, Cauvin / *Dupuis*

5.. **Moderne kunst** / Joost Swarte / *De Harmonie*
6. **Het goud van Macho Foetchi** / Malo Louarn / *Den gulden engel*
7. **De poort van de Oriënt** / Giardino / *Glénat*
8.. **De Kelten** / Hugo Pratt / *Casterman*
9. **Op de loopgraven** / Carpentier, Amant / *Archers*
10. **Rockin' Belly** / Windig, De Jong / *Gezellig en leuk*
11. **Yoyo: La lune noir** / Frank le Gall, Yann / *Glénat*

Hennie Weseling, voorzitter van Het Stripschap, stuurde de volgende lijst in, waarbij hij opmerkte: 'Mijn top 12 is in feite een selektie uit boeken die ik prettig tot aangenaam vond. 1 tot en 12 is dus niet van kanjer tot en met flut. Meer een weerspiegeling van mijn stemmingen, beschikbare tijd, alsmede van goed uitgevoerde boeken.

1. **De dwaze monnik** / Vink / *Dargaud*
2. **De heksen van eergisteren** / Wijn, Roep / *Oberon*
3. **De A. den Dooier-omnibus** / Dick Matena / *Oberon*
4. **15 jaar de Generaal** / Peter de Smet / *Oberon*
5. **Samber** / Yslaire, Balac / *Glénat*
6. **Olivier Blunder: De foetsiepoen archipel** / Greg / *Dargaud*
7. **Bob de Moor, 40 jaar strips** / Bourdil, Tordeur / *Lombard*
8. **Alle verhalen van Donald Duck 1945-46** / Barks / *Loeb*
9. **Doorzon 9: Dozo** / De Jager / *Oberon*
10. **In de schaduw van de goden** / Sonk, Convard / *Lombard*
11. **De stamgasten** / Toon / *Land*
12. **Myra van Dijk (Toonderstudio's deel 18)** / Mazure / *Arboris*

Peter de Raaf tenslotte stuurde me een fraai geletterde brief. Behalve strips letteren, vertaalt hij ook uit het Frans. Peter was ooit redakteur van Stripschrift.

1. **Libertair intermezzo** / Paul Teng / *Casterman*
2. **Samber** / Yslaire, Balac / *Glénat*
3. **De vrouw van de tovenaar** / Boucq / *Casterman*
4. **De dwaze monnik** / Vink / *Dargaud*
5. **Het stenen geheugen** / Vink / *Dargaud*
6. **Ardeur** / Varenne / *Arboris*
7. **XIII: Alle tranen van de hel** / Vance, Van Hamme / *Dargaud*
8. **Lady in blue** / Bilal / *Dargaud*
9. **De holle aarde** / Schuiten, Schuiten / *Arboris*
10. **De torens van Schemerwoude 2: Eloise** / Hermann / *Arboris*
11. **De poort van de Oriënt** / Giardino / *Glénat*
12. **Het olifantenkerkhof** / Yves Chaland / *Titanic*

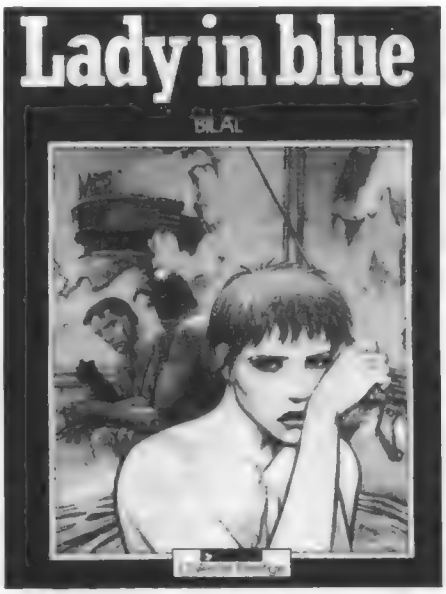

DE EINDSCORE

Mocht u alle vermelde boeken aan willen schaffen dan gaat dat aardig wat kosten: in totaal werden 66 titels genoemd. Hiervan waren er 19 te vinden in meer dan één lijst. Dit zijn onder andere de titels die het gebracht hebben tot de eindlijst. Kijken we even terug naar het lijstje in de

eerste kolom van dit artikel dan blijkt dat de meeste gewaardeerde uitgaven afkomstig zijn van:

1. Casterman met 9 verschillende titels;
2. Dupuis met 8 titels, waarvan er geen één meer dan 1 keer vermeld werd;
3. Arboris/Titanic, Glénat en Oberon elk met 7 vermeldingen;
4. Dargaud met 4 titels.

Veel waardering blijkt voor het fonds van de juist gestarte uitgeverij Den gulden engel en het Amsterdamse alternatief Gezellig en leuk.

Overduidelijk als overwinnaar kwam **Samber** uit de bus met 6 vermeldingen. Ook de Vietnamees Vink kreeg erkenning voor zijn 2 albums **De dwaze monnik** en **Het stenen geheugen** met 4 vermeldingen, waarvan tweemaal een eerste plaats. Dat Bilal nog altijd populair is, bewijst zijn derde plaats, al zijn we iets beter van hem gewend. De meest gewaardeerde uitgave van Den gulden engel was **Saint Germain des morts**, het fraaie debuut van Bodart en Streng dat (terecht) in 1986 in Angoulême werd bekroond. Boucq scoort met **De vrouw van de tovenaar** minder hoog dan ik had verwacht, maar dat heeft waarschijnlijk te maken met het wat onduidelijke tijdstip waarop dit boek verscheen (begin januari).
Oorspronkelijk Nederlands werk werd wat minder vaak genoemd. De drie uitschieters op dit gebied zijn **De A. den Dooier-omnibus**, **Rockin' Belly** en vooral Paul Tengs opmerkelijke 'romandebuut' bij Casterman: **Libertair intermezzo**. Twee strips die vaak genoemd werden, maar zelden hoog genoteerd waren het derde deel van **XIII** en **De poort van de Oriënt**, Giardino's wat teleurstellende vervolg op **Hongaarse rhapsodie**. Tot slot zijn er nog twee echte liefhebbersuitgaven in het eindoverzicht terechtgekomen die zeker de aandacht van een groot publiek verdienen: ik bedoel Forests **Spookjonk** en Varennes **Ardeur**. Moeilijke, heel literaire strips, maar zeer de moeite waard.

Samber, door Yslaire

1.	**SAMBER** / YSLAIRE-BALAC	GLÉNAT	68
2.	**DE DWAZE MONNIK - HET STENEN GEHEUGEN** / VINK	DARGAUD	41
3.	**LADY IN BLUE** / BILAL	DARGAUD	38
4.	**SAINT GERMAIN DES MORTS** / BODART-STRENG	DEN GULDEN ENGEL	34
5.	**DE VROUW VAN DE TOVENAAR** / BOUCQ - CHARYN	CASTERMAN	31
6.	**LIBERTAIR INTERMEZZO** / PAUL TENG	CASTERMAN	27,5
7.	**DE A. DEN DOOIER-OMNIBUS** / DICK MATENA	OBERON	25
8.	**XIII: ALLE TRANEN VAN DE HEL** / VANCE-VAN HAMME	DARGAUD	24
9.	**GELE GESCHIEDENIS** / YANN-CONRAD	DEN GULDEN ENGEL	22
10.	**DE POORT VAN DE ORIËNT** / GIARDINO	GLÉNAT	20
11.	**ARDEUR** / VARENNE	ARBORIS	18
12.	**ROCKIN' BELLY** / WINDIG-DE JONG	GEZELLIG EN LEUK	17
	15 JAAR DE GENERAAL – DE SMET	OBERON	17

Meer dan 1 vermelding kregen verder: Douwe Dabbert: De heksen van eergisteren / Wijn, Roep (15); Op de loopgraven / Carpentier, Amant (15); De spookjonk / Forest (14); De kelten / Pratt (13); In de schaduw van de goden / Sonkh, Convard (5); Moderne kunst / Swarte (10)

GEKKENWERK

DOOR HANS POLS

Je moet wel gek zijn om zoiets te maken, was mijn eerste indruk toen ik de *Robbedoesalmanak* zag. Ongevaarlijk gek, dat wel. Danny de Wilde en Frank Hardies zijn die twee maffe jongens die het plan hadden om een komplete bibliografie te maken van het weekblad Robbedoes en de Dupuis-uitgaven. En ze hebben het nog gedaan ook!

Robbedoes-weekblad werd opgericht in 1938 en bestaat dus al bijna 40 jaar. De *Robbedoesalmanak* geeft een overzicht van 35 jaar stripgeschiedenis. Een geschiedenis met hoogte- en dieptepunten. Topreeksen en miskleunen. In haar beste tijd was Robbedoes een schitterend geheel van strips en redaktionele bijdragen die keurig op elkaar aansloten. Maar kom, voordat ik de geschiedenis van het weekblad ga schrijven.. dit stuk gaat over de *Robbedoesalmanak*.

Het dikke boekwerk (216 pagina's) opent met een geestig voorwoord van de huidige hoofdredakteur Erwin Cavens. Hierna volgt het hoofdstuk *Evolutie van het weekblad* dat bestaat uit een aantal lijsten (formaat, prijs, nummers per jaar) en een kritisch stukje van Chris Desaeger (klopt die spelling, jongens?) die overigens ieder hoofdstuk uitstekend inleidt. Het tweede hoofdstuk is een chronologische lijst van de verhalen uit Robbedoes, vergelijkbaar met de lijst uit Stripschrift 94/95.

Hoofdstuk 3 geeft een chronologisch overzicht van de albumuitgaven. Dan volgen een opsomming van de gags en korte verhalen en de verhalen van Oom Wim. De volgorde waarin de gags genoemd worden is eveneens chronologisch, wat het zoeken enigszins bemoeilijkt. Na Oom Wim is het de beurt aan de microverhalen en extra nummers, bijlagen en *Robbedoes* + uitgaven.

Een heel groot deel van het boek wordt in beslag genomen door de lijst van verhalen per personage. Deze is wel alfabetisch en wordt gevolgd door een lijst verhalen buiten reeks (voornamelijk is dit het geval na 1970)

De samenstellers hebben evenmin vergeten de 'leesverhalen' te vermelden. Deze zijn vaak interessant omdat ze geillustreerd werden door de striptekenaars. Bij ieder verhaal is dan ook de illustrator vermeld. Een paar oude illustraties zijn afgedrukt.

Dan blijven nog over de hoofdstukjes *Autoboekje*, *algemene rubrieken*, *Robbedoesmaterialen* (stickers, latexpoppetjes en dergelijke), een Sprint-index, gags de poche-reeks en een auteursindex.

Al met al is de Robbedoesalmanak een uitputtend overzicht geworden van de Dupuisstrips. De pagina's zijn ruim opgezet en uitstekend leesbaar. Bovendien is het boek rijk geillustreerd met herdrukken van bijvoorbeeld oude illustraties en een groot aantal speciaal voor deze uitgave gemaakte tekeningen.

Een paar punten van kritiek heb ik nog wel. Allereerst zijn er de bijna onvermijdelijke spelfoutjes. Willem Ritstier wordt bijvoorbeeld twee maal Wiflier genoemd. (Wie?) Verder vind ik het jammer dat alleen de Dupuis-albums zijn opgenomen en niet de herdrukken van Robbedoesstrips die door andere (Rijperman, Magic strip) zijn uitgegeven. Jammer is ook dat in het register wel naar series, maar niet naar pagina's wordt verwezen. Dat zou nog wat blader-en zoekwerk schelen.

Maar de Robbedoesalmanak is een haast onmisbaar naslagwerk geworden voor alle stripgekken en Robbedoesfans, waarin je lezend en lijstjes doorkijkend nog allerlei leuke ontdekkingen doet ook ('Gut, heeft hij voor Robbedoes getekend?')

Een index maken van Robbedoes, gekkenwerk dus. Maar het resultaat mag er wezen!

Robbedoesalmanak
Ultima 1986
Prijs *f* 75,— (216 p. met illustraties)

ONZE MAN IN VLAANDEREN

HET LIEFDESCONCILIE VAN DEN GULDEN ENGEL

Een 'column' over strips? Stripschrift ziet dat zitten; ik wil het proberen. Het lijkt me wel wat, een eigen rein produkt in een blad voor hersenkamergenoten. Even stilzitten in een rommelig privékamertje om eindelijk eens een oud, bruin, kartonnen valiesje met onaangeroerde bedenkingen open te maken.

Terugblikken op '86 is voor mij pijnlijk. Op 6 november overleed mijn vader. 't Is een cliché maar als ie d'er niet meer is, weet je pas echt wat je aan 'm hebt/had.

Niet dat het hoefde maar ik kan me niet herinneren dat we 't ooit met elkaar over strips hadden. Hij moet de duizenden boekjes bij me hebben zien staan, hij moet stukjes van me hebben gelezen, hebben gehoord. Ik zal het nooit weten. Ik was en ben er veel mee bezig, hij niet.

Ik heb hem ook nooit kunnen vertellen dat er bij de BRT-televisie een Stripkwis in de maak was en dat ik zou meewerken. De dood is een eindpunt, een kist in de grond, een zielig hoopje ase al dan niet verstrooid. Niemand zal ooit uit de dood opstaan, al denken gelovigen dat het al gebeurde...

Wat heeft dit alles met **Het Liefdesconcilie** van Oscar Paniza te maken? Niets, voor mij zeker niet. Het is echter zo'n mooi theaterstuk dat het moet worden verstript. De inhoud vertel ik niet, het leven mag niet té gemakkelijk zijn.

Een wens dus. Ik verlang vurig dat **Het Liefdesconcilie** ooit verstript wordt. Ik stel voor dat dichter-journalist Herman De Coninck het scenario maakt en Jan Bosschaert de hemelsblauwe tekeningen. Wie moet het uitgeven? Je raadt het, maar niet om de naam, Den Gulden Engel. De komst van deze uitgeverij is dé Belgische stripgebeurtenis van '86. Bij strips van Den Gulden Engel sta je langer dan normaal stil bij de buitenkant, eindeloos liefdevol vakwerk. Het is een moderne versie van die lekkere geur die je kan opsnuiven bij stokoude Nero's. Daarom moet Den Gulden Engel het Liefdesconcilie van Oscar Paniza uitgeven. De naam van de uitgever is ondergeschikt, maar erg toepasselijk.

Patrick Van Gompel

HET TALENT VAN TENG EN ZIJN BEPERKINGEN

DOOR PIETER VAN OUDHEUSDEN

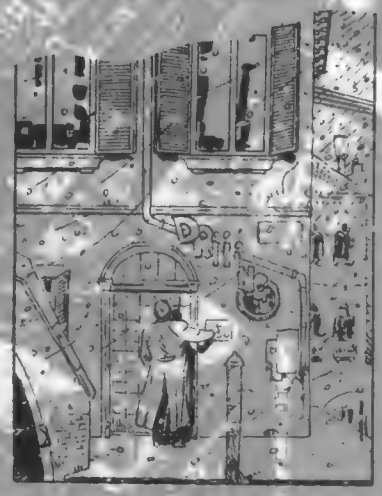

TENG

Bijna zes jaar geleden, in maart 1981, verscheen het eerste album van striptekenaar Paul Teng. Tevergeefs had hij geprobeerd grote uitgevers in binnen- en buitenland voor zijn verhaal te interesseren. Het album, *De keuze van de adelaar*, kwam tenslotte zonder voorpublicatie in een van de bekende jeugdbladen uit bij de kleine Haagse uitgeverij Panda.
Tengs hoofdpersoon is de door blanken opgevoede indiaan Delgadito. Door zijn achtergrond is hij gedwongen tussen twee werelden te leven. Hij is koel, hard en onberekenbaar. Achteraf kun je stellen dat Delgadito al een typische Paul Teng-held is: een koppige doorzetter die de vrijheid als zijn eigen bezit beschouwt.
Als stripmaker is Teng volledig autodidact en dat is zeker aan zijn eerste album goed te zien. De verhalen lopen stroef en zijn soms moeilijk te volgen. De tekeningen zijn een opeenstapeling van details en daardoor weinig overzichtelijk. In de vier Delgadito-albums die tot nu toe verschenen zijn, heeft Teng het vak met vallen en opstaan geleerd. De lezers konden ooggetuige zijn van dat vaak moeizame en pijnlijke proces. Teng had lef en durfde zijn nek uit te steken. Hij dwong respect af, niet door een groot en duidelijk aanwezig tekentalent, maar door zijn hartstochtelijke betrokkenheid bij het lot van de Amerikaanse indianen en vooral door zijn tomeloze inzet. Dat laatste maakte veel goed en soms was dat ook nodig. Ik moet toegeven dat ik de Delgadito-verhalen meer uit waardering voor Tengs doorzettingsvermogen dan voor mijn plezier heb gelezen.
Daarna maakte Teng een aantal korte verhalen, onder andere het prachtige *Schokken*, een gave *short story* waarin Teng als schrijver en als tekenaar een enorme stap vooruit maakte. Afgelopen najaar verscheen de striproman *Libertair intermezzo* (Uitgeverij Casterman 1986) een fors album van 62 pagina's dat Tengs meesterproef als schrijver en tekenaar lijkt te zijn.
Opnieuw maakt Teng het zichzelf en zijn lezers niet gemakkelijk. Het verhaal speelt in Barcelona aan de vooravond van de Spaanse Burgeroorlog, een verwarde en verwarrende tijd. In Spanje stonden de linkse partijen niet alleen tegenover kerk en kapitaal, maar ook tegenover elkaar. Communisten en anarchisten, die ook weer onderling verdeeld waren, bevochten elkaar op leven en dood – totdat ze plotseling door een linkse meerderheid in het parlement elkaars bondgenoten werden. *Libertair intermezzo* is een raamvertelling.

De schrijver Pascal Rogas zoekt in Parijs contac met een oude anarchist, Matias Ungaro, die hem na enig aandringen zijn levensverhaal vertelt. Daarna vertrekt de schrijver naar Venetië, waar hij in het huis van zijn maecenas het verhaal van Ungaro tot een roman uitwerkt. Aan het begin ervan komt zijn hoofdpersoon via een mislukte wapentransactie in contact met de vakbondsleider Enrique Ruiz. Die onderscheidt zich opvallend van zijn communistische kameraden. Hij is van adellijke afkomst en rijk, draagt chique kleren en rijdt in dure auto's. Bij een poging de wapens alsnog in handen te krijgen, wordt Ruiz door militante communisten neergeschoten.

Na de verkiezingsnederlaag van de rechtse partijen verbroederen de voormalige tegenstanders zich. Ungaro maakt kennis met de communiste Amparo, die later de geliefde van de weer opgedoken Ruiz blijk te zijn. Het vehindert haar niet ook met Ungaro een verhouding te beginnen, maar ze weigert tussen de twee mannen te kiezen. Pas als ze ontdekt heeft dat ze zwanger is, kiest ze definitief voor Ruiz.
Ook de politieke gebeurtenissen nemen voor Ungaro een verkeerde wending. Het wordt steeds duidelijker, dat een burgeroorlog onvermijdelijk is. Het zal niet lang meer duren voordat het libertaire (dat wil zeggen anarchistische) intermezzo voorbij zal zijn. Aan het eind van het boek doet Ungaro een schokkende ontdekking: zijn rivaal in de liefde is ook een politieke tegenstander. Zijn vriend Ruiz blijkt in werkelijkheid een agent provocateur van rechts te zijn. Door zijn onafscheidelijke

TENG

kameraad Paco wordt Ruiz doodgeschoten, omdat de waarheid niet bekend mag worden: de linkse beweging is meer gediend met een dode held dan met een levende verrader.
In de loop van zijn verhaal keert Teng voortdurend terug naar de schrijver Rogas, wiens amoureuze belevenissen voor een deel parallel lopen met de gebeurtenissen in zijn roman. Hij krijgt een verhouding met Lucia, het nichtje van zijn maecenas. Net als Amparo weigert ze echter te kiezen tussen twee minnaars, de schrijver en zijn naamloze rivaal. Aan het einde van het boek heeft Rogas Venetië verlaten zonder bericht voor Lucia achter te laten, omdat hij de onzekerheid over haar gunsten niet langer kon verdragen. 'Maar is onzekerheid niet de essentie van romantiek?' vraagt Lucia zich af als ze het bericht hoort.
Teng trekt parallellen tussen de schrijver en zijn hoofdpersoon. De vrouwen op wie ze verliefd zijn, vormen elkaars spiegelbeeld. Tengs planken worden echter van heel dik hout gezaagd en de overeenkomsten zijn weinig subtiel in beeld gebracht. Teng trekt nog een tweede parallel die daartegenover nogal duister blijft: tussen de militante communiste Robles en Roagas' naamloze medeminnaar. Hun uiterlijk vertoont een opvallende overeenkomst, ze lijken dubbelgangers. Misschien heeft Teng op deze manier ook zichzelf als romanpersonage willen gebruiken, want behalve op elkaar lijken de figuren ook veel op Teng zelf. Dan zouden Robles en de naamloze minnaar een dubbel zelfportret zijn: loyale kameraden die de gebeurtenissen accepteren zoals ze komen en geen vragen stellen.
Dat begrip ontbreekt bij de schrijer Rogas, die de *mujeres libres*, de vrije vrouwen in zijn verhaal en in zijn leven, minder goed begrijpt dan zijn romanpersonage Ruiz, die over zijn minnares Amparo zegt. 'Weet je, in vrijheid is ze als een eenhoorn: mooi en zeldzaam. Zet haar vast en ze kwijnt weg...' Geen fraai Nederlands, maar het is duidelijk wat Teng bedoelt. Net als de indiaan Delgadito in zijn eerdere albums kunnen Amparo en Lucia alleen in ongebondenheid leven. Ze vechten voor het behoud van hun onafhankelijkheid. In *Libertair intermezzo* weet Teng op een knappe manier een verband te leggen tussen persoonlijke en politieke vrijheid. Zijn personages willen onder alle omstandigheden zelf hun keuzes kunnen maken, zonder iemand verantwoording schuldig te zijn. De vrouwen in Tengs verhaal zijn daarin het meest consequent, al is dat voor hun minnaars soms moeilijk te accepteren.
Paul Teng wil veel vertellen en soms wil hij te veel vertellen. Zijn verhaal heeft opzettelijk een literaire structuur, maar in een aantal opzichten schiet hij als schrijver jammer genoeg tekort. Geen enkele van zijn karakters komt volledig tot leven. Rogas bijvoorbeeld blijft een fletse stereotype van de ongezond levende, doordrinkende schrijver die de realiteit buiten zijn werk niet aankan. De vrouwen in het verhaal belichamen op een wat geforceerde manier de vrije liefde, maar de romantische scènes zijn clichématig en weinig opwindend. Aan het einde van zijn verder hecht gestructureerde verhaal laat Teng als tekstschrijver enige steken vallen en de afloop van het boek is onbevredigend. Het dubbelspel van Ruiz wordt door Ungaro alleen bij toeval ontdekt en de motieven die Ruiz tot zijn daad hebben gebracht, zijn niet erg overtuigend: 'Ik heb het gedaan omdat ik anti-Stalinist ben... omdat mijn broer al extremist was... omdat het avontuur me aansprak... redenen genoeg, en allemaal even goed!'
Redenen genoeg dus, maar geen van alle goed genoeg. Ruiz mist een ware drijfveer, een desnoods nihilistische overtuiging, een pervers gevoel van verveling en zinloosheid. Dat had hem als personage, en tegelijk *Libertair intermezzo* als roman, overtuigend kunnen maken. Niet Ungaro, maar Ruiz is namelijk de centrale figuur in het boek. Zijn karakter is fascinerend opgezet, maar onvoldoende uitgewerkt.
Libertair intermezzo is een interessant en moedig album, maar geen meesterwerk. Net als in de Delgadito-albums lijkt Teng boven zijn macht gegrepen te hebben. Dat neemt niet weg dat zijn ambitieuze verhalen me heel wat liever zijn dan het gemakkelijke seriewerk dat door het gros van zijn collega's wordt geproduceerd. Teng blijft een technisch beperkte tekenaar die zichtbaar moeite heeft met de basisregels van compositie, anatomie en perspectief, maar als tekstschrijver is hij een groot talent gebleken. Waar het hem voorlopig aan ontbreekt is een goede *editor* die hem duidelijk kan maken wanneer hij te veel in één keer wil, wanneer hij zijn lezers onder- of overschat en die zijn stijve en soms merkwaardig modieuze Nederlands kan bijschaven. Ondanks alle onvolkomenheden in *Libertair intermezzo* maakt het album duidelijk dat Teng een van de interessantste jonge stripmakers van Nederland is: iemand bij wie je nieuwsgierig blijft naar elk nieuw verhaal dat hij maakt, naar elke nieuwe pagina.

Op de volgende pagina's een klein portfolio met werk van Paul Teng. Het bevat een afgekeurde omslagtekening voor het album* Libertair intermezzo *en twee niet uitgevoerde ontwerpen voor zeefdrukken. Een derde ontwerp is inmiddels uitgevoerd.

TENG

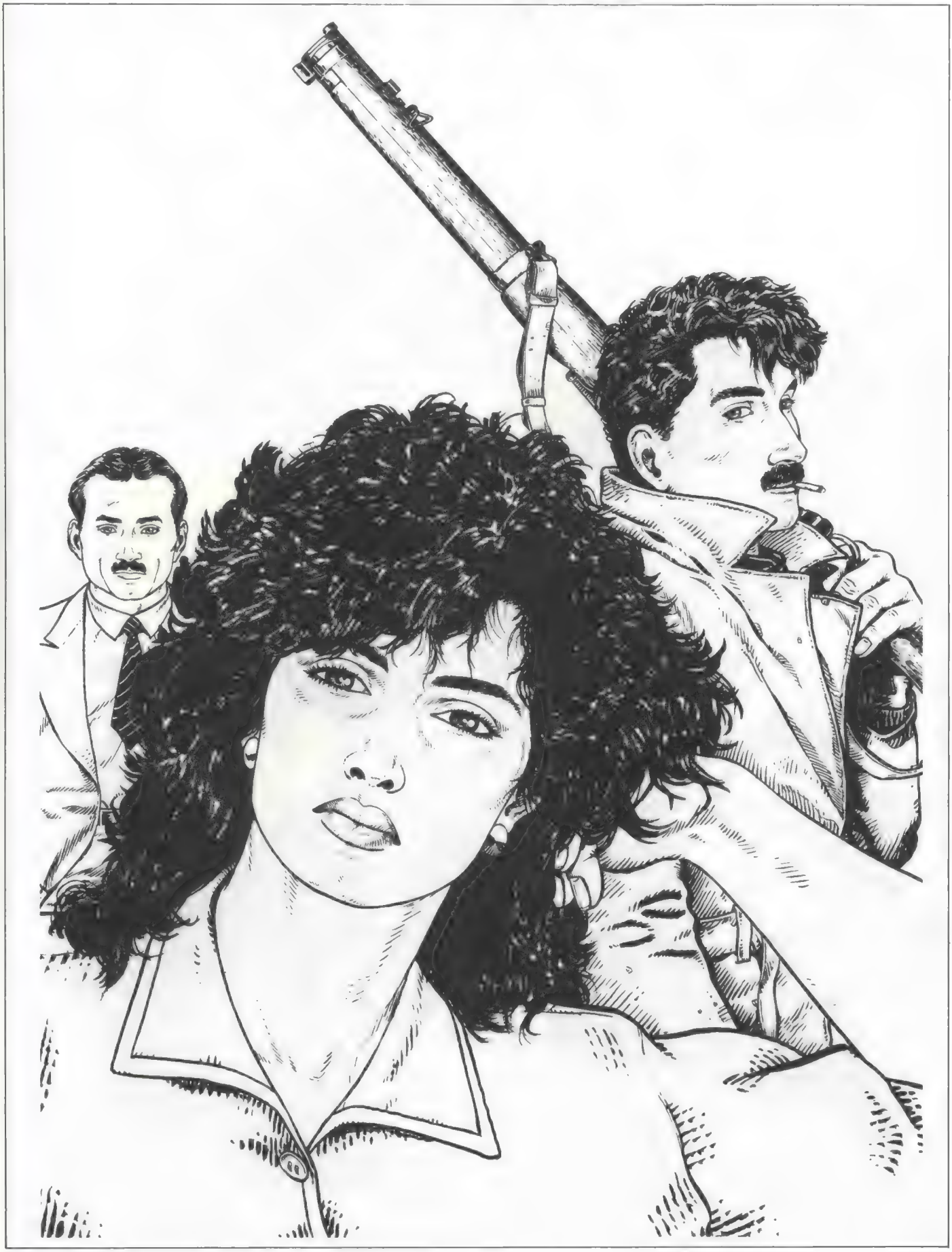

TENG

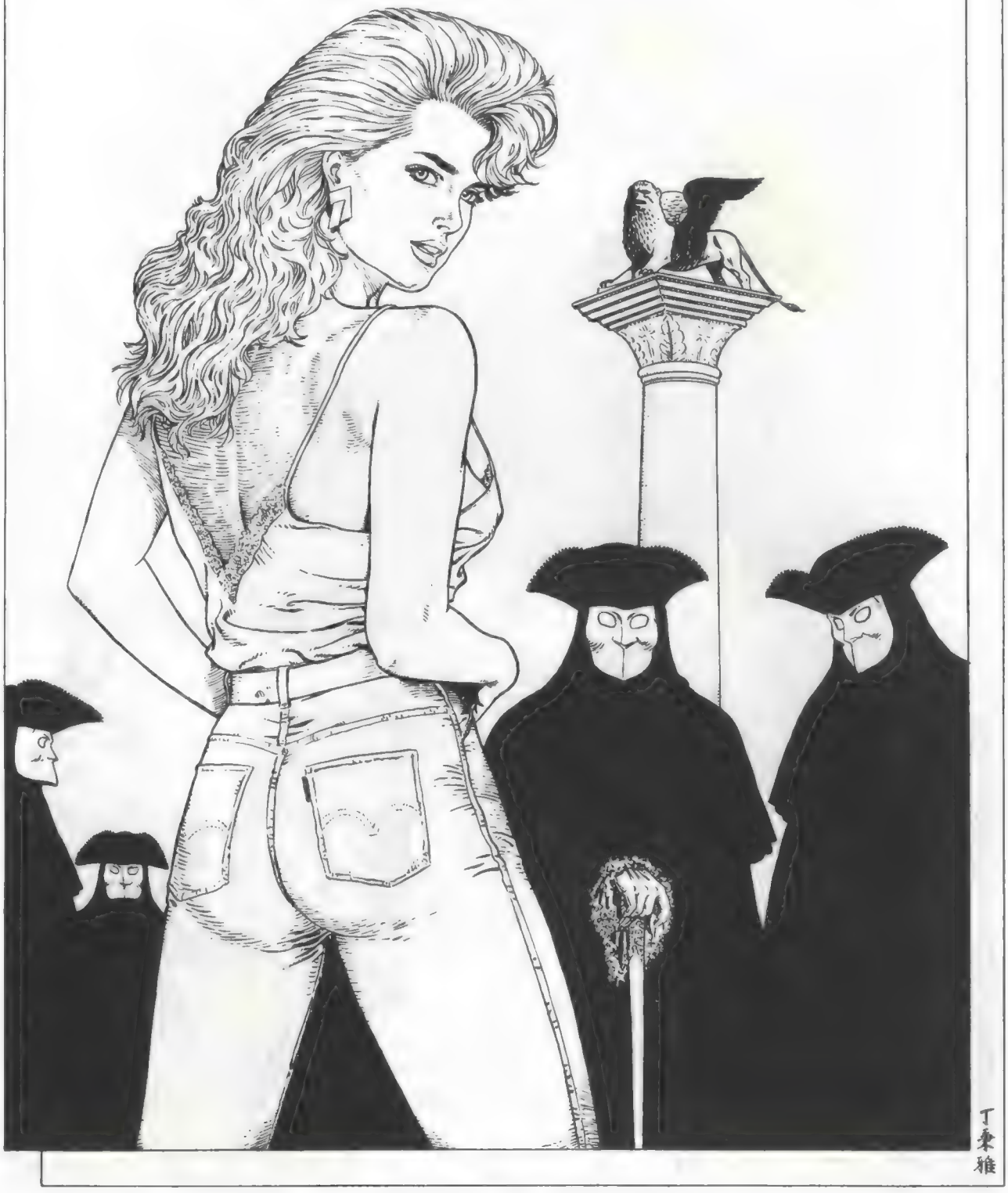

TENG

PLEEGDE VANDERSTEEN 'KINDERMOORD'?

DOOR KLAAS RIGTERINK

'Kindermoord in de letterlijke betekenis van het woord' noemt Danny de Laet (Ciso nr. 7, blz. 11) de hertekening van de oude Vlaamse Suske en Wiske albums in de 'rode reeks'. Is het werkelijk zo erg? Heeft men bij de niet hertekende heruitgaven wel de nodige zorgvuldigheid betracht? Onder het motto 'eerst zien en dan geloven' heb ik de eerste tien verhalen die Vandersteen gemaakt heeft in de oorspronkelijke en de vierkleuren versie plaatje voor plaatje met elkaar vergeleken. Welke frappante zaken men daarbij zoal tegenkomt, valt in onderstaand artikel te lezen.

Dat de volgorde waarin de verhalen gemaakt zijn, afwijkt van die waarin de albums zijn uitgebracht en dat alle albums niet op dezelfde manier in kleur heruitgegeven zijn, blijkt uit onderstaand overzicht.

	VLAAMS ONGEKL.	HERDRUK IN 4-KLEUREN + NEDERLANDSE TEKST							
VOLGNR. VERHAAL	ALBUMNR. OORSPR. VERHAAL	ALBUMNR.	TITEL	EERSTE DRUK	GERAADPL. DRUK	OORSPR. TEK.	HERTEKEND	OORSPR. LETTERING	OORSPR. TEKST-BALLONNEN
1	0	154	Rikki en Wiske	1975	1980	•			•
2	1	68	Het eiland Amoras	1967	1973		•		
3	3	107	De sprietatoom	1970	1979		•		
4	2	87	De vliegende aap	1968	1977		•		
5	6	140	De zwarte Madam	1973	1979	•		•	•
6	4	105	De koning drinkt	1970	1982		•		
7	5	129	Prinses Zagemeel	1972	1983	•			
8	26	136	De Bokkerijders	1972	1979	•		•	•
9	7	134	De witte uil	1972	1980		•		
10	31	142	De mottenvanger	1973	1980	•		•	•

'OP VERZOEK VAN VELEN HERUITGEGEVEN MET DE OORSPRONKELIJKE TEKENINGEN VAN VELE JAREN GELEDEN

We bekijken eerst de vijf verhalen waarvan de originele tekeningen gehandhaafd zijn. Dat is op zichzelf een goede greep, want zo kan de huidige generatie ook kennis nemen van de spontane, ongekunstelde losse tekenstijl en de expressieve gezichten, waardoor men ze terecht tot meesterwerken bestempelt. Als je gaat vergelijken, ontdek je toch wel wat opmerkelijke dingen, waarvan hieronder wat voorbeelden *Rikki en Wiske in Chowakije* blijkt verschillende kleine slordigheden te bevatten. De aanduiding van enkele geluiden – onder andere van een draaiende camera (blz. 4) – ontbreekt. Ook is op bladzijde 9 diverse malen het nummer van de kentekenplaat vergeten. Schanulleke is in dit album blauw (!) ingekleurd, maar op de laatste bladzijde heeft ze plots haar rode outfit weer terug (op de omslag was ze ook in het rood).

Voor beginnende verzamelaars zou het prettig zijn, als op het titelblad vermeld zou worden, dat het hier om een *voorloper* van de reeks Suske en Wiske gaat, maar dit terzijde.

Op het eerste gezicht lijkt *De Zwarte Madam* heel dicht te staan bij het origineel: behalve de oorspronkelijke tekeningen en tekstballonnen is ook de originele lettering zoveel mogelijk overgenomen. Toch is het heel jammer, dat de koeterwaalse kreten van de Zwarte Madam, zoals 'Alabonneur', den 'imbecile', 'gardavoe', Zut! Trotar, 'ki vivra, zal zien 'nespa!' et cetera, het veld hebben moet ruimen.* Daardoor is als het ware een dimensie van het verhaal weggenomen, die met name de wat oudere lezer zou hebben aangesproken. Is het bestaan van verschillende lagen in een (strip)verhaal, zoals in het bijzonder de serie Asterix en Obelix ze kent, niet het geheim van het feit, dat veschillende leeftijdsgroepen er plezier aan beleven? Weer terug naar De Zwarte Madam. Storend is dat overal 'kwibus' foutief verbeterd is in 'kwiebus'. Verder is door het niet gebruiken van een raster – wat in de ongekleurde versie voor enige kleurgradatie zorgde – de bolvorm van de kristallen bol (bladzijde 22) weggevallen. In *Prinses Zagemeel* werd middels een raster op eenvoudige wijze de bodem van een zeef aangegeven. Doordat in de herdruk de bodem niet is ingetekend, is de vliegende zeef feitelijk een vliegende ring (bladzijde 28). Er zitten echter nog meer foutjes in dit album. Lambik, met 'splaakgeblek', heeft het bijvoorbeeld over de 'Volkelendingens' wat in de heruitgave is losgekoppeld tot het onbegrijpelijke 'Volkel en dingens' (bladzijde 13), waar overigens de Volkenbond mee bedoeld wordt. Hinderlijk is verder, dat in de laatste strook van blazijde 20 en de eerste van bladzijde 21 een aantal teksten bij de verkeerde personen gezet zijn (zie afbeelding 1). De waterverkoper roept oorspronkelijk 'Fris water', maar door een kennelijke verschrijving is dat verbasterd tot de zinloze tekst 'Er is water' (pagina 15). Op de landkaart van het Midden-Oosten staan geen landennamen. In *De Bokkerijders* zijn geen flinke bokken geschoten en ook *De mottenvanger* bevat geen grove blunders.

Het voorgaande heeft misschien veel weg van muggeziften, toch meen ik, dat het origineel een accuraat uitgevoerde heruitgave verdient. Het toont in ieder geval aan, dat een eenmaal uitgegeven album niet meer wordt nagezien op vergissingen (vergelijk het jaar van de eerste druk met dat van de door mij geraadpleegde herdruk; zie overzicht).

DE HERTEKENDE VERHALEN

Hoe is het gesteld met de hertekende verhalen? Wie de moeite neemt om die te vergelijken met het origineel, begint iets te begrijpen van Danny de Laets verontwaardiging. In twee albums, te weten *Het eiland Amoras* en *De witte uil*, begint en eindigt het verhaal niet meer in Antwerpen, maar in een niet te identificeren havenstad. In *Het eiland Amoras* wordt bovendien in het perkament (pagina 7) niet meer gesproken over 'het Vlaamse volk', maar over 'de Nederlanden'. In Amoras, een kolonie van Antwerpenaren volgens het origineel, heten 'De grote markt' en ''t Steen' respectievelijk 'De Dam' en 'Schreierstoren'. Dit moet om te huilen zijn voor een rechtgeaarde Vlaming.** Als Nederlander kun je het ook alleen maar treurig vinden, als de Gyronef aan het eind van het verhaal neerstrijkt bij een gebouw dat kennelijk het Paleis op de Dam moet voorstellen, maar dat er slechts in de verte enigszins op lijkt. Door dit soort vrijheden die de hertekenaar zich veroorloofd heeft ten opzichte van het origineel, is de heruitgave de oorspronkelijke sfeer volledig kwijtgeraakt. Grappen zijn weggelaten (onder andere het naambordje 'T. Sidonie & Wiske 1 × bellen of stampen', het doddelen (= stotteren) van Prof. Barabas en de ironische opmerking van de 'onbeschaafde' Jef Blaaskop ('Ik heb nog geen concentratiekampen') of gewijzigd (Prof. Barabas trapt bijvoorbeeld op een harmonica in plaats van op een staart van een kat).

Nog enkele slordigheden. In het Vlaamse album blijft Wiske vanwege de publieke belangstelling koketterend in de deuropening van de Gyronef zitten, als deze opstijgt. Zij doet dat ook in de 4-kleuren uitgave, terwijl daar geen publiek is. Het perkament dat Sus Antigoon in de kruik doet, is moeilijk als zodanig te herkennen

vanwege de inkleuring, ook al omdat de ganzeveer ontbreekt (pagina 6).
We gaan nu kijken hoe het in de andere hertekende albums ermee voorstaat. In *De sprietatoom* (nr. 107, blz. 25) vliegt Lambiks bril tijdens een gevecht tweemaal van zijn hoofd. In *De vliegene aap* (strook 65, rechts boven) staan onze vrienden voor een brede stroom die men vergeten is te tekenen. Klopt in het oude verhaal het interieur van Sidonia's huis aan het begin met dat aan het eind van het verhaal, in de nieuwe versie treft men twee verschillende interieurs aan. Aan de schikking van de personages en aan het decor is in *De koning drinkt* nauwelijks iets veranderd, dit in tegenstelling tot de andere hertekende albums. De tekstballonnen zijn echter beduidend groter, door het grotere lettertype dat gebruikt is. Dit leidt soms tot zeer merkwaardige situaties. Bladzijde 19 (strook 1) spant daarin de kroon (zie afbeelding 2). Ook vreemd is, dat men de 'eierenkop' van Wiske in het Nederlands meent te moeten weergeven met 'punthoofd' (bladzijde 4). Verder blijkt er een misverstand te bestaan over 'fwiet fwiet bier' (= fluitjesbier, bier met een laag alcoholpercentage). Vlamingen brouwen dat blijkens het Vlaamse album niet, maar volgens het Nederlandse wel! De valk (pagina 15, strook 3, plaatje 2) die Suske hoort vast te houden is vergeten en koning Poefke die in rijm spreekt, laat in de herziene tekst 'drakenland' (was 'drakendal') rijmen op 'zal'.
Een verhaal apart is *De witte uil*. In dit album is bij het opnieuw tekenen behoorlijk geblunderd. We zien op baldzijde 4 Lambik met een gleufhoed (!) het verhaal binnenwandelen. Op pagina 12 is de hoed plotseling weg. Lambik duikt zonder hoed in een kist en komt daar op bladzijde 15 met een bolhoed uit. In het Vlaamse album heeft Lambik steeds een bolhoed op, zodat het logisch is, dat hij daarmee uit de kist opduikt. Met Wiske is het al niet anders. De bewerker van het verhaal heeft haar in een vlotte rode lange broek met groen T-shirt gestoken. Ze is daarin gekleed, als ze zich in een riool bevindt. Als ze daaruit naar boven klimt (pagina 14) blijkt ze ineens het vertrouwde witte jurkje met rode bies aan te hebben en Schanulleke bij zich te hebben, die op de vorige bladzijden nergens te zien is. Het is bijna overbodig te vermelden, dat in de Vlaamse versie Wiske steeds het bekende jurkje draagt en overal Schanulleke met zich meesleept.
Andere storende fouten zijn onder andere:
- 'Dat zal 't zijn, Arthur' is abusievelijk gewijzigd in 'Dat zal vast Arthur zijn' (pagina 7).
- Op bladzijde 8 spreekt de Chinees tweemaal achtereen dezelfde tekst uit.
- Kettingen ontbreken op pagina's 25 strook 2 plaatje 3, 25-3-1 en 47-3-2.
- De *Gouden* Pagode is *rood* ingekleurd.
- Staart van Chinees (bladzijde 52) en bolhoeden (bladzijde 58) vergeten.

Jammer is, dat Schanulleke niet aan de draagstok is gebonden (pagina 36-2-2). De subtiele humor van dit detail is zo verloren gegaan. Iets dergelijks zien we ook in *De sprietatoom*, waarin Schanulleke die onder bedreiging van een pistool de handen opsteekt op bladzijde 31 van de Nederlandse versie niet meer terug te vinden is. (Zie afbeelding 3). Ook is het spijtig, dat de komische samentrekking 'Plots slaat de deur toe en Lambik ertegen' (pagina 22-1-2) niet is overgenomen. Verder wordt door het verkort weergeven van de Vlaamse tekst niet meer duidelijk, dat de gouden harten die in de schurken neerdalen (pagina 57) van de gesmolten Gouden Pagode afkomstig zijn.

Als ik het voorgaande bezie, kan ik de kwalificatie 'kindermoord' van De Laet meevoelen en in het geval van *Het eiland Amoras* en *De witte uil* geef ik hem voor honderd procent gelijk. Zelfs op de niet hertekende heruitgaven is hier en daar wel wat op af te dingen, zoals we gezien hebben. In ieder geval zouden mijns inziens de hertekende verhalen zo snel mogelijk vervangen moeten worden door de originele. De eerst genoemde verduisteren immers de ontwikkeling van Vandersteens tekenstijl binnen de reeks, veroorzaken inconsequenties, bevatten veel onnauwkeurigheden en zijn soms ontdaan van de situering in Vlaanderen.
De vervanging van de Vlaamse tekst door het lang niet zo sappige Algemeen Beschaafd Nederlands is ook een achteruitgang. Toch moet het invoeren van de oude verhalen met de originele tekst mogelijk zijn, aangezien meer en meer wordt erkend, dat het monopolie van het Algemeen Beschaafd Nederlands in het Nederlandse taalgebied uiteindelijk leidt tot taalverarming en daardoor tot cultuurverarming. Bovendien is er al eeuwen een beïnvloeding van het Nederlands door het Vlaams. De meeste Vlaamse woorden en uitdrukkingen in de Suske en Wiske verhalen zijn dan ook in 'de dikke Van Dale' terug te vinden. Zo moeilijk hoeft het de lezers echter niet gemaakt te worden. Een verklarende woordenlijst of het gebruik van voetnoten zou een simpele oplossing kunnen zijn. Wel is nodig in dat geval, dat de albumomslag dusdanige informatie bevat, dat iedere (aspirant-)stripliefhebber meteen weet, dat het hier om een Vlaamse 'gouwe ouwe' van Willy Vandersteen gaat. Ook zou het niet gek zijn, als vermeld zou worden om het hoeveelste verhaal het feitelijk gaat en wanneer het verhaal voor het eerst is verschenen. Het mooiste zou zijn, als dan ook de aankondigingsstrook zou worden afgedrukt. In Stripschrift 200 heeft men kunnen zien om wat voor juweeltjes het gaat. Bovendien wordt ieder dan ook duidelijk, waar Rikki gebleven is.
Gebrek aan informatie is naar mijn mening de reden geweest, dat de beste boeken van Vandersteen – herdrukken van originele verhalen in de serie 'Strip Klassiek' – bij De Slegte kwamen te liggen. Ook de prijs die behoorlijk hoger was dan die van een 'normaal' album, zal daar debet aan geweest zijn. Het floppen van die serie zou daarom voor de uitgeverij geen reden behoeven te zijn om het niet eens te wagen om de oude verhalen met de oorspronkelijke tekeningen en tekst in vier kleuren uit te brengen. Al zou men maar eens beginnen met *Het eiland Amoras* en *De witte uil*.
Gelukkig bemerk ik in de albums die de laatste jaren verschijnen iets van een terugkeer van het Vlaamse zelfbewustzijn. Verschillende verhalen spelen zich weer duidelijk in Vlaanderen af, zoals *Het dreigende dinges* (nr. 201): Antwerpen, *De kattige kat* (nr. 205): West-Vlaanderen en *De bonkige baarden* (nr. 206) in Oostduinkerke. Dat daarin wel eens een enkel Vlaams woord valt, daar zal niemand mij over horen koeren, integendeel. Het zou, tussen twee haakjes, misschien niet zo'n gek idee zijn,om eens naast Nederlands sprekende personages Vlaams sprekende personen in te voeren, wat tot allerlei taalgrapjes zou kunnen leiden.
Hoe het ook zij, ik ben er van overtuigd, dat Scriptoria de oude meester Willy Vandersteen niet beter kan eren, door zo spoedig mogelijk de verminking van de oorspronkelijke verhalen qua tekst en tekening ongedaan te maken.

* In *Amoris van Amoras* (nr. 200) bezigt de Zwarte Madam dit soort kreten wel!

** Kennelijk is dit onderkend, want in *De stalen bloempot* (nr. 145) en *Amoris van Amoras* (nr. 200) wordt de Antwerpse afkomst der kolonisten niet verhuld en wordt er weer over 'Het Steen' gesproken.

DE RAADSELACHTIGE VERDWIJNING VAN FRANK DE VLIEGENDE HOLLANDER

DOOR PIETER VAN OUDHEUSDEN

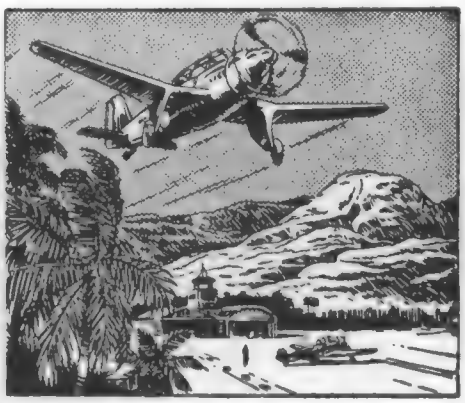

Op 4 april 1955 maakten de lezers van het dagblad Het Parool kennis met Frank de Vries, beter bekend als Frank de Vliegende Hollander. De makers van de strip stonden voor een moeilijke taak. Tekenaar Pieter Kuhn had te kennen gegeven dat hij wilde stoppen met de uiterst populaire *Avonturen van Kapitein Rob. Frank de Vliegende Hollander* moest die strip vervangen. De teksten voor de verhalen werden geschreven door Parool-journalist Evert Werkman, die ook de teksten voor *Kapitein Rob* had geschreven: de tekeningen werden gemaakt door Piet Wijn. Wijn: 'Het was een soort invalsituatie. Pieter Kuhn was afgeknapt en Het Parool wilde coûte que coûte weer iets in dat genre hebben. In die tijd liep de belangstelling voor *Aram* terug en zelf was ik er ook een beetje op uitgekeken. Ik wilde weer eens iets nieuws, dus heb ik me eraan gewaagd en een contract voor één jaar getekend. Ik begon aan die strip om pragmatische redenen, mag ik wel zeggen en dat bleken de verkeerde redenen te zijn.'

Frank de Vliegende Hollander was een typische avonturenstrip naar het voorbeeld van *Kapitein Rob*. Frank de Vries was door zijn voorganger bij de lezers aangeprezen als 'een pientere jongen, die zich niet gauw bij de neus laat nemen', maar bleek in de praktijk een nogal wezenloze held van het type dat gewend is van dik hout planken te zagen. Zes verhalen lang zwerft Frank de Vliegende Hollander over de wereld, waarna zijn belevenissen in het laatste verhaal, *Australisch Avontuur,* een curieus besluit krijgen. De strip werd na een jaar gestopt. Evert Werkman schreef daarover: 'Geen Kapitein Rob meer in de krant – (...) het wende niet. Aan de tekenaar lag het niet: hij verstond zijn vak en leverde uitstekend werk. En misschien zou hij er ook best in zijn geslaagd Rob op den duur een waardige opvolger te leveren, als we hem meer de ruimte hadden gegeven én de tijd. Maar onze principiële fout van het begin af was, dat we meenden zo veel mogelijk in de trant van Kuhn door te moeten gaan. Dat was zowel voor de tekenaar als voor mij een zware belasting en het verhaal werd krampachtig en vervelend' (in: Lex Ritman, *Het Stormachtige Leven van Kapitein Rob*, 1978). Voor Piet Wijn was het werk aan *Frank de Vliegende Hollander* op een fiasco uitgelopen. De avonturenstrip was een genre dat hem niet lag. De bordkartonnen stoerheid waarmee hun held op verdachte types insloeg, begon hem steeds meer te ergeren. Wijn: 'Dat was in de tijd dat ik al doorzag dat dat soort heldenfiguren een sfeertje om zich heen hadden dat me niet beviel. Wat me tegenstaat is de onderliggende mentaliteit van de superieure westerling, die de rotzooi in andere werelddelen wel eens zal klaren. Volgens mij heeft Werkman zich in dat opzicht aan Kuhn aangepast. De sfeer in de avonturen

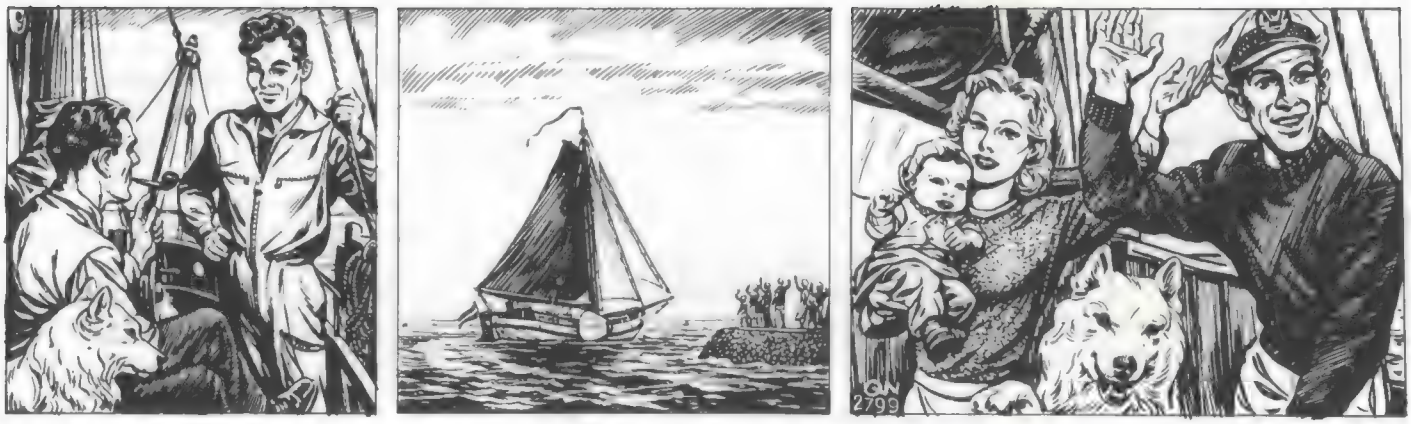

van Kapitein Rob is puur die van een romantisch jongensboek, met allerlei daarbij behorende cliché's zoals onbetrouwbare oosterlingen en vrouwen in nood. Maar het is een wereldbeeld waarmee hele generaties zijn grootgebracht; trouwens, in de ontwikkelingshulp kom je die ideeën over de superioriteit van het blanke ras nog steeds tegen.'

Wijn was contractueel verplicht de strip een jaar lang te tekenen. Hij wilde stoppen zodra dat jaar om was. Twee medewerkers van Het Parool kwamen naar hem toe om met hem te praten en hem over te halen met de strip door te gaan, maar Piet Wijn bleef bij zijn besluit te stoppen. *Frank de Vliegende Hollander* verdween. *Kapitein Rob* kwam terug. Het samenvallen van die twee gebeurtenissen gaf aanleiding tot een hardnekkig gerucht, namelijk dat *Frank de Vliegende Hollander* gestopt zou zijn om plaats te maken voor de terugkeer van *Kapitein Rob*.

Wijn: 'Het mooiste was dat er een stukje in de krant stond, dat het stoppen van de strip uitging van de redactie. Dat is absoluut niet waar. Ik was die strip spuugzat. Ik heb geen idee waarom ze dat in de krant gezet hebben. Waarschijnlijk was het een prestigekwestie voor ze.' Freek Poldner, één van de twee Parool-medewerkers die indertijd bij Wijn op bezoek kwamen, geeft in Het Parool van 16 september 1981 zijn versie van de verdwijning van Frank de Vliegende Hollander: 'Met de toenmalige fotoredacteur Theo Ramaker zijn we bij Wijn geweest. Kapitein Rob zou hoe dan ook terugkomen. Het was de bedoeling Frank naast Rob te handhaven.' Piet Wijn zelf twijfelt aan de lezing die Poldner van de gebeurtenissen geeft: 'Ik vraag me af of ze op me ingepraat hadden als ze zeker wisten dat *Kapitein Rob* zou terugkomen. *Kapitein Rob* was een veel beter getekende strip. Kuhn was echt een perfectionist. Bovendien was *Kapitein Rob* een begrip bij de lezers, terwijl *Frank de Vliegende Hollander* gewoon een mislukte imitatie ervan is. Volgens mij is het juist omgekeerd: Kapitein Rob is teruggekomen omdat Frank de Vliegende Hollander ging verdwijnen. Ik maak me sterk dat ze pas weer met Kuhn zijn gaan praten, toen duidelijk was dat ik definitief met Frank zou stoppen.'

Op vrijdag 31 augustus 1956 verscheen de laatste aflevering van Frank de Vliegende Hollander. Daarmee was een einde gekomen aan de enige strip in de lange carrière van Piet Wijn, die hij met weerzin heeft getekend: 'De ene strip is natuurlijk leuker om aan te werken dan de andere, maar zo erg als toen heb ik het niet meer meegemaakt.'

Wat Piet Wijn betrof was Frank de Vliegende Hollander voorgoed achter de horizon verdwenen.

Onlangs verscheen het eerste avontuur van Frank de Vliegende Hollander, *De koraalduikers van de Stille Zuidzee*, bij uitgeverij de Lijn als 49e deel in de reeks Bibliotheek van het Nederlandse Beeldverhaal. Eigenlijk is het een heruitgave, want het verhaal verscheen al in 1955 in boekvorm. Die uitgave, gemaakt door Het Parool, had de vorm van een pocket, waarbij de tekst in hoofdstukken was ingedeeld en de tekeningen over de pagina waren verspreid. De nieuwe uitgave is zoals die bij een krantestrip moet zijn: oblong, geniet, met de plaatjes naast elkaar en de tekst eronder. Bovendien bevat ze vijf nooit eerder herdrukte *Kapitein Rob*-stroken (QN 2795 - QN 2799) die Pieter Kuhn tekende als introductie voor het eerste avontuur van Frank de Vliegende Hollander. Een van die stroken drukken we hierbij af: de historische ontmoeting tussen Frank en Kapitein Rob.

Frank de Vliegende Hollander, *De koraalduikers van de Stille Zuidzee* / Piet Wijn – Evert Werkman; uitgeverij de Lijn,
prijs *f* 13,90

BAJTJE
TETTERE... TET!
DOOR RITSTIER
EN DAN VOLGT NU HET LAATSTE NIEUWS...
WAT IS ER GEBEURD?
ZEG LOU! WAT HEEFT DAT TE BETEKENEN?
...IK LEID OP GEPASTE WIJZE DE NIEUWE FORMULE VAN STRIPSCHRIFT IN, MUTS-TYPE!
TOB 12
WAAR STAAT DAT INTERVIEW MET DE VINK?

STRIPSCHRIFT ARCHIEF

foto: Pieter van Oudheusden

HENK KUIJPERS

Via het archief probeert de redaktie artikelen, strips en/of illustraties bijeen te brengen die anders misschien verloren zouden gaan voor de stripwereld. Deze keer: Werk van Henk Kuijpers.
Indien u beschikt over materiaal dat voor deze rubriek gebruikt zou kunnen worden, belt u dan 's avonds of in het weekend: 010-4213526.

... EEN GELUKKIG 1987!

Illustraties Franka (Prive nieuwjaarskaart voor 1987)

Illustraties: Trend (Nieuwsblad van het Noorden)

Illustraties: Puberteit (Hoogveld Instituut)

Illustraties: Puberteit (Hoogveld Instituut)

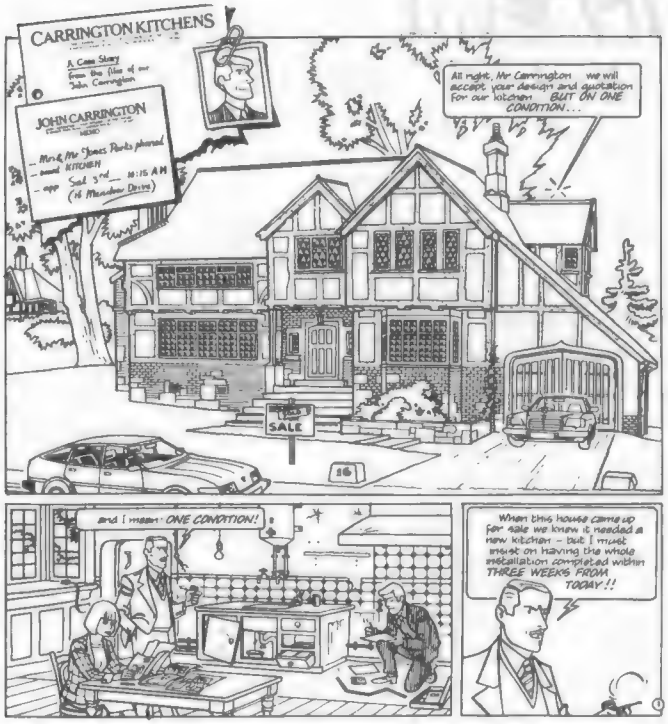
CARRINGTON KITCHENS
A Case Story from the files of our John Carrington
JOHN CARRINGTON
MEMO
— Mr & Mr James Parks phoned
— need KITCHEN
— appt Sat 3rd — 10:15 AM
(14 Meadow Drive)
All right, Mr Carrington we will accept your design and quotation for our kitchen BUT ON ONE CONDITION...
SALE
and I mean: ONE CONDITION!
When this house came up for sale we knew it needed a new kitchen – but I must insist on having the whole installation completed within THREE WEEKS FROM TODAY!!

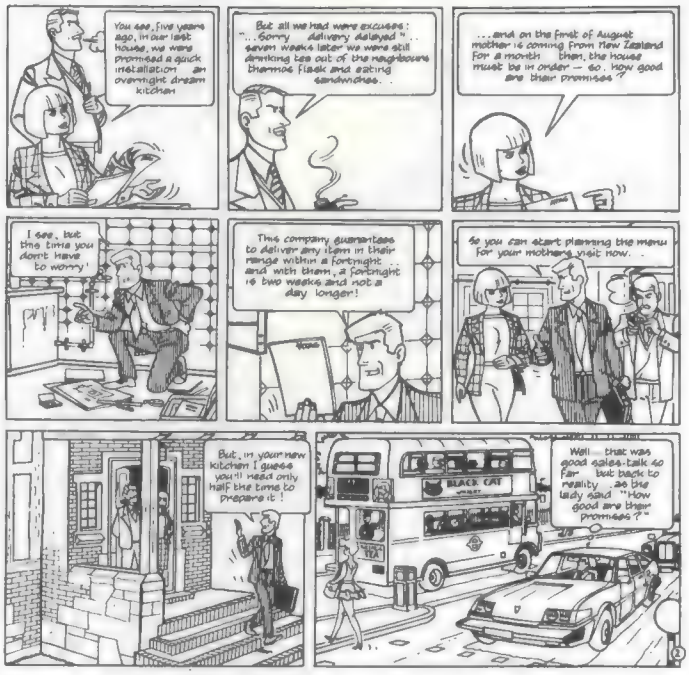
You see, five years ago, in our last house, we were promised a quick installation an overnight dream kitchen
But all we had were excuses: "... Sorry delivery delayed" ... seven weeks later we were still drinking tea out of the neighbours thermos flask and eating sandwiches.
... and on the first of August mother-in-law is coming from New Zealand for a month then, the house must be in order – so, how good are their promises?
I see, but this time you don't have to worry!
This company guarantees to deliver any item in their range within a fortnight ... and with them, a fortnight is two weeks and not a day longer!
So you can start planning the menu for your mothers visit now...
But, in your new kitchen I guess you'll need only half the time to prepare it!
BLACK CAT
Well – that was good sales-talk so far but back to reality as the lady said "How good are their promises?"

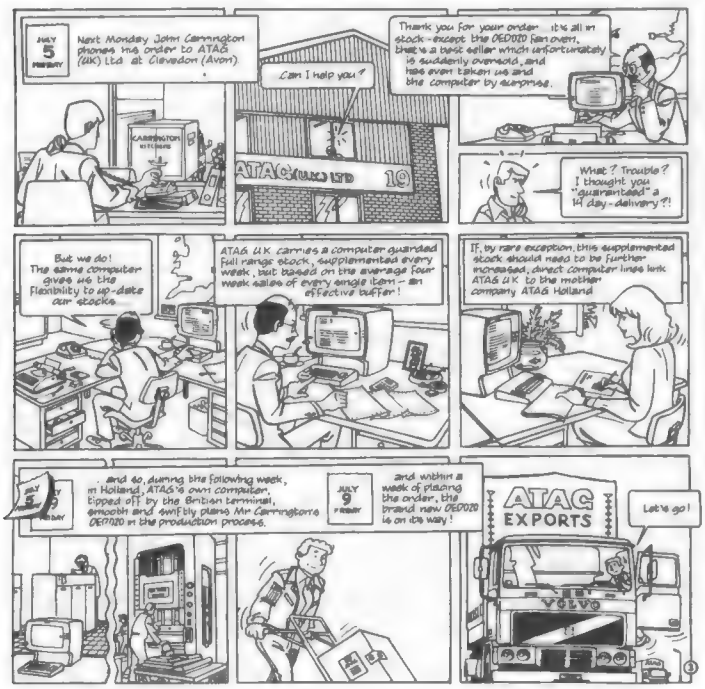
JULY 5 MONDAY
Next Monday John Carrington phones his order to ATAG (UK) Ltd at Clevedon (Avon)
Can I help you?
ATAG (UK) LTD 19
Thank you for your order it's all in stock – except the DE2020 kan oven, there's a best seller which unfortunately is suddenly oversold, and has even taken us and the computer by surprise.
What? Trouble? I thought you "guaranteed" a 14 day-delivery?!
But we do! The same computer gives us the flexibility to up-date our stocks
ATAG UK carries a computer guarded full range stock, supplemented every week, but based on the average four week sales of every single item – an effective buffer!
If, by rare exception, this supplemented stock should need to be further increased, direct computer lines link ATAG UK to the mother company ATAG Holland
... and so, during the following week, in Holland, ATAG's own computer, tipped off by the British terminal, smooth and swiftly plans Mr Carrington's DE2020 in the production process.
JULY 9 FRIDAY
and within a week of placing the order, the brand new DE2020 is on its way!
ATAG EXPORTS
VOLVO
Let's go!

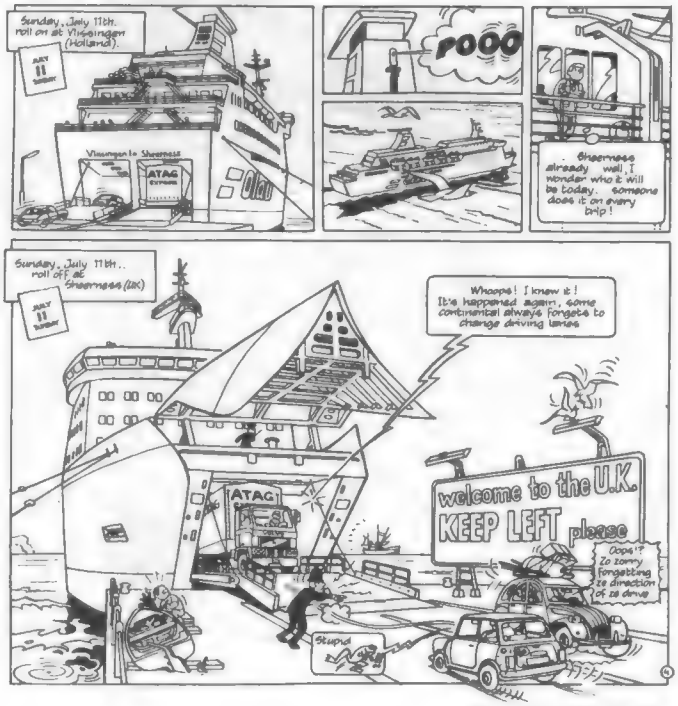
Sunday, July 11th. roll on at Vlissingen (Holland).
JULY 11 SUNDAY
Vlissingen to Sheerness
ATAG EXPORTS
ROOO
Sheerness already well, I wonder who it will be today, someone does it on every trip!
Sunday, July 11th.. roll off at Sheerness (UK)
JULY 11 SUNDAY
Whoops! I knew it! It's happened again, some continental always forgets to change driving lanes
ATAG
welcome to the U.K. KEEP LEFT please
Oops!? So sorry forgetting to direction of to drive
Sword

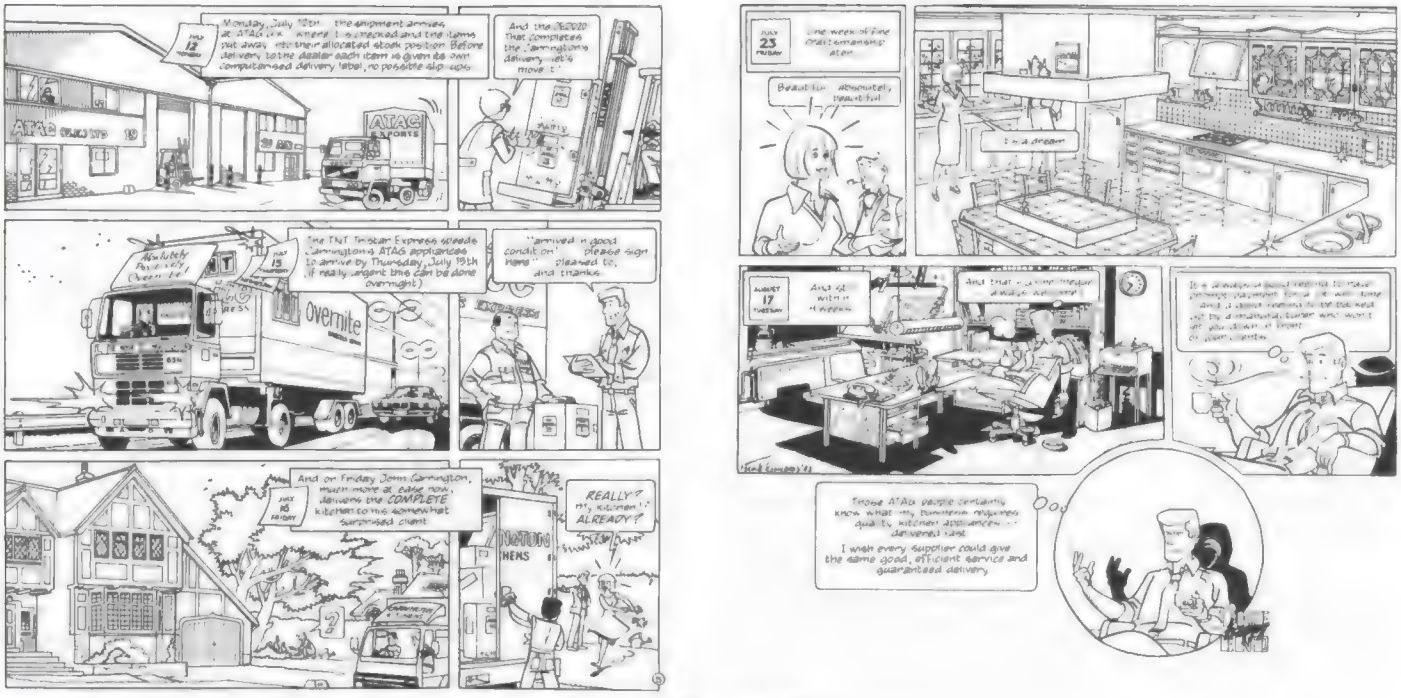
Monday, July 12th the shipment arrives at ATAG UK Ltd. Every item is checked and the items put away into their allocated stock position. Before delivery to the dealer each item is given its own computerised delivery label, no possible slip-ups.
And the RECORD That completes the Carrington's delivery - let's move it!
Absolutely Overnite!
The TNT Tri-Star Express speeds Carrington's ATAG appliances to arrive by Thursday, July 15th (if really urgent this can be done overnight)
"Arrived in good condition" please sign here" pleased to, and thanks.
And on Friday John Carrington, much more at ease now, delivers the COMPLETE kitchen to his somewhat surprised client
REALLY? M'm, kitchen's already?
One week of fine craftsmanship later.
Beautiful - absolutely, beautiful
It's a dream
And that - a comprehensive service package
And all within a week!
Those ATAG people certainly know what my business requires: quality kitchen appliances delivered fast.
I wish every supplier could give the same good, efficient service and guaranteed delivery.

Strip: Carrington (ATAG Engeland)

Illustraties: Joop de Breker (Welzijn)

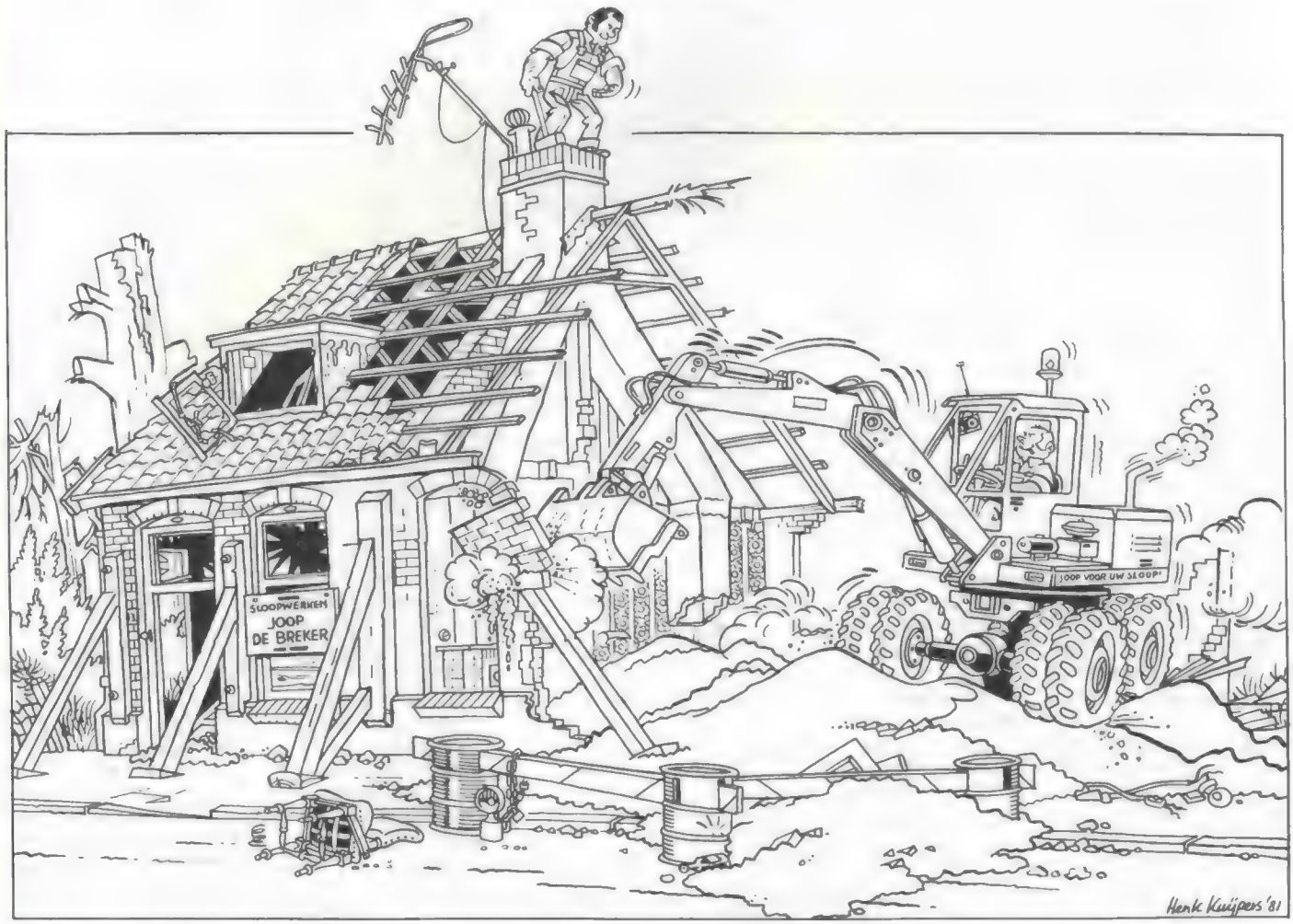

BOEKEN IN HET KORT

COWBOY HENK: DE PAARDENSCHENKERS
KAMAGURKA & HEER SEELE

AMSTERDAM DE HARMONIE 1986
PRIJS: *f* 12,90 (48 BLZ., KLEUR)

Zo vervelend als het duo Kamagurka en Herr Seele (ongetwijfeld woonachtig te Herzele niet zover gelegen van Zeveneken, dit alles ten oosten van Gent, Kamagurka's woonplaats: Wat een stripland!) op de VPRO-televisie waren, zo amusant is het als auteur van de reeks avonturen van Cowboy Henk. Vreemd is dat niet. De diskrepantie tussen een verfilmde roman en het boek kent iedereen. Er is geen hond die lacht om een uitgeschreven konférence van André van Duin. En er is dus kennelijk ook een diskrepantie tussen de twee visuele media strip en live-optreden. Enfin, denk aan de verfilmde Kuifje-avonturen en de gapende kloof is een feit. Het nieuwste **Cowboy Henk**-verhaal is prachtig van vormgeving en kleur, trefzeker van stijl en nog samenhangend ook, en daarom is het meer dan bijzonder. Het is uitgevoerd in blauw met rode steunkleur in de traditie van het oude Vlaamse beeldverhaal, met veel smaak verzorgd door Meynen en vergelijkbaar met het album **Roxane** dat hij met Pjotr uitbracht, maar authentieker met fraaie diapositief tekstsplaatjes. Het absurde thema van een bende die paarden kado doet aan eenzame passanten, in plaats van paarden steelt van deze argelozen, gekombineerd met een door **De sigaren van de Farao**-achtige vergadering van met paardenkoppen vermomde bendeleden, beweegt zich in het middelpunt van het beeldverhaal en knaagt daar behoorlijk aan, maar met het plezier van de echte stripkenners. Onovertroffen is het moment waarop Cowboy Henk in uiterste nood gedreven een paardenvlieg met lasso probeert te vangen. Een prachtig album dat nog veel meer belooft voor de toekomst.

HB

IN DE SCHADUW VAN DE GODEN
SONK/DIDIER CONVARD

UITGEVERIJ LOMBARD
PRIJS *f* 17,75

Nee, Sonk is geen broer van Vink, zoals iemand veronderstelde. Ze zijn landgenoten, dat wel: ze komen allebei uit Vietnam.
Het lijkt flauw tekenaars op grond van hun pseudoniem en nationaliteit met elkaar in verband te brengen, maar in hun werk verwijzen ze allebei nadrukkelijk naar hun Aziatische herkomst. Hun verhalen spelen in een middeleeuws verleden, dat beheerst wordt door goden en geheimzinnige krachten. Zowel de albums van Vink als de verhalen van Sonk spelen zich af in China. **In de Schaduw van de goden** is een kleine verzameling legenden van de Meos, een bergvolk in het noorden. Onder druk van de politieke omstandigheden in hun land zijn Vink (volledige naam: Vinh Khoa) en Sonk (staat voor: Pham Minh Son) naar West-Europa gekomen. Wie het werk van de twee tekenaars met elkaar vergelijkt, ziet dat vooral Sonk beïnvloed is door de Europese striptraditie. Zijn stijl is eenvoudiger, vlotter en direkter dan die van Vink. In diens albums **De dwaze monnik** en **Het stenen geheugen** speelt weliswaar een Europees meisje de hoofdrol, maar zijn werk komt op een Westerse lezer als exotisch over en lijkt aan te sluiten op een Oosterse tekentraditie. Aan Vinks pagina's is te zien dat ze met een eindeloos geduld getekend zijn. Het werk van Sonk is minder verfijnd en poëtisch, maar ook zijn tekenverhalen maken een sterke, authenthieke indruk; dat is zeker ook een verdienste van tekstschrijver Didier Convard, die de legendes heeft bewerkt. Het zijn tijdloze verhalen waarin het goede (moed, onbaatzuchtigheid, trouw aan de goden) beloond wordt en het kwade (wreedheid, hebzucht, lafheid) gestraft – want zo hoort het. Het album is opgenomen in de collectie **Verhalen en legenden** van Lombard, waarin ook werk van onder anderen Andreas, Servais, Cosey en Comes verschenen is. Een heel mooi boek in een mooie serie.

PvO

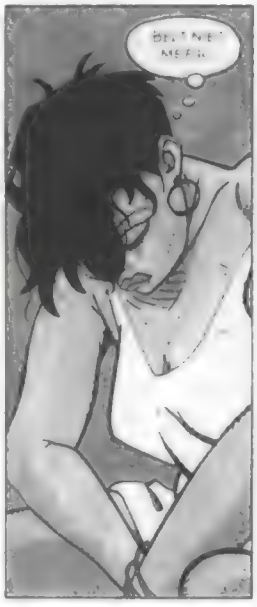

CARRAT VANDALL: LOOZER
CARPENTRIE

UITGEVERIJ ANSALDI
PRIJS *f* 19,90

De titelheldin van de nieuwe serie **Carrat Vandall** heeft een bij striphelden nog steeds zeer populair beroep: privé-detective. In dit eerste verhaal, **Loozer**, krijgt ze een opdracht van de keurig lijkende meneer Warmenbol. Zijn vrouw en hij zijn zo onvoorzichtig geweest zich in de achterbuurten van Antwerpen te wagen. Daar zijn ze aangevallen door een groep punkers, die mevrouw Warmenbol van haar kostbare collier heeft beroofd en het alleen terug willen geven in ruil voor een losgeld. Carrat Vandall wordt gevraagd het naar Antwerpen

te brengen. De bende eist het geld op, maar wil het halssnoer niet teruggeven. Tussen de bendeleden ontdekt Carrat Vandall een oude vriend, Loozer, die het voor haar opneemt. Loozer wordt echter in koelen bloede vermoord door Carrats opdrachtgever Warmenbol, die beweert uit zelfverdediging te hebben gehandeld. Carrat legt zich daar niet bij neer en klaagt hem aan wegens moord. Vanaf dat moment is haar leven niet meer veilig. Warmenbol en de burgerwacht-achtige organisatie waarvan hij deel uit maakt, sturen een huurmoordenaar op haar af.
Carrat Vandalls eerste avontuur is een verrassend goed misdaadverhaal, eenvoudig van opzet maar met gevoel voor sfeer en karakters uitgewerkt. Er is maar één scene die uit de hand loopt (de confrontatie tussen de huurmoordenaar en de kat op pagina 23/24). Het verhaal is mooi en helder getekend, de teksten zijn met gevoel voor humor geschreven. De vertaling van de tekst is erg Vlaams, maar in dit geval draagt dat op een aangename manier bij aan de 'couleur locale' van dit verhaal, dat zich voor een deel aan de zelfkant van Brussel en Antwerpen afspeelt. Jammer alleen dat iemand nadat het album al geletterd was, in een duidelijk ander handschrift de vertaling van bijna alle namen heeft veranderd.
Deze nieuwe serie lijkt een aanwinst voor het fonds van de kleine Vlaamse uitgeverij Ansaldi.

PvO

CATRIONA MACKILLICAN EN TUAN MCCAIRILL REGISTER-REEKS DEEL 1
AUCLAIR/ACAR/ DESCHAMPS

UITGEVERIJ DEN GULDEN ENGEL
PRIJS *f* 14,90

Dit album van Auclair bestaat uit twee verhalen in zwart-wit die als gemeenschappelijke gegevens hebben: de strijd tegen onderdrukking en de strijd voor de vrijheid van het individu.
Het eerste verhaal (eigenlijk een cyclus korte verhalen), over Catriona Mackillican gaat over de tijd dat de Schotten voor hun onafhankelijkheid tegen de Engelse streden.
Het verhaal wordt vertelt via 't meisje Catriona dat niet werkeloos toe wil zien hoe de tirannie van de Engelsen voortduurt. Omdat ze een vrouw is, wordt het haar verboden aan de strijd deel te nemen. Uiteindelijk neemt ze toch het werk van haar vader, die in het verzet een leidende rol speelt, over als hij na gevangenschap bij de Engelsen teveel verzwakt is.
Jammer genoeg heeft het verhaal geen echt einde. Door het overlijden van de scenarioschrijver, Jacques Acar, bleef het onvoltooid. Ondanks dat is het verhaal zeer de moeite waard.
Het tweede verhaal, met tekst van Alain Deschamps, is **Tuan McCairill**, een ballade-achtige verhaal over de strijd van het Ierse volk tegen de Britse overheerser. In vogelvlucht wordt de trieste historie van Ierland in beeld gebracht.
De verhalen zijn uitvoerig gedokumenteerd met teksten en foto's in het hoofdstuk 'De martelaren van Ierland'. Op de schutbladen staat een indrukwekkende brief afgedrukt, geschreven door Bobby Sands tijdens de hongerstaking die hem het leven zou kosten.
Zelf vind ik dit album een 'must' voor elke verzamelaar die een strip niet alleen ziet als een boek met plaatjes om op een aangename manier de tijd te doden, maar ook als een medium dat gebruikt kan

BOEKEN IN HET KORT

worden om door middel van beelden een geschiedenis te vertellen.
Interessant detail voor de liefhebbers van tekenaar Claude Auclair: in dit album is ook een uitgebreide biografie van hen opgenomen.
Ik kijk uit naar het tweede deel van deze 'Register-serie', dat zal gaan over Jan Bosschaert.

MG

UKKIE 2: UKKIE, BERESTERK!
FRED JULSING

UITGEVERIJ OBERON
PRIJS / 6,95

Ukkie is beresterk en dus de baas in huis: een beminnelijke dwingeland. Ze zet de andere gezinsleden naar haar hand. Als Ukkie een theemuts opzet en besluit die niet meer af te doen, is het hele gezin gedwongen zich aan haar aan te passen. De een na de ander zet in navolging van de peuter een theemuts op en ontdekt dat het leuk staat en lekker zit.
Ukkie is een geluierde huistiran. Ze beschikt over een beperkte vocabulaire, waarin de kreet 'Poepie' echter een belangrijke plaats inneemt. Haar belevenissen spelen zich grotendeels af in die omineuze momenten van stilte, die door ouders meestal te laat herkend worden. Intussen heeft de kleine alle beschikbare closetrollen in de toiletpot gedoopt of met moeders lipstick de slaapkamer van een passende decoratie voorzien.
Ukkie is een hartveroverende dondersteen. Het tweede album met Ukkie's belevenissen is amusante lectuur. Voor kinderen, die in Ukkie een militante lotgenoot kunnen herkennen. Voor ouders en grootouders, die een schok van herkenning zullen krijgen. En voor aanstaande ouders, die dankzij Ukkie eindelijk zullen beseffen waar ze aan begonnen zijn.
Het album is ook geschikt voor stripliefhebbers.

PvO

BANG!
YURG & IKKE

UITGEVERIJ DEN GULDEN ENGEL
PRIJS / 7,50

Al op de eerste pagina's van dit album word je overvallen door plaatsvervangende schaamte. Vierentwintig bladzijden lang doen tekstschrijver Ikke en tekenaar Yurg een krampachtige poging een satire op het moderne leven te maken. De grappen gaan over modieuze onderwerpen als relatieproblemen, Aids, terrorisme en nucleaire dreiging. Ze zijn soms grof, vaak melig en voorspelbaar, maar nooit leuk.

PvO

RONA: HET GOUD VAN MACHO-FOETCHI
MALO LOUARN

UITGEVERIJ DEN GULDEN ENGEL
PRIJS / 7,50

Rona is een brave journalist, die werkt voor de schandaalkrant Het Riool. Door zijn hoofdredacteuren wordt hij erop uit gestuurd om in de jungle van Macho-Foetchi zijn gegijzelde collega Karel Verkakelen op te sporen.
Oppervlakkig gezien doet **Het goud van Macho-Foetchi** denken aan een ouderwets jungle-verhaal uit de Robbedoes. Louarn heeft met duidelijk plezier alle cliché's die daarbij horen, uit de kast gehaald en afgestoft. Guerilla's, piranha's en andere onbetrouwbare Zuidamerikaanse types zijn ruim vertegenwoordigd en keer op keer ontsnapt Rona aan een wisse dood.
Over de groene hel wordt in het verhaal gezegd: 'De avondbladen worden er 's morgens verkocht, want na 17 u. gaan ze tot ontbinding over.' Aan de diverse vunzige en verkreukelde types in het verhaal is dat goed te zien. Louarns stijl van tekenen en z'n humor zijn dan ook minder netjes dan de jonge lezers van Robbedoes gewend waren.
Het verhaal zit vol pittige grappen en woordgrappen. Die komen uitstekend over, wat te danken is aan de inventieve vertaling van Arjaan van Nimwegen. Den Gulden Engel blijkt niet alleen over een interessant fonds te beschikken, maar ook bereid te zijn er moeite voor te doen. Aan de vertalingen is veel zorg besteed en ook als ze hier of daar wat Vlaams klinken, hoeft een Nederlandse lezer niet voortdurend de dikke Van Dale uit de kast te torsen. Den Gulden Engel logenstraft de verdachtmaking, dat Vlamingen in het algemeen – en Vlaamse uitgevers in het bijzonder – niet in staat zijn zich van correct en begrijpelijk Nederlands te bedienen.

PvO

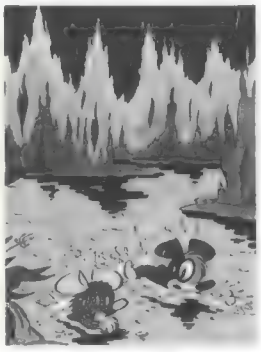

CHLOROPHYL: DE STUWDAM
WALLI & DE GROOT

UITGEVERIJ LOMBARD
PRIJS / 6,95 (48 BLADZIJDEN, KLEUR)

Chlorophyl heeft een nieuwe tekenaar. Walli heeft de serie – oorspronkelijk van Macherot – van Dupa overgenomen.
Het eerste verhaal dat Walli getekend heeft, gaat als volgt: Mensen hebben Amerikaanse bevers bij Chlorophyl in het bos geplaatst om te zien of ze zich kunnen aanpassen. Het vervelende is dat bevers steeds maar dammen moeten bouwen en dat zo doen dat de beek bij Chlorophyl en Minimum droog staat. Zwemmen is er voor hen niet meer bij. De zaak wordt bijgelegd en de bevers verplaatsen de dam, maar dan zorgt steeds iets anders ervoor dat de beek zonder water staat. Door hard werken zijn tegen het eind van het verhaal de problemen geklaard, de bevers maken nog wat flauwe grappen en het verhaal eindigt met een (vecht)feest naar oud beverisaans gebruik.
Toen ik op de achterkant las dat de makers zich afvragen of de humor Chlorophyl en Minimum uit de penarie kunnen halen, ben ik het boek opnieuw gaan lezen om te zien waar ik de humor gemist had. Ik ben veel vechten, schreeuwen en andere uitingsvormen van agressie tegen gekomen, maar humor ....?
Door de vele herhalingen – bekend uit de tekenfilm – die in stripverhalen niet zo goed overkomen, is het verhaal wél erg traag geworden. Ter vergelijking heb ik de oude Chlorophyls er naast gelegd en de conclusie is: De vroegere avonturen verhalen zijn veel beter dan deze wat al te erg uitgesponnen anekdote.
Nog iets over de uitvoering van het album. Mij is opgevallen dat de kleuren per pagina verschillen van hard naar vaal. Jammer.

NL

ROBBEDOES EN KWABBERNOOT: DE TERUGKEER VAN Z
TOMES JANRY

UITGEVERIJ DUPUIS
PRIJS / 7,25 (46 PAGINA'S, KLEUR)

In Stripschrift 206 besprak ik de albums van **Robbedoes en Kwabbernoot** van de hand van Tome en Janry en het album **De komeet van de tijd** in het bijzonder. Tijdens de Strip-3-daagse van Breda verscheen het vervolg op dit album, waarin na vele albums Zwendel weer een belangrijke rol speelt. Nu is die misdadige, maar geniale Zwendel een figuur waarvoor ik een stille bewondering koester. Als je in **De Z van Zwendel**, **De schaduw van Z** en **Tora Torapa** ziet wat deze ietwat getikte geleerde allemaal weet klaar te spelen!
Vandaar dat ik **De terugkeer van Z** onmiddellijk heb aangeschaft. Hierin roept Aurelius, de nakomeling van de graaf van Rommelgem die met zijn tijdreisapparaat een sprong door de tijd maakte en die we in het vorige album leerden kennen, onze vrienden te hulp. Met huis en al worden deze naar het jaar 2062 getransporteerd, waar ze een dictatuur aantreffen. Zwendel junior, een nazaat van 'onze' Zwendel, heeft de macht gegrepen. Om het volk onder de duim te kunnen houden heeft hij de tijd uitgeschakeld. Horloges en klokken zijn verboden. Een grote Zwendelklok is daarvoor in de plaats gekomen. Deze geeft geen tijd aan, maar waarschuwt als er iets moet gebeuren.
De dictator heeft Aurelius gevangen genomen, daar deze het geheim van het door de tijd reizen kent. Zwendel junior heeft een schrijnend personeelsgebrek en wil in het verleden gaan recruteren. George Orwell's **1984** heeft hem kennelijk op ideeën gebracht, want hij laat de samenleving goed in de gaten houden. Al snel heeft hij Robbedoes en Kwabbernoot ontdekt en achter de tralies. Ze slagen er echter in met Aurelius te ontsnappen en de Zwendelklok te saboteren.
Een pracht van een verhaal dat het aanschaffen zeker waard is! Niet in de laatste plaats door de verborgen grapjes in de pagina's. Een voorbeeld. Wat zie je als iemand in de toekomst een idee krijgt? Geen gloeilamp, nee. Een energie-zuinige lamp van de grote lampenfabriek uit het zuiden des lands....

BDJ

4

JEROME K. JEROME BLOKS 4: DE SCHADUW VAN HET VERLEDEN
DODIER

DUPUIS 1986
PRIJS / 7,50 (48 P. KLEUR)

Alain Dodier heeft in enkele jaren tijd een vaste plaats ver-

BOEKEN IN HET KORT

overd in het fonds van uitgeverij Dupuis. Hij debuteerde met het lange verhaal **De dodende schaduw** in een deel uit de serie Robbedoes album plus. Hierna werden de avonturen van Jerome k. Jerome Bloks voortgezet in het weekblad Robbedoes. Inmiddels telt de reeks 4 delen die ook alle als album verkrijgbaar zijn. Aanvankelijk werd de strip opgezet samen met Letendre en Makyo. Nadat bij deel 3 Letendre afviel, maakt Dodier vanaf dit laatst album de serie alleen. Behalve deze reeks heeft hij ook twee albums gemaakt rond **Gully**, een wat sprookjesachtig figuurtje. Een derde verhaal hiervan heeft wel in Robbedoes gestaan, maar is nog niet in boekvorm verkrijgbaar.
Jerome is een jeugdige detective, die Humphrey Bogart heeft als het grote voorbeeld. Hij heeft een aantal eigenaardigheden, is konstant verkouden en valt in bad in slaap. Regelmatig moet hij de hulp inroepen van zijn vriendin Babs. De serie is bedoeld voor een jong publiek, maar dat neemt niet weg dat de scenario's uitstekend in elkaar zitten als echt who-done-its.
Blok wordt gekonfronteerd met een man die regelmatig brieven, die afkomstig zijn van een veertig jaar eerder gestorven vriend aantreft. Deze man schijnt zich ook weer te bevinden op het kleine eilandje bij Brest, waar dit verhaal zich afspeelt. Tot op het laatste moment weet de schrijver geheim te houden wie verantwoordelijk is voor de mysterieuze brieven en waarom. Dat maakt **De schaduw van het verleden**, tot het beste deel in een serie, die toch al enige tijd op mijn symphatie kon rekenen. Een vrij positieve ontwikkeling vind ik ook dat de verkoudheid van Jerome nu eens wat minder aandacht krijgt en Dodier een aantal andere grapjes en eigenaardigheden heeft bedacht. Zoals dat hoort bij iedere detectivestrip of film eindigt ook dit album met een grap.
Verplichte kost voor de liefhebbers van het genre.

HP

DE REIS NAAR HET MIDDELPUNT DER AARDE
JULES VERNE

PANDA 1986
PRIJS ƒ 49,50

Na **De reis om de wereld in 80 dagen** is nu ook **De reis naar het middelpunt der aarde** bij Uitgeverij Panda in stripvorm verschenen. Het verhaal speelt in de zeventiger jaren van de vorige eeuw en gaat over de weesjongen Axel die met zijn oom, de geleerde Lidenbrock, een reis onderneemt naar het middelpunt der aarde. De tekenstijl doet erg denken aan een gravure, temeer daar het binnenwerk in de kleur bruin gedrukt is. Het is een verzorgd album, dat degelijk is ingebonden in een linnen omslag. Het is geen massa-product, dat is wel duidelijk. De kleine oplage van 1.500 exemplaren heeft er voor gezorgd dat het boek voor veel verzamelaars qua prijs onbereikbaar is geworden: ƒ 49,50. Dat is niet te veel voor de geboden kwaliteit, maar ik kan me voorstellen dat de doorsneeverzamelaar met een niet al te gevulde beurs eerst een paar nachtjes over de aanschaf van deze uitgave zal slapen.

BDJ

---

bodoni

MODERNE KUNST
JOOST SWARTE

UITGEVERIJ DE HARMONIE/HET RAADSEL
PRIJS ƒ 29,90

NIET ZO, MAAR ZO! DEEL 2
JOOST SWARTE

UITGEVERIJ DE HARMONIE/HET RAADSEL
PRIJS ƒ 14,90

TWEE ALFREDO'S OP EEN GROENE PRAIRIEWOLF
PAUL BODONI

UITGAVE STICHTING GEZELLIG EN LEUK
PRIJS ƒ 10,–

Zes jaar na de eerste, Engelstalige uitgave bij Real Free Press in Amsterdam is er nu eindelijk een Nederlandstalige editie van Joost Swarte's classic **Moderne kunst**. De verhalen die je in het album terugziet, maken bijna de indruk van jeugdwerk. Swarte heeft zijn **modern passé**-stijl in de loop der jaren ontwikkeld en geperfectioneerd. De verhalen in dit album spelen zich af in een metropool, waarvan de architectuur tegelijk modernistisch en ouderwets is. De figuren erin maken hardhandig kennis met de talloze gevaren van de meedogenloze grootstad. Het leven in de door Swarte ontworpen wereld lijkt een boosaardige idylle, zoals vooral de schlemiel Jopo de Pojo aan den lijve moet ondervinden.
In het veilige besef dat hemzelf in elk geval niets kan gebeuren, begeeft de lezer zich in Swarte's verhalen. Daarin is ieder plaatje weer een klein verhaaltje op zichzelf, dat vol zit met miniscuul drama: een damesschoen die een raam uit vliegt, een man die ergens naar binnen probeert te klauteren, of een bananeschil die klaar ligt, maar waar niemand over uitglijdt.

Eenzelfde tegelijk grimmig en hilarisch wereldbeeld is terug te vinden in de tweede bundel **Niet zo, maar zo!**, dat net als de titel vol verwarrende duidelijkheid is. Het bevat de raadgevingen die dr. Ben Cine elke week met veel aplomb aan de jeugdige lezers van de Vrij Nederland-rubriek '**De blauw geruite kiel**' verstrekt. De doctor probeert hen met zijn adviezen zo goed mogelijk toe te rusten voor de chaotische strijd om het bestaan. Enige voorzichtigheid bij het in praktijk brengen ervan is echter wel geboden.
Zoals de titel van Swarte's eerste album ook al met enige ironie aangeeft, bevindt zijn werk zich op de grens tussen beeldverhaal en beeldende kunst. Niet alleen in het titelverhaal, waarin Anton Makassar terechtkomt in de valstrikken van de moderne kunst, legt Swarte een verband tussen die beide begrippen maar bijvoorbeeld ook in '**Een tweede Babel**'. In dat verhaal interviewt een bekende, Belgische verslaggever een man, Monsieur Cabot, die meent ten onrechte in een psychiatrische inrichting opgesloten te zijn. Hij vertelt over de politieke verwikkelingen rond een tweede toren van Babel, die gebouwd is ter gelegenheid van een wereldtentoonstelling. Toen de zaak op een schandaal dreigde uit te lopen, is de zaak in de doofpot gestopt en zijn de getuigen uit de weg geruimd. De verslaggever is echter niet van plan zijn vingers te branden aan het oncontroleerbare verhaal van de een of andere gek.
De toren, de ware hoofdpersoon van het verhaal, is een mooi staaltje denkbeeldige architectuur: een 'betonnen toren, die hoger is dan de Eiffeltoren en het Empire State building bij elkaar. Bovenin het gebouw bevinden zich een weerkundig station, 'n hotel en een parkeergarage met 'n capaciteit van 400 auto's. Men komt boven met de auto. Voor de rit naar beneden werd er om veiligheidsredenen een speciale rem-rail aangebracht, waar men zijn wagen met een ketting aan kan vastmaken. Van binnen is de toren hol.

(...) In die ruimte hangt een gigantische slinger waarmee onze wetenschapsmensen de meest nauwkeuring meting kunnen verrichten omtrent het draaien van de aarde', volgens de ontwerper ervan, ingenieur Freyssinet. Het gebouw zou in **Delirious New York** niet misstaan hebben.
Ook de jonge tekenaar Paul Bodoni lijkt in zijn werk de grens tussen stripverhaal en beeldende kunst te overschrijden. Het titelverhaal van zijn nieuwe album **Twee alfredo's op een groene prairiewolf** is een opeenvolging van tekeningen, waarin navertelbare gebeurtenissen vrijwel ontbreken. Het enige onderwerp ervan lijkt Bodoni's zeer eigen manier van tekenen. Voor andere verhalen in het album heeft hij een erudiete keuze uit de wereldliteratuur gemaakt. Hij gebruikte teksten van Barbusse, De Sade en Paustovskij, en maakte indringende bewerkingen van verhalen van Kafka en Daniil Charms. Daarin weet hij een delicaat evenwicht te vinden tussen strip, literatuur en beeldende kunst. Zijn prachtige tekeningen leveren in combinatie met de literaire teksten merkwaardige en ongebruikelijke, maar als strip acceptabe-

BOEKEN IN HET KORT

le verhalen op. Op de sobere pagina's van bijvoorbeeld **Besluiten**, **Rehabilitatie** en **Voorvallen** bereikt hij een maximum aan effect.
Bodoni is een ware avantgardist van het stripverhaal, die pretenties heeft en risico's durft te nemen, en die bezig is de grenzen van de strip te onderzoeken en te verleggen. Dat is geen dankbaar werk: het levert meestal weinig lof en waardering op, en als het misgaat staat iedereen klaar om de eerste steen te werpen. Voor een tekenaar als Bodoni komt het voorlopig aan op karakter en doorzettingsvermogen, want op een grote groep bewonderaars en snel commercieel succes kan hij niet rekenen.
Zijn werk zal hopelijk door steeds meer liefhebbers ontdekt en gekocht worden. Ook een striplezer moet risico's durven nemen.

PvO

STRIPTEASE
ROGER BRUNEL

UITGEVERIJ GLÉNAT
PRIJS/ 14.90

Brunel kan knap de stijl van andere tekenaars imiteren, maar het begint al snel te vervelen. Niemand van ons kwam verder dan pagina 6.

Redaktie

SARAH SPITS 2: PARIJS - DAKAR
WASTERLAIN

UITGEVERIJ DUPUIS
PRIJS *f* 7,50

Sarah Spits is persfotografe. Ze is klein, 'n beetje gezet en heeft een grote bos krulhaar: het type dat elk jaar weer gevraagd wordt om Zwarte Piet te spelen. Ze moet vechten om zich tussen haar mannelijke collega's staande te houden, vooral als ze plotseling concurrentie krijgt van Jan-Maarten de Jaeger, playboy, nietsnut en neefje van de grootste aandeelhouder van de krant waar ze voor werkt. Die concurrentiestrijd is de rode draad in het album **Parijs – Dakar**, dat eigenlijk een aaneenschakeling van losse episodes is. Sarah Spits gaat op een gegeven moment bij de krant weg om als geluidsvrouw met een filmploeg naar Libanon te gaan. De cameraman met wie ze daar werkt, komt om en Sarah keert gedesillusioneerd terug naar huis. Ze krijgt opnieuw een opdracht van de kracht en wordt op reportage gestuurd om de rally Parijs – Dakar te volgen.
Wasterlain geeft in de Libanese passages van zijn verhaal de indruk dat hij een modern, kritisch verhaal wil vertellen en demonstreert met goed getroffen details de zinloosheid van de burgeroorlog. In het tweede deel van zijn verhaal heeft hij misschien opstuivend zand in zijn ogen gekregen. Eerst lijkt hij ook kritisch te staan tegenover de prestigieuze dodenrit die het decor voor zijn verhaal vormt. Hij noemt het 'een dwaze race tegen de elementen, de tijd en de afstand'. Hoe dubbelzinnig het woord 'dwaas' ('fou') voor Fransen en Franstaligen is, blijkt in de rest van het verhaal.

Tot je stomme verbazing merk je hoe Wasterlains verhaal op elke pagina zoetsappiger wordt om tenslotte te eindigen met exotische plaatjes en dik opgelegde **Lou Grant**-romantiek. Westerlain draagt zijn album op aan onder anderen Thierry Sabine, de organisator van Parijs – Dakar die vorig jaar ook zelf om het leven kwam – maar de show en de rally gingen door. Zinloze heroïek, die door Westerlain in zijn album ten onrechte wordt opgehemeld en waar hij blijkbaar niet genoeg van kan krijgen: in Robbedoes 2543 verscheen bij de start van de nieuwe rally een kort verhaal van Sarah Spits, alweer over hetzelfde onderwerp en alweer aan Thierry Sabine opgedragen. Sarah Spits is een sympathieke helding, Marc Wasterlain een sympathieke tekenaar, maar **Parijs – Dakar** is tenslotte een onsympathiek album waarin het **Tros Aktua** – sentiment overheerst.
Ook op de uitvoering van het album valt het nodige af te dingen. Het is slordig geletterd en geredigeerd. Woorden zijn fout gespeld ('zefs', 'verwaring') en op pagina 22 staat weer zo'n zin die voor Belgische uitgevers blijkbaar klare taal is: 'De toestand is niet gemakkelijk. Maar wat wil je in een land waar Palestijnen, Syriërs, Israeli's, Amerikanen en Fransen en zo verder hebben gereten?'

PvO

COLLECTIE CHARLIE 16: DE GEEST VAN VICTORIA
GARCIA/RODOLPHE

DARGAUD 1986
PRIJS *f* 6,95 (48 P. KLEUR)

Allereerst om verwarring te voorkomen: er lopen nogal wat Garcia's rond in de Franse stripwereld. Allereerst is er Luis, waarvan 3 albums bij Dargaud verschenen (**La mort de l'indien**, **Chroni ques de l'innommee**, **Le naufrage infini**). Dan is er Lionel waarvan 6 boeken werden uitgegeven door Glénat. Twee hiervan werden vertaald door Mondria uitgebracht. Tenslotte is er dan Lionel. Deze laatste is verantwoordelijk voor de serie **Cliff Burton**, waarvan dit het tweede deel is.
In het eerste deel maakten we kennis met de geheim agent Burton die een onderzoek instelde naar een aantal geheimzinnige moorden in het Londen van rond 1920. Het spoor voert hem naar India, waar dit tweede deel zich afspeelt. Burton komt achter het bestaan van een soort sekte waarin Britten zich hebben verenigd, die zich verzettten tegen het dekolonialiseren van India. Deze fanaten hebben kontakt met de geest van Koningin Victoria. Burton slaagt erin de bende op te rollen onder meer met behulp van zijn minnares Vera.
De geest van Victoria vind ik persoonlijk iets beter getekend dan **Mysterie over Whitehall**, dit heeft ook te maken met de sfeer van India, waarin Garcia zich blijkbaar beter thuisvoelt dan in de Londense straten.
Beide albums vertellen een spannend verhaal dat de moeite waard is om als goede ontspanning te lezen.

HP

CRISTAL 1: BEZOEKER UIT DE RUIMTE
CRISTAL 2: DODERS UIT EEN ANDERE WERELD
RENÉ MARCELLO/MARIC

DUPUIS 1986
PRIJS *f* 7,50 (48 P. KLEUR)

René Marcello is een vrij onbekende tekenaar, die er toch al heel wat jaren op heeft zitten. Dat is aan Cristal ook wel te zien. Hij heeft onder meer gewerkt aan **Dr. Justice**, een serie voor het Franse tijdschrift Pif en een aantal uitgaven van Larousse zoals **La bible en BD** en **Histoire du far west**. Geen werk dus waar veel eer aan te behalen valt. Ik betwijfel echter of Cristal hem wel enige erkenning als stripmaker zal bezorgen.
Marcello tekent uitstekend, dat kan ik niet ontkennen. Vooral het gezicht van Alain weet hij veel expressie te geven. Zijn stijl doet echter wat koel aan, dit wordt nog eens versterkt door het karakter van Cristal, een buitenaards wezen zonder emoties. Cristal belandt in het eerste verhaal bovenop de Eiffeltoren. Uiteraard hebben de politiek en jusitie belangstelling voor deze buitenaardse bezoeker. Hij weet echter uit hun handen te blijven door kontakten op te nemen met Alain Plessers, die zich toevallig op dat moment ook daar bevond. Tegen wil en dank raakt Alain bevriend met de bezoeker uit de ruimte en ontdekt de verschillende capaciteiten die deze bezit. Cristal heeft door de kleding die hij draagt wel iets weg van een superheld, maar is dat zeker niet.
In het tweede album komen we iets meer te weten over Cristals achtergrond. Hij blijkt van koninklijke bloede te zijn en wordt gezocht door het volk dat zijn vader heeft vermoord en in hem een bedreiging ziet.
Vreselijk origineel is het niet was Marcello en Maric te vertellen hebben (en helaas zijn de volgende delen minder interessant), maar ze doen het vakkundig. Als science fictionstrip is Cristal niet opzienbarend, maar wel een van de betere. Dit zegt echter meer over kwaltiteit van de meeste SF-strips dan over Cristal. Helaas.

HP

ARYANNE 1: NOODLOTTIGE LIEFDE
ARYANNE 2: DE REIZIGERS VAN DE LANGE NACHT
MICHEL GUILLOU/TEKST: TERENCE/SMIT

ARBORIS 1986 EN 1987
PRIJS *f* 15,95 (48 P. KLEUR, HARDE KAFT)

Aryanne is in een ver en denkbeeldig verleden prinses van Thule. Zij wordt om politiek redenen uitgehuwelijkt aan Guise, de kroonprins van Atlantis. De twee kunnen het goed met elkaar vinden. Niet iedereen is daar even blij mee en er wordt een plan beraamd om het paar in een eeuwigdurende slaap te brengen. Dit lukt slechts gedeeltelijk: de prins valt inderdaad in slaap. Het lijkt alsof hij dood is en zoals de traditie wil, wordt Aryanne ingemetseld in de graftombe van Guise. Enkele van haar medestanders weten wel aan de toverdrank te komen, maar niet aan het tegengif. Aryanne krijgt dit dus ook te drinken en valt in een even diepe slaap als haar man.

Het tweede deel van Aryanne speelt zich honderd jaar later af. Een piraat vind de graftombe en rooft deze leeg. Op een wat modernere manier als in het bekende sprookje weet hij de prinses te wekken. Als

BOEKEN IN HET KORT

bijkt dat Guise, tesamen met zijn tombe reeds is doorverkocht, gaan Aryanne en haar wekker hiernaar op zoek, daarbij belanden ze bij een volk in de woestijn.
Het ziet er naar uit dat de speurtocht van Aryanne naar haar man nog wel over enkele delen zal worden voortgezet, om te beginnen in deel 3 **Bannelingen van de woestijn**. Van mij mag het. Aryanne is, afgaande op de eerste twee delen geen heel bijzondere serie, maar zonder meer aardig. Het tekenwerk van Guillou is helder en goed uitgewerkt en doet een beetje denken aan de strips van Adamov. Wat me nu en dan wel opviel was de wat krampachtig aandoende poging om zelfs bij de vreemdste posities stijve mannelijke geslachtsdelen te verbergen. Erotiek is natuurlijk prima, maar komt op deze manier wat geforceerd over.
Het thema van deze stripserie is zo oud als de weg naar Kralingen, maar in de strip nog niet zo vaak gebruikt. De wat meer literair onderlegden onder ons zal het dus allemaal wat bekend voorkomen. Ik ben benieuwd of de makers van deze strip erin slagen haar in volgende delen een eigen gezicht te geven.

HP

ROEL EN ZIJN BEESTENBOEL 1: INCLUSIEF BEDIENING
GERRIT DE JAGER

DUPUIS 1986
PRIJS *f* 7,50

In dit nieuwe album (het vijfde ondertussen, maar het eerst bij Dupuis) zetten Roel en zijn vrienden een restaurant op. Roel zelf wordt kok en elk van zijn huisdieren krijgt een taak toegewezen. Na enig protest neemt Oom Bokkie de zorg voor de garderobe op zich. De doortastende wijze waarop hij zich van deze opdracht kwijt, blijkt bepalend voor het succes van Roels restaurant.
De eigengereide Oom Bokkie is in de loop der tijd de belangrijkste figuur van **Roel en zijn beestenboel** geworden. Hij blijkt over eenzelfde komische kracht te beschikken als bijvoorbeeld kapitein Haddock of Oliver Hardy. Oom Bokkie is een figuur die nog steeds

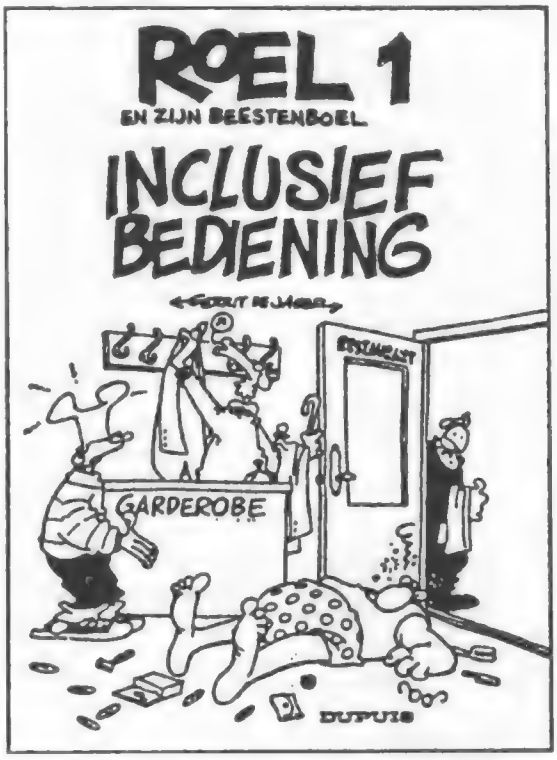

leeft in de overtuiging dat de wereld stormenderhand veroverd kan worden en die zich niet door tegenslagen of de mening van anderen uit het veld laat slaan. Dat doorzettingsvermogen werkt aanstekelijk en vormt wat mij betreft de grote charme van Gerrit de Jagers strip.

PvO

GELE GESCHIEDENIS
YANN EN CONRAD

DEN GULDEN ENGEL 1986
64 P. KLEUR *f* 8,95 HARD COVER
f 14,95 (?)

Het duo is inmiddels niet meer, ieder ging zijn weg. Conrad als tekenaar van **L'avatar** (binnenkort ook in vertaling) en Yann als uiterst produktief scenarist voor Frank le Gall, Hardy, Hislaire (onder het pseudoniem Balac). Beide heren, de enfant terribles van de stripwereld, debuteerden in de Robbedoesrubriek Vrij vel. Nadat Conrad samen met Mittei de strip **Jason** had gemaakt, startte hun samenwerking. De als held aangekondigde Chuck Willy's werd op de eerste bladzijde overreden en **Nummer drie-dubbelnul** startte met de drie Onnoembaren. Er volgden nog twee avonturen **Shukumei** en **Gele geschiedenis** en toen was de maat vol, de heren gingen te ver voor meneer Dupuis. Wegens een teveel aan seks werd het verhaal afgebroken en pas nu is het mogelijk (6 jaar later) om deze gele (ook wel geile) geschiedenis volledig te lezen.

De boekuitgave is wat teleurstellend. Niet dat de tekeningen slecht zijn. Integendeel, ze zijn prachtig! Hoewel de stijl sterk gebaseerd is op de Robbedoestraditie (Franquin en anderen) hebben Yann en Conrad deze een heel eigen 'touch' gegeven. De strip is afgedrukt tegen een zwarte achtergrond wat de zwarte humor nog eens extra benadrukt.
Maar nu... een onderdeel van elke recensie is het weergeven van een korte inhoud. Er zijn 3 mogelijkheden: Yann en Conrad hebben geen traditioneel verhaal willen vertellen. Mogelijkheid twee is dat om het verhaal goed te begrijpen lezing van de eerste twee delen noodzakelijk is (merkwaardig genoeg is de serie gestart met deel drie). Derde en laatste mogelijkheid is dat Yann gewoon een slecht scenario heeft geschreven.
De laatste mogelijkheid lijkt vergezocht voor wie Yanns verdere werk kent. Jammer is het echter wel dat een boek dat alles mee heeft: prachtig tekenwerk en een hele (gele) geschiedenis niet overeind wordt gehouden door het scenario.
Het valt echter niet te ontkennen dat dit album een goed voorbeeld is van wat tekenaars als Yann, Conrad, Hardy, Benn, Hislaire en anderen aan vernieuwing hebben weten door te voeren in het ingedutte Brusselse stripbladencircuit. Lezen dus.

HP

JO & BERT: DE RARE MACHINE
MARC WASTERLAIN

DEN GULDEN ENGEL, 1986
PRIJS *f* 7,50 (48 PAGINA'S, KLEUR)

In al zijn stripseries verwerkt Marc Wasterlain regelmatig sciencefiction-elementen. Ook in **De rare machine** zijn ze weer volop aanwezig: robots, een verre planeet en de gekke professor Klaus Trovob.
Wasterlains eerste gepubliceerde strip was **Bob Moon en Titania** in het weekblad Kuifje (1971-73). Iets later maakte hij voor hetzelfde tijdschrift een aantal korte verhalen rond **Kereltje**. Enkele jaren later startte **Dokter Zwitser** in Robbedoes en voor hetzelfde blad maakt Wasterlain ook **Sara Spits**, een meer realistische strip. Hoewel Dokter Zwitser regelmatig verschijnt, is het een weinig succesvolle serie. En dat is onbegrijpelijk, want Wasterlain tekent heel sfeervolle, goed doordachte jeugdstrips. In **De kattenplaneet** liet hij Dokter Zwitser met een paar overbegaafde kinderen in een door henzelf gemaakte raket naar de kattenplaneet reizen. Het avontuur dat zij daar beleefden was zo lang dat hij het verdeelde over twee albums: **De kattenplaneet** en **De reus die vragen stelde**.
De kattenplaneet wordt bevolkt door katten en honden die een felle strijd met elkaar leveren in een middeleeuws decor. Nu en dan zien we ook andere dieren zoals kippen, een draak, konijnen, een slak en een soort paarden.
Het gegeven van een planeet waar verschillende diersoorten als menselijke rassen met elkaar omgaan was blijkbaar interessant genoeg voor Wasterlain om nog verder uit te werken. Dat doet hij in het eerste album van Jo en Bert: De rare machine. Dit verhaal werd voorgepubliceerd in Okapi, een van de Bayard-uitgaven, op verzoek van Jean Claude Forest.
Eigenlijk heeft het verhaal drie hoofdpersonen; Jo, Bert en Willem. Deze Willem heeft een robot besteld bij een professor. Helaas krijgt de robot een auto-ongeluk. De drie kinderen (het trio heeft wel iets weg van Dina, Sweep en Freddy Lombard, terwijl Bert op Robbedoes met een kuifje lijkt) gaan op zoek naar de maker van de robot. Deze gekke professor heeft een toestel waarmee hij in staat is een wereld, parallel aan de aarde te bereiken. Dit blijkt de kattenplaneet te zijn. Al snel komen de vier helden met de bloeddorstige honden in kontakt en start een serie avonturen waarbij we ook tot nu toe onbekende volken tegenkomen zoals de apen die gezegend zijn met een wat cru gevoel voor humor. De enige die echt gevaarlijk zijn, zijn de Molochs.
Dit eerste deel van Jo en Bert levert wederom het bewijs van Wasterlains vrij unieke, boeiende wijze waarop hij een goede jeugdstrip weet te maken. Laat ik zeggen, op een volwassen niveau.

HP

CHICK BILL: DRIE SCHOTEN VOOR DE SENATOR
GREG & TIBET

UITGEVERIJ LOMBARD
PRIJS: *f* 6,75 (46 PAGINA'S, KLEUR)

Een toneelgroep doet Wood City aan. Kid Ordin ziet onmiddellijk zijn roeping: het toneel. Met zijn vertolking van senator Ferguson zorgt hij voor de nodige opschudding. Het verhaal is aardig, maar helemaal volgens het vaste patroon waarnaar de meeste **Chick Bill**-verhalen zijn gemaakt. Kid haalt zich iets in z'n hoofd, een paar boeven

BOEKEN IN HET KORT

maken daar misbruik van, z'n vrienden komen hem te hulp en weten het verhaal tot een goed einde te brengen. Dat maakt het geheel erg voorspelbaar en minder aantrekkelijk.

BDJ

15 JAAR DE GENERAAL
PETER DE SMET

OBERON
PRIJS *f* 19,90

In de platenwereld is het heel gewoon om eens in de zoveel tijd een 'The best of' -lp uit te brengen, zodat de consument de kans krijgt om alle hits van zijn favoriete artiest nog eens op een rijtje te horen.
Helaas heeft dit fenomeen ook sinds enige tijd zijn intrede gedaan in de stripwereld.
Vaak gaat het dan om totaal overbodige albums, die materiaal bieden uit de reeds verschenen albums, zodat ze hoogstens leuk zijn om kado te geven aan het 'ik lees de strips altijd bij de kapper'-type.
15 jaar de generaal is dus ook zo'n boek.
Het opent met een beknopte levensbeschrijving van Peter de Smet en zijn generaal.
Daarna volgt het leukste gedeelte uit het hele album, het eerste generaal-verhaal waarmee Peter de Smet langs de redacties is gegaan.
In dit verhaal heeft de generaal (althans, zijn voorloper) nog een leger achter zich staan, maar zelfs dat helpt hem (gelukkig) niet aan de macht.

Na dit verfrissende stukje historie gaat het hele album helaas scheef. Vanaf 1971 tot 1986 wordt elk jaar beknopt (en als ik zeg beknopt', dan bedoel ik ook 'BEKNOPT') belicht, waarna een al reeds eerder in album geplaatst verhaal volgt.
Het komt er eigenlijk op neer, dat een echte fan dan pagina 10 tot en met pagina 86 kan overslaan, alvorens hij weer aankomt bij materiaal dat hij nog niet in album heeft. Op pagina 87 begint men met het plaatsen van oude Pep, Eppo- en Eppo Wordt Vervolgd-covers met daartussen een afgekeurde cover en een schets van een daarnaast geplaatste cover. Plots staat er dan een in potlood geschetste pagina in het boek, met daarnaast de in inkt en kleur uitgewerkte pagina.
Helaas staat er totaal geen toelichting bij, zodat deze twee pagina's echt helemaal nergens op slaan.
Natuurlijk begrijpt een echte striplezer wel, dat de uitgever heeft geprobeerd om het publiek uit te leggen hoe een strippagina door Peter de Smet wordt gemaakt, maar ik ben bang, dat het 'ik lees de strips altijd bij de kapper'-type hier geen worst van kan maken.
Tot slot krijgen we dan ook nog een bibliografie van de generaal-verhalen in de volgorde van plaatsing in de diverse stripbladen en een, naar mijn mening leukste, pagina met daarop een afwijzende brief van de **Kuifje** uit 1969 en daaronder de spiekbriefjes, die Peter de Smet heeft gebruikt bij zijn toespraak na het uitreiken van de 'Stripschapsprijs'.
Als we het album dan dichtslaan zien we op de achterkant ook nog, dat het hier om een meesterreeks gaat en dat dit album daarvan een begin is.
Even de volledigheid.
Ik ben hier niet ingegaan op het werk van Peter de Smet, want dat is gewoon prima, maar op de manier waarop dit album in elkaar is geflanst.
Laten we hopen dat **25 Jaar de generaal** er beter uitziet.

WR

G. RAFZERK 1
G.RAFZERK 2: BOTJE BIJ BOTJE
MARC HARDY/RAOUL CAUVIN

DUPUIS 1986
PRIJS *f* 7,50 (48 P., KLEUR)

Het scheelde niet veel of Marc Hardy was een van die striptekenaars geworden, waar behalve een kleine groep, nooit iemand van heeft gehoord. Hij was ooit assistent van Eduard Aidans (**Toenga** en andere) en werkte mee aan een aantal korte verhalen rond Marc Kleester. In 1970 ging hij voor Robbedoes aan een aantal verhalen van Oom Wim werken. Omstreeks dezelfde tijd verscheen de eerste aflevering van **Badminton in de groene hel**. Het is in de stijl van dit laatste verhaal dat Marc Hardy is blijven tekenen.
In de loop van de jaren zeventig was zijn werk met grote regelmaat terug te vinden in Robbedoes. Hij tekende nog enkele verhalen met als hoofdfiguur Badminton en een reeks korte en een paar lange verhalen over Gaffel en Gitaar tegen Foxy lady, een aantal korte verhalen en (meer recent) de avonturen van het engeltje Arkel. Bekendheid kreeg hij echter pas toen hij ging werken voor Circus, samen ment Yann aan **La patrouille des libellulles**. Deze strip is getekend in een veel lossere en 'vuilere' stijl dan Hardy's vorige week. In deze zelfde stijl is ook **G. Rafzerk** getekend.
Scenarist van **deze** strip is Cauvin, die zich nu eens kan uitleven in een veel zwarter soort humor dan we van hem gewend zijn.
Het lijkt erop dat **G. Rafzerk** voornamelijk bedoeld is voor het Franse lezerspubliek dat Hardy ook kent van zijn strip voor Circus. In Frankrijk heet de serie Pierre Tombal en het laatste album **Histoires d'os** bijvoorbeeld (Ik ga deze grappen niet uitleggen, zoek het maar op)

G. Rafzerk is een heel originele serie met als hoofdpersonen een doodgraver. Zijn werkterrein geeft aanleiding tot een enorme hoeveelheid gags. Een paar voorbeelden, de bizarre begrafenis van een parachutist, Wagner, dit zich omdraait in zijn graf bij het horen van een discobewerking, de popster die zelfs in zijn graf wordt lastig gevallen door fans....
Steeds terugkerende personages zijn de priester met zijn altijd rode neus, het koorknaapje en de oude man die met Tombal praat (hij heeft wel iets weg van Cauvin).
Ook maakt Hardy regelmatig gebruik van andere karakters uit Robbedoes. In album nummer 2 kwam ik bijvoorbeeld Jaap tegen, de dokter uit **Vrouwen in het wit** en German en zijn vrienden... Ook leuk zijn de opschriften op sommige grafstenen, geregeld komen we namen van tekenaars tegen of bijvoorbeeld ....een zielig houten kruisje met daarop E. Cavens.
Niet iedereen zal open staan voor het soort humor in deze serie, Hardy en Cauvin weten echter op meesterlijke wijze alle mogelijkheden die het thema van deze strip biedt te benutten, wat voor mij het lezen bijna even leuk maakte als de meeste **Guust** albums. Klasse.

Noot: Van **La patrouille des libellulles** verscheen een album bij Glénat: **Le chien des cisterciens**. Twee verhalen van Arkel zijn te vinden in een album, dat door Dupuis alleen in het Frans werd uitgegeven: **Les sept diables superieurs. Badminton in Amazonië** verscheen in 1979 bij uitgeverij Michel Deligne.

HP

BONUS HET ALBUM
ROB HOGENBIRK

COYOTE / TROUW
PRIJS *f* 6,95 (63 P., ZWART/WIT)

In Stripschrift 209 stonden we uitgebreid stil bij de activiteiten van het tekencollectief **Coyote Comix**. Na het boek **Kollaazje** dat **Coyote**-tekenaars voor het Hoogovenconcern maakten, is er een nieuw album uit: **Bonus het album**. In tegenstelling tot de vorige **Coyote**-uitgave komt dit album wel in de handel.
Het album is van de hand van Rob Hogenbirk. Wekelijks tekent hij voor het dagblad **Trouw** een **Bonus**-stripje op de Zanzibar-pagina. Een selectie uit de gepubliceerde strips, aangevuld met ongepubliceerd werk van Hogenbirk, werd door **Coyote** en **Trouw** uitgegeven. De verkoopprijs is relatief erg laag: *f* 6,95. Het boek is te vinden in de betere boekhandel, maar kan ook bij de lezersservice van dagblad **Trouw** en bij **Coyote** besteld worden. Voor meer informatie: 02510-46323.
Een nieuwtje voor de fanaten onder u (Hans Matla: even opletten!): van **Bonus het album** bestaan twee versies. Het grootste deel van de oplage is voorzien van een gladde omslag. Een klein deel van de oplage, zo'n 100 stuks, is voorzien van een op karton met linnenpersing gedrukt omslag. Deze laatste versie is niet in de handel verkrijgbaar, maar bestemd voor medewerkers en relaties van **Coyote Comix**.

BDJ

DE P.I. VAN HOLLYWOOD 2: AMERIKA
BERTHET/RIVIÈRE/BOCQUET

DUPUIS
PRIJS *f* 7,50

Op z'n **Kort Amerikaans**:
Titel – zie boven
Thema – Nazi complot in Hollywood
Sex – Privé-detective Hippolyte Fynn houdt de broek aan
Geweld – Er vallen wat klappen
Opvoedende waarde – Ga niet naar feestjes van vreemde mannen met een Duits accent
Oordeel – Net als deel 1

BOEKEN IN HET KORT

prachtig en gekleurd, maar het scenario van Rivièra en Bocquet is ook dit keer niet sterk en hangt van cliché's aan elkaar.

PvO

DE GRONDELS: DÚLAMAN DE TOVENAAR
LEO FABRI & BRENDAN MACLEOD

UITGEVERIJ DEN GULDEN ENGEL
PRIJS: *f* 7,50

Dúlaman de tovenaar speelt medio 1845 in Schotland. Dúlaman, een slechte tovenaar, heeft het op de macht van het dwergvolkje de Grondels voorzien. Hij heeft de koning en koningin van de dwergen ontvoerd, in de hoop hen het geheim te kunnen ontfutselen. De Grondels krijgen hulp van Maureen, een meisje dat bereid was te sterven om de Grondels te kunnen helpen. Die hulp hebben de dwergen hard nodig, want door de afwezigheid van het koninklijk echtpaar neemt hun toverkracht af en naast Dúlaman en diens draak Cùmla hebben ze ook te maken met Noira, een heks die het ook op hun kennis en macht heeft voorzien, en de Albions, afzichtelijke dwergen uit Engeland.

Voor hun poging de koning en koningin te bevrijden, hebben de dwergen magische instrumenten nodig. Ze besluiten een bezoek te brengen aan hun vriend Brendan MacLeod (inderdaad, de scenarist). Samen smeden ze een krijgsplan. Ondertussen is de heks Noira naar Dúlaman gegaan. Ze wil samenwerken, om de Grondels klein te krijgen. Dúlaman voelt er niet veel voor. Ondertussen hebben de Grondels de aanval op de draak Cùmla ingezet, in de hoop de gevangenen te bevrijden. Hun eerste aanval wordt echter afgeslagen.
Tijdens hun aftocht ontmoeten Maureen en de Grondels een Banshee. Zijn Clan besluit de Grondels te helpen. Terwijl ze gezamenlijk een nieuw plan uitdenken, is Noira wederom naar Dúlaman gegaan, om samenwerking te bepleiten. Die schopt Noira echter zonder plichtplegingen de deur uit. Tegen zo verdeelde tegenstanders moeten de Grondels niet veel problemen ondervinden, zou je zo zeggen. Of alles verder vlekkeloos verloopt, moet eenieder zelf maar lezen.
Het verhaal is getekend in een stijl die sterk doet denken aan illustraties van kinderboeken. Iets wat niet zo verwonderlijk is, want Fabri blijkt ook kinderboeken te illustreren. Hoewel hij al vanaf 1969 met strips in de weer is, is **Dúlaman de tovenaar** zijn albumdebuut. De scenarist is Brendan MacLeod, een Schot die onder meer in Leuven studeerde (vandaar zijn kennismaking met Fabri). MacLeod is gefascineerd door volksvertellingen en heeft kennelijk iets tegen Engelsen. De Albions zijn Engelse dwergen en als Maureen op een gegeven moment een groepje soldaten ziet, verzucht één van de Grondels: 'Het zijn Engelsen. Weer eens hier om zogenaamd orde te scheppen.'
Hoewel de tekenstijl van Fabri erg apart is en ik persoonlijk meer van de wat gladdere stijlen houd, moet mijn eindoordeel over deze strip positief luiden. Wat de uitvoering betreft, ook die is zeer netjes te noemen. We mochten niet anders verwachten van een uitgeverij die bij wijze van spreken in een drukkerij gevestigd is.

BDJ

JEREMIAH JULIUS & ROMEA
HERMANN

NOVEDI
PRIJS: *f* 6,95

De titel 'Julius & Romea' deed mij onmiddellijk aan 'Romeo & Juliet' van Shakespeare denken en inderdaad zijn er parallellen te trekken. In dit nieuwste album van **Jeremiah** zien we het duo Jeremiah en Kurdy terug in een 'modelstad'. Samen met nog een aantal mensen worden ze ingehuurd voor diverse vieze karweitjes. Niet iedereen is tevreden in deze stad. De 'gastarbeiders' worden niet bepaald menselijk behandeld en er loopt een figuur rond, 'de Zwarte Engel', die zoveel mogelijk rommel maakt. Dat kan natuurlijk niet in een zo schone modelstad.

Daarnaast is de dochter van de president, Romea, ook niet erg tevreden. Ze wil naar haar geliefde Julius toe, die echter buiten de stad woont, en contact tussen de stedelingen en buitenpoorters kan niet worden getolereerd. Stonebridge, die we nog kennen uit **Het eindeloos experiment**, komt ook in dit album voor. Toevallig heeft hij de schuilplaats van een zwerver ontdekt en deze heeft hem uit angst voor ontdekking opgesloten.
Ingrediënten genoeg voor een mooi verhaal en het is dan ook een schitterend album. Slechts één kleinigheid stoort me. De vorige albums werden ingekleurd door Fraimond, een verfvirtuoos. Dit album is door Hermann ingekleurd. Smaken kunnen verschillen, maar ik vind het een achteruitgang. Zeker, Hermann kan goed omgaan met verf en penseel, maar de inkleuringen van Fraimond sloten meer aan bij mijn smaak.
Desalniettemin een topper!

BDJ

AAN HET WOORD

IS *WORDT VERVOLGD* WEL EEN STRIPPROGRAMMA?

Ad Dijsktra van stripdistributiegigant Betapress brak in **Stripschrift 209** een lans voor een écht televisieprogramma over strips. Daarmee levert hij scherpe kritiek op **Wordt Vervolgd** van Han Peekel. Is deze kritiek terecht? Om daar achter te komen heb ik gisteravond, dinsdag 9 december, voor het eerst sinds lange tijd naar **Wordt Vervolgd** gekeken. Het spijt me voor Han Peekel en z'n vrienden maar ik moet de woorden van Ad Dijkstra beamen. 'Wordt Vervolgd' is géén stripprogramma!

Enkele jaren geleden, bij de start van **Wordt Vervolgd**, was ik één van de eersten die Han Peekel een enthousiaste brief schreven, om hem te feliciteren met zijn leuke initiatief een televisieprogramma over strips te maken. Echter, hoe meer uitzendingen volgden, hoe minder er van dat oorspronkelijke enthousiasme over bleef. Immers, wat te denken van een stripprogramma waarvan de Strip-top 10 duidelijk '**fake**' is, omdat er albums in voorkomen die nog niet eens in de winkel liggen? Of waarin aandacht wordt besteed aan de nieuwste videospelletjes. Of waarin fragmenten uit (live action) speelfilms worden vertoond?

Neem nu de uitzending van gisteravond. Die begint meteen al met zo'n vreselijke 'Miep miep... zoefff'-wedstrijd. Tegen een kinderprogramma met een dergelijk onderdeel is weinig in te brengen, maar wat hebben die zich uitslovende, blèrende kinderen in 's hemelsnaam met strips te maken? Als het nog bij een eenmalig stuntje bleef, nou ja. Maar iedere week weer... Dan is het gewoon goedkope vulling en wordt je stripprogramma ongeloofwaardig.
Dat een beroemdheid als Jim Henson iets over z'n nieuwe poppenfilm wil vertellen is natuurlijk best leuk en interessant, maar het heeft niets met tekenfilm te maken (laat staan met strips)! Frank Boeijen kan prima zingen en als hij zijn kunsten in een televisieprogramma vertoont, is daar in principe niets op tegen. Maar om hem op te laten treden in een stripprogramma, met als smoes: 'Hij houdt van **Flash Gordon**', dan is dat natuurlijk kolder! Net zo belachelijk als het vertonen van een fragment uit een aflevering van de tekenfilmserie **De Bluffers**, terwijl de AVRO de week erop de gehele aflevering uitzendt!
In de uitzending van gisterenavond kwam de strip bijna niet aan bod. Een in zeven stukjes geknipt plaatje uit de strip **Garfield**, vormde onder het mom van een (slechts 19 seconden durende) 'stripkwis' het enige onderdeel dat iets met strips te maken had.
Je kunt **Wordt Vervolgd** vergelijken met een snackbar, die z'n kroketten aanprijst met de kreet: 'Bereid uit echt vlees'. Als blijkt dat er maar 1,3% vlees in zit, kun je er donder op zeggen dat de Keuringsdienst van Waren de snackbar gevoelig op de vingers zal tikken. Wie zal **Wordt Vervolgd** op de vingers tikken nu het 'stripprogramma' slechts 1,3% van haar zendtijd aan strips besteed? Wordt het geen tijd dat de Keuringsdienst van Waren een kijkje in Hilversum gaat nemen?

BDJ

NIEUWS

PRESENTATIE 'DE FRIESE ELFSTEDENTOCHT' IN SNEEK

IR. SIPKEMA: 'IK DACHT DAT ROBERT EN BERTRAND DE AUTEURS WAREN'

In het Scheepvaartmuseum te Sneek werd 14 november jongstleden de presentatie gehouden van het nieuwe album **De Friese Elfstedentocht** uit de reeks **Robert en Bertrand**. In feite werden er zelfs **twee** albums ten doop gehouden. Uitgeverij de Lijn heeft van hetzelfde album een Friese versie uitgegeven: **De Alvestêdentocht**. Ter gelegenheid van de presentatie was er in het museum een tentoonstelling rond **Robert en Bertrand** ingericht. **Stripschrift** nam er een kijkje.

De tentoonstelling viel wat tegen. In plaats van originele tekeningen waren er fotokopieën opgehangen. De presentatie was evenwel een succes. De directeur van het Scheepvaartmuseum verwelkomde de vele gasten en gaf al gauw het roer over aan onze gastheer deze middag: Jos Wauters van Standaard Uitgeverij. Deze had niet te klagen over de belangstelling voor de presentatie. De kleine hal van het museum stond waarlijk volgepakt met prominenten uit de stripwereld en vertegenwoordigers van de (Friese) media.

De eerste die een album in ontvangst mocht nemen was de burgemeester van Sneek, die in zijn dankwoord de beide uitgevers succes wenste met hun boeken. De vereniging **De Friese Elfstedentocht** werd niet vergeten. Voorzitter ir. Sipkema, ijsmeester Kroes en Rein Jonkers, de eerste Fries die in 1986 over de streep kwam, mochten een album in ontvangst nemen. Sommigen hadden ook de **winnaar** van deze Elfstedentocht verwacht. Zijn die Friezen zo chauvinistisch dat ze alleen naar de eerste Fries kijken? Nee. Naar het schijnt vroeg Evert van Benthem zo'n exorbitant bedrag voor zijn komst dat de uitgevers er begrijpelijkerwijs van af zagen hem uit te nodigen.

Ir. Sipkema sprak een kort dankwoord uit. Met zijn opmerking dat hij eerst had aangenomen dat het boek was geschreven door de heren Robert en Bertrand kreeg hij de lachers op z'n hand. Hij sprak de hoop en verwachting uit dat het boek zou bijdragen aan de overlevering van de goede herinneringen aan de Elfstedentocht. Het kan immers, aldus de voorzitter, nog wel twintig jaar duren voor er weer een Elfstedentocht gereden wordt.

Hierna lichtte Jos Wauters het doopceel van allen die aan het boek hebben meegewerkt. Zo vertelde hij zijn gehoor dat de al sinds 1968 bij Studio Vandersteen werkzame scenarist Jacques Bakker voor het scenario van dit verhaal had gezorgd. De bekende anekdote over de overname van **Robert en Bertrand** door Ronald van Riet mocht niet ontbreken. Op een vrijdagmiddag in het najaar van 1984 kregen Ronald van Riet en Marck Meul (de man die doorgaans de scenario's voor deze serie maakt) te horen dat Willy Vandersteen van de strip af wilde en dat zij deze konden overnemen.

De eerste plaat moest al op maandag bij de krant zijn, wat voor hen een druk weekeinde moet hebben betekend.

Jos Wauters heeft zojuist het eerste exemplaar uitgereikt. Ronald van Riet (donker haar en bril) en Marck Meul (blond haar en bril) kijken toe; foto's Pieter van Oudheusden.

De andere medewerk(st)ers werden ook genoemd. Anne Van De Velde, die de potloodtekeningen had geïnkt, de inkleursters Marie-Claire De Cock en Marleen De Decker, Peter Karstkarel die voor de documentatie had gezorgd, vertaler Beart Oosterhaven en Hilda Soppe, die de Friese editie letterde. Handtekeningenjagers begaven zich onmiddellijk met album en pen in de aanslag naar de hoek waar de medewerkers stonden, om van hen allen een handtekening los te peuteren.

Na het officiële gedeelte vond er een receptie plaats waarop de Beerenburger niet ontbrak. Niets van dat al voor Ronald Van Riet. De arme tekenaar werd naar een tafeltje gedirigeerd om albums van tekeningetjes te voorzien. Daar ging z'n vrije dag. Al met al een geslaagde middag.

PRIJZEN

De Nederlandse versie **De Friese Elfstedentocht** is verkrijgbaar voor *f* 4,95. De Friese editie kost één gulden meer: *f* 5,95. Nu maar hopen dat het er dit jaar weer van komt, dan zal het album flink verkocht worden!

BDJ

STRIPS IN BIBLIOTHEEK

In Nederland is het niet ongewoon dat een bibliotheek ook een hoek(je) met strips heeft. Voor België schijnt dit nog niet op te gaan. We kregen een persbericht van Standaard Uitgeverij dat de bibliotheek van Boom met ingang van 6 december jongstleden 'stripalbums voor de jeugd' zal gaan uitlenen.

In dat zelfde persbericht wordt opnieuw een rookgordijn opgeworpen rond de vraag wie nu eigenlijk de tekenaar van Suske en Wiske is. Al zo'n 15 jaar geleden nam Paul Geerts de serie van Willy Vandersteen over. En nog schrijft de Standaard Uitgeverij

in haar persbericht dat Willy Vandersteen 20 november aanstaande in de bibliotheek van Boom zijn nieuwe album komt signeren. Het is misschien onbenullig, maar ik blijf er me toch aan ergeren.
In diezelfde gemeente Boom werd ook **Suske en Wiske** nummer 208: **De hellegathonden** ten doop gehouden. Het verhaal speelt zich namelijk in de gemeente Boom anno 1900 af. Het grappige in dit verhaal is dat professor Barabas een voorvader blijkt te hebben die op een zeer schurkrachtige manier het leven van de arbeiders van de steenbakkerijen zuur maakt. Wie daar meer van wil weten kan zich met ƒ 5,50 naar z'n stripwinkelier begeven.

BDJ

OPNIEUW PRIJSVERHOGING BIJ DUPUIS

Dupuis kan blijkbaar geen genoeg krijgen van het prijsverhogen. De verhoging van ƒ 6,75 naar ƒ 7,25 ligt ons nog vers in het geheugen en nu wordt de prijs opnieuw verhoogd. De Dupuis-uitgaven kosten nu ƒ 7,50 (tenminste, bij het ter perse gaan van dit nummer. Misschien zijn de prijzen inmiddels opnieuw aangepast).

SLAPSTICK

Voortvluchtig was een bescheiden, maar leuke gagstrip van J(oh)an van Haasteren, die in 1973 en '74 in Pep verscheen. Telkens was een ingenieuze variant bedacht op het minimale uitgangspunt van de strip: een ontsnapte gevangene wordt door een bewaker achtervolgd. Visuele slapstick (woorden zijn nauwelijks nodig) in de bekende Van Haasteren-stijl. De strip is nu terecht voor de vergetelheid behoed door de ijverige uitgevers van Storm in Krommenie, Arie Moltmaker en Robert Landman. **Voortvluchtig** bevat 26 van de in totaal ongeveer 40 gepubliceerde afleveringen. De overige zullen wel om de bekende redenen (weggegooid, als onderzetter gebruikt, toilet mee versierd et cetera) zoekgeraakt zijn. **Voortvluchtig** is een mooie boekje op oblong-formaat, verschenen in een beperkte oplage van 250 genummerde en gesigneerde exemplaren. Prijs niet bekend, maar het lijkt me dat de uitgevers van Storm de stripliefhebber niet het vel over de oren zullen halen.

PvO

JEAN GRATON EVEN IN NEDERLAND

Op 23 oktober 1986 was **Jean Graton**, tekenaar van onder andere **Michel Vaillant** even in Nederland. Aanleiding voor dit korte bezoek was de presentatie van het 48e album in de serie Michel Vaillant en de aankondiging van een televisieserie over deze stripfiguur. Graton werd geboren te Nantes in 1923. Zijn eerste strips (**Oom Wim**) werden in 1952 in Robbedoes gepubliceerd. Vanaf eind vijftiger jaren gaat hij voor Kuifje de avonturen van coureur Michel Vaillant tekenen. Deze strip, die zich afspeelt in de wereld van de formule-1-racing was een van de series die Kuifje in de jaren 60 groot maakte. De laatste afleveringen van Vaillant voor Kuifje werden halverwege de jaren 70 afgedrukt. Na een korte periode bij een Duitse uitgever en enkele albums voor Dargaud richtte Graton zijn eigen uitgeverij op. De leiding over **Graton editeur** heeft zijn zoon Philippe.
Irisch coffee is één van de leukste Vaillant-albums sinds tijden. Hoofdpersoon is niet Michel, maar zijn vader Henri die voor een Ierse vriend meerijdt in een race met oldtimers (Bugati, Delage, Ford-T) De decors zijn erg mooi (de prachtige Ierse streek Connemara), hoewel de karakters niet helemaal uit de verf komen, zitten er leuke tussen. Helaas is het slot van Henri's avontuur in Ierland teleurstellend, maar toch.... **Irisch coffee** is een aardig mysterieverhaal. (Irisch coffee, 48 p. kleur Graton editeur ƒ 6,95)

Foto. Niels van der Hoeven / Het Vrije Volk

Michel Vaillant is al eens eerder bewerkt voor de televisie, maar die was (aldus Philippe Graton) teleurstellend van kwaliteit. In de lente van 1987 zal gestart worden met de opnamen van een nieuwe serie. De regie komt in handen van **Jean-Daniel Verhaeghe** met wie Graton het concept voor de serie heeft uitgewerkt. Er komen 13 delen van 55 minuten elk. De opnamen worden gemaakt in verschillende landen waar Formule 1 wordt gereden. (Nederland doet dus niet mee, omdat hier geen Formule-1-races worden gehouden.) In oktober was bekend dat de volgende landen deelnemen aan het project: Canada, Frankrijk, Mexico, Portugal, Italië en België. Hoewel Nederland dus niet meedoet is het niet uitgesloten dat de serie hier wordt uitgezonden. Zodra er meer nieuws is leest u dat in Stripschrift.

HP

DE BRUTE BROEKJES

Het is gebruikelijk dat redacteuren van Stripschrift enige tijd voor de Strip-3-daagse een verlanglijstje maken met daarop welke striptekenaars en andere prominenten ze willen interviewen. Met het oog op de fotoreportage die Arco van Os en ik zouden gaan verzorgen (zie Stripschrift 210), beperkten wij ons tot één tekenaar: Walthéry. Zelfs dat ene interview was ons niet gegund. Walthéry was verliefd geworden op een Griekse en derwaarts afgereisd (werd ons verteld). Jammer, want we hadden hem graag het één en ander willen vragen. Maar niet getreurd, dit jaar is er weer een Strip-3-daagse.
Een pleister op de wonde was het verschijnen van een nieuw deel van Natasja: **De brute broekjes**, het vervolg op **De weddenschap**. Om ieder misverstand meteen weg te nemen: **De brute broekjes** heeft niets met lingerie te maken.
Er komt een didactor langsvliegen wiens lijfwachten 'de brute broekjes' worden genoemd.
In **De weddenschap** konden we lezen over Walter sr., de opa van 'onze' Walter, die de weddenschap af sluit dat hij binnen 40 dagen de wereld rond kan vliegen. Inzet: zijn vliegtuig. Natasja's gelijknamige grootmoeder, die we nog kennen uit het album **De vlucht met Mona Lisa**, raakt door een toeval betrokken in het geheel. We besloten het vorig album in het Amazonegebied, waar het tweetal door een verstekeling gered werd van een indianenstam.
In dit nieuwe album ontdekken we al snel dat deze verstekeling de baas van Walter is. Hij had met een minister gewed dat Walter er in zou slagen zijn tocht rond de wereld te volbrengen. Zijn inzet was stukken hoger: de hele luchtvaarmaatschappij!
Walthéry schijnt iets met vijandige inboorlingen te hebben, want in dit album zijn de drie wereldreizigers nog maar nauwelijks aan de ene wilde stam ontsnapt of ze vallen in handen van de volgende. Ze slaan zich – al dan niet met de hulp van Walter sr's baas – overal doorheen en komen via Ceylon, India en Rome weer in Parijs terecht. Zal Walter sr, zijn reis binnen 40 dagen voltooien of verliest hij zijn vliegtuig? Om over de hele luchtvaartmaatschappij van zijn baas nog maar te zwijgen! Je kunt het lezen in **De brute broekjes**. Gezien de hoge plaats op mijn persoonlijke Top-12 is het overbodig te vertellen dat ik dit album warm aanbeveel.

BDJ

RECLAME VEROVERT STRIPWERELD

ADVERTENTIES IN ALBUMS UITGEVERIJ ARCHERS

Het verschijnsel reclame in een stripalbum is niet nieuw. In albums met verhalen die afkomstig zijn uit stripbladen zie je regelmatig een verwijzing naar dat blad. 'Lees iedere week Kuifje', 'Tot ziens in Pep', 'Ik lees iedere week Robbedoes' en dergelijke ontboezemingen. Lijsten met albums die eerder bij dezelfde uitgever verschenen zijn meer regel dan uitzondering. Heel begrijpelijk dat een uitgever de gelegenheid te baat neemt om reclame voor zijn producten te maken. Dat is ook niet iets waar ik mij aan stoor.
Het wordt al iets anders als een stripalbum voor een 'branche-vreemd' bedrijf wordt gemaakt. De laatste jaren werden we overspoeld door een stortvloed van **Sus-**

De advertentie van Ford in 'Het jaar van het bier'

ke en Wiske reclame-albums. Bij het waspoeder, de foto's, cassette's en wat al dies meer zij. Deze reclame-albums, of 'info-strips' zoals men ze tegenwoordig placht te noemen, zijn niet iets van de laatste jaren. De Chiquita-uitgaven van Kuifje dateren van 1971 en het **Lucky Luke**-album 'Billy the Kid' van Koopmans Meelfabrieken verscheen al in 1969.
Het fenomeen heeft zich de laatste tijd wel meer uitgebreid. Steeds meer series vallen ten prooi aan de commercie. Hebt u zich ook zo zitten ergeren aan dat erbarmelijk getekende **Asterix**-album van Hero? Verantwoordelijk voor deze 'misser' was Wavery Productions, een bedrijf dat veel 'info-strips' verzorgt. Aan royalties zette dit bedrijf in 1984 al 5 miljoen per jaar om!
Hoewel ik principieel niet erg blij ben met het 'misbruiken' van de strip voor commerciële doeleinden, kan ik mij indenken dat het publiek een gebaar in de vorm van een gratis album waardeert. Het zal de meeste mensen niet eens opvallen dat deze albums soms erbarmelijk slecht getekend en de verhalen flut zijn. En dan nog: Nederland heeft een mooi spreekwoord over een 'gegeven paard'. De meeste van deze albums worden namelijk gratis bij een product verstrekt en komen niet in het normale handelsverkeer terecht.

NIEUWE ONTWIKKELING

Sinds kort is er een nieuwe vorm van reclame bij gekomen. Nieuw voor Nederland wel te verstaan, want in Amerika is deze vorm van adverteren niet ongebruikelijk, naar mij werd verteld. In het album **Het jaar van het bier** van Louis-Michel Carpentier en Raoul Cauvin treffen we advertenties aan. Brouwerij Riva, Kriek Cantillon, een café in Brussel en een grote advertentie voor Maes Pils. Niet zo vreemd in een album over bier. Maar het laatste wat ik verwacht had te zullen aantreffen is een pagina-grote advertentie voor de Ford Scorpio! Bier en autorijden is een combinatie die gewoonweg niet kàn! Ik ben heel benieuwd waar deze weg ons voert. Zouden we binnenkort in de albums van **Buck Danny** wervingsadvertentie voor de Koninklijke Luchtmacht vinden?
Het opnemen van advertenties in boeken zou nog te verdedigen zijn als dit het boek goedkoper zou maken. Maar **Het jaar van het bier** – dat overigens ook voor niet-drinkers best leuk is – kost gewoon *f* 17,75. Nee. Al met al ben ik niet erg blij met deze nieuwe ontwikkeling.

BDJ

Pennsylvania: minister pleegt zelfmoord op persconferentie

Minister Budd Dwyer pakt op zijn persconferentie het pistool waarmee hij enkele seconden later zelfmoord zal plegen. (Foto: AP)

HARRISBURG, 23 jan. Ten overstaan van talrijke journalisten en in het licht van vele televisielampen heeft de minister van financiën van de Amerikaanse staat Pennsylvania, Budd Dwyer, gisteren op een persconferentie in zijn kantoor in Harrisburg met een pistoolschot in de [illegible]

NRC 25 januari '87

De journalisten waren er getuige van hoe Dwyer aan het einde van zijn persconferentie een [illegible] tool van groot kaliber uit een [illegible] haalde, de loop in [illegible] plaatste en [illegible]

DE KAT IN PENNSYLVANIA

In Stripschrift 211 konden de lezers kennis maken met de eerste, onvoltooide pagina's van Martin Lodewijks **De Kat in Californië**. Zoals bekend streeft Martin Lodewijk ernaar zijn verhalen met een spectaculaire scene te beginnen en ook deze keer was het schokeffect niet mis te verstaan: een man pleegt zelfmoord voor het oog van de Amerikaanse televisiekijkers.
Vlak voordat stripschrift 211 verscheen, stond er een bericht in vrijwel alle kranten – in De Telegraaf zelfs breed uitgemeten op de voorpagina – dat een griezelige overeenkomst met **De Kat in Californië** vertoonde. De minister van Financiën van de Amerikaanse staat Pennsylvania, Budd Dwyer, was betrokken geraakt bij een omkopingsschandaal. Op donderdag 23 januari zou de rechter uitspraak doen, nadat een jury Dwyer en een andere politicus al schuldig bevonden had aan het aannemen van $ 300.000 van een computerbedrijf.
Dwyer gaf op diezelfde dag een persconferentie. Aangenomen werd dat hij bij die gelegenheid zijn aftreden als minister bekend zou maken.
Dwyer verklaarde echter onschuldig te zijn, waarna hij uit een envelop een pistool te voorschijn haalde en zich door de mond schoot. Bij aankomst in het ziekenhuis bleek hij overleden te zijn. Een fotograaf en een televisieverslaggever waren getuige geweest van de zelfmoord.
Martin Lodewijk, om commentaar gevraagd: 'Een zelfde geval heeft zich een jaar of acht geleden voorgedaan, toen een presentatrice voor de camera zelfmoord pleegde. Dat heeft verder weinig met **De Kat in Californië** te maken, het verhaal is los van dat gegeven ontstaan. Bovendien pleegt de man in mijn verhaal onvrijwillig zelfmoord.'

PvO

VOOR GEVORDERDEN

De Bezige Bij publiceert, behalve een nieuwe bundel Bommel-strips van Marten Toonder (**Wat ben je toch knap**, in februari), de vertaling van een roman van de Pools-Franse schrijver en tekenaar Topor. Het heet **Het mooiste stel tieten ter wereld** en draait om de vraag: 'Wat gebeurt er als een onhandige Franse vrijgezel van midden dertig, met een gebroken boksneus en bloemkooloren, in een hotellift opbotst tegen een Amerikaanse schone met de mooiste borsten van de wereld?' **Het mooiste stel tieten** verschijnt ongeveer in juni en gaat rond de *f* 29,50 kosten. In april verschijnt bij De Bezige Bij een vertaling van een roman van Stefan Themerson, **De hoofdinspecteur en de ultra-intelligente machine**, met een omslag van Joost Swarte.

Bij Querido verschijnt in april een nieuw kinderboek van de cartoontekenaar (onder andere voor The New Yorker) William Steig: **Job, de roestige spijker**, prijs *f* 19,50. Eerder verscheen bij dezelfde uitgever ook Steigs prachtige **Dokter de Soto**, waarvoor de tekenaar in 1984 een Zilveren Penseel kreeg. Een ander mooi kinderboek dat bij Querido is verschenen, is **Willem en de wolf** van Tony Ross, een heel mooi boek vol opgewekte, zwarte humor (prijs *f* 18,90).
Ross werd in Nederland vooral bekend door zijn tekenfilms over het hondje Towser, die de VPRO een paar jaar geleden met veel succes uitzond en die best nog eens herhaald zouden kunnen worden.
Bij Uitgeverij Bert Bakker verschijnt in het voorjaar het boek **Losse vracht** , 95 tekeningen van Thomas Koolhaas op rijm gezet door Neeltje Maria Min (prijs circa *f* 19,90).
Verder een tweede druk van **Kobus Kruis Parmantige Kattenboek**, Gerrit Komrij's inventieve vertaling van **Old Possum's Book of Practical Cats** van T.S. Eliot. De illustraties zijn van de Engelse tekenaar Edward Gorey.
Bij De Arbeiderspers tenslotte verschijnt in maart **Het literaire leven**, een bundeling van de tekeningen die Peter van Straaten voor de boekenbijlage maakt en die wekelijks het hoogtepunt van de boekenbijlage vormen. In het boek behalve tekeningen ook teksten van Simon Carmiggelt en van Peter van Straaten zelf. Dit najaar debuteerde Van Straaten als schrijver met het boek **Leuk is anders**. *Het literaire leven* gaat *f* 26,50 kosten.

PvO

NIEUW DEEL HERUITGAVE

Har Brok plaatste in Stripschrift 205 een kritische noot bij de heruitgave van de reeks **Blake en Mortimer** door de gelijknamige uitgeverij en Dargaud. Nu ligt het tweede deel uit deze reeks op de redactietafel en ook hierop valt dezelfde kritiek te leveren. Het geheim van de zwaardvis deel 2: **De ontsnapping van Mortimer** heeft een fraaie omslag en als extra voorplaten uit de tijd dat de serie in Kuifjeweekblad verscheen. Het verhaal is opnieuw ingekleurd, zij het niet altijd even inspirerend. Door de nieuwe vertaling zijn de originele, oude (Vlaamse) teksten vervangen door meer ABN-taalgebruik, waardoor het verhaal toch wat van z'n charme verliest.

Wie heeft niet zitten gniffelen om taalgebruik als 'een schoon vlaggetje' of om wat doctor Sun Fo (nu professor Sun Fo) zegt: 'Men heeft mij verzocht mijn zeer bescheiden kennissen te uwen diensten te stellen'. Prachtig toch dat zo'n man kennissen heeft die bescheiden zijn, dacht ik dan.
De hedendaagse versie laat met 'leuk vlaggetje' en de opmerking: 'Laten we liever zeggen dat ik mijn zeer bescheiden kennis te uwer beschikking stel' geen ruimte voor zulke misverstanden.
Verder stoor ik mij er aan dat het verhaal dat vroeger over

NIEUWS

twee albums verdeeld was, nu in **drie** delen wordt gesplitst, dat er nogal dun papier is gebruikt en deze albums *f* 8,90 per stuk moeten kosten. Wie zich in deze kritiek niet kan vinden, moet zeker tot aanschaf van de albums overgaan.

BDJ

DE VLAAMSE STRIP

In het september/oktobernummer van het Vlaamse tijdschrift voor kunst en cultuur **Vlaanderen** werd uitvoerig aandacht besteed aan de Vlaamse strip. Kris de Saeger blijkt terug op het stripverhaal in Vlaanderen. Karel de Decker neemt Georges van Raemdonck (**Bulletje en Bonnestaak**) en van Willy Vandersteen het (door diens biograaf verzwegen) verhaal **De Zwarte van Mijnheer de Wit** onder de loep. Peter Donck gaat in op de architectuur in de strip. Manu Manderveld constateert in zijn artikel dat strips niet langer ongewenst zijn in bibliotheken. Roger H. Schoemans belicht de krantenstrip. Patrick Van Gompel schreef een artikel over stripjournalistiek in Vlaanderen en een over cartoons. Tot slot vraagt Peter Nieuwendijk zich af of Nederland de Vlaamse strip kan waarderen. Al met al een zeer aanzienlijk deel van het blad!
Na het lezen van dit blad ben ik slechts met een vraag blijven zitten. Niet dat het terzake is, maar ik verbaasde mij dat de redactie van het blad ook overledenen telt. De redactieleider beeldende kunsten heeft een † vermelding. Ook bij twee redacteuren, de eredeken en een beheerder staat een † genoteerd. Nu heb ik weinig ervaring met Vlaamse bladen maar het vermelden van overledenen doet me toch wat vreemd aan.
Ter zake. Wie interesse heeft in de bovengenoemde artikelen kan zich in verbinding stellen met de administratie van **Vlaanderen**; Adiel Van Daele, Lindenlaan 18, 8880 Tielt, België. Of telefonisch: 09-3251402122.

BDJ

LOEMPIA ZONDER VLEES

Begin december 1986 lanceerde uitgeverij Loempia het eerste nummer van **Uitverkocht**, een stripblad. Het uitgeven van een stripblad is geen risikoloze onderneming, zeker wanneer daarbij gedacht wordt aan een volwassen doelgroep. **Wordt vervolgd** en **Titanic** redden het al enig tijd, maar met moeite.

Ik zou ieder initiatief op dit gebied dus moeten toejuichen. Soms is dat moeilijk. **Uitverkocht** telt 64 pagina's en is uitgevoerd als een stripboek. De strips in het blad zijn blijkbaar bedoeld als reklame voor een aantal album-uitgaven die Loempia rond januari '87 uitbracht. De inhoud is vrij gevarieerd, ik zou ook kunnen zeggen gezichtloos, maar vooruit... oud werk in zwart/wit is te vinden van Pratt en Chaland. Wat recenter zijn de strips van de Ville en Jeronaton, helaas beiden het tweede deel in een serie, waarvan het eerste nog niet verschenen was toen het blad in de winkel lag. Verder zijn er dan nog Mena met het aardige **Nasar** en een **Marilyn**-strip van Sergio Toppi. Helaas onvermijdelijk in Vlaamse uitgaven lijkt het Pirana en Marver aan te treffen. Yech! En Lambert ... och, goed gekeken naar Swarte en Meulen, maar geen kunstenaar.
Een eerder vlaams stripblad **Spetters** ging, ondanks soms goede strips (Druillet, Crepax, Sampayo) ten onder aan ongein als van Pirana en gruwelijk slechte lettering en vertaling. En het lijkt wel of ze het verdomme nooit leren in Vlaanderen, want ook **Uitverkocht** lijdt aan dit euvel ... dansende letters, ongelijke spaties, dubbele woorden enzovoort, enzovoort. En waarom nou toch? De vertaling (voor zover te beoordelen) rammelt en het omslag is niet om aan te zien. Jongens, zo gaat het niet! En dat is zo jammer. Ik bedoel, zet mij gerust een loempia voor, ik eet hem wel op. Maar wees gewaarschuwd, als ik er weer een krijg zonder vlees heb ik al minder trek, de derde keer laat ik hem koud worden. Snap je?

HP

PROBLEMEN BIJ 'DE REBELLENCLUB'

Tussen alle vrolijk gestemde nieuwjaarswensen die de redactie van Stripschrift toegezonden kreeg, troffen we er één die wat somber gestemd was. De fanclub van **Sjors en Sjimmie**, een initiatief van de Dortse stripwinkel 'Sjors', heeft financiële problemen. Het vierde nummer van het luxe uitgevoerde fanclubblad **De Rebellenclub** zal voorlopig niet kunnen verschijnen. De Stichting Rebellenclub blijft echter wel bestaan.
We wachten met spanning af hoe deze zaak zich verder ontwikkelt en wensen De Rebellenclub sterkte met het overwinnen van de problemen.

BDJ

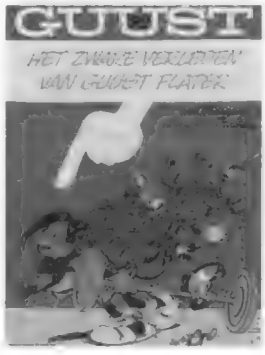

EINDELIJK EEN GUUST NUMMER 5!

In het dertiende album van **Guust**: **Flater verdient een optater**, hield Pruimpit een verhandeling over het 'spookalbum' **Guust** nummer 5. Hij besloot zijn betoog met de tekst: '... Er bestaat geen Guustalbum nummer 5 normaal formaat! ...'. Uitgeverij Dupuis zal in de volgende druk een wijziging moeten aanbrengen, want eind vorig jaar verscheen **Het zware verleden van Guust Flater**, met als nummer 'R5'.
Naast een aantal nog niet eerder in albumvorm gepubliceerde gags en een aantal losse grappen uit Robbedoes, bevat het album een twaalftal reclamestrips die Franquin ooit maakte voor een limonademerk. Uit de begeleidende tekst in het album mogen we opmaken dat deze gags min of meer het werk van Jidéhem waren, daar Franquin het te druk had om zich met deze opdracht bezig te houden.

Voor verzamelaars die echt alles van **Guust** bij elkaar willen krijgen is dit een leuk onderdeel, maar voor de doorsnee lezer zal het een ergernis zijn. De pagina's zijn slechts bij hoge uitzondering grappig en doordat de originele films waarschijnlijk niet gevonden konden worden, zijn een aantal gags uit het weekblad gereproduceerd, wat tot moiré-vorming heeft gelcid. Om kort te gaan: bladvulling.
Desondanks is dit album zeker de moeite waard. Er zitten veel gags uit de begintijd van **Guust** in en die zijn erg leuk om te zien. Wat te denken van die keer dat Kwabbernoot aan Guust vraagt bij het café in de buurt een glas frisdrank te vragen en ook iets voor zichzelf te bestellen. Zoals je bij Guust kunt verwachten: de frisdrank en rekening voor Kwabbernoot en voor Guust de gebraden kip, kreeft, champagne en taarten...

BDJ

STRIPS IN VERTALING

In het zojuist gepubliceerde overzicht **Het Nederlandse boek in vertaling 1985** ('s-Gravenhage, Staatsuitgeverij, 1986) zijn de volgende stripalbums gesignaleerd in 1985. Koploper is weer het Frans met 10 Rode Ridders van Biddeloo. 17 Suske en Wiske's, 1 Jerom, 1 Robert en Bertrand, 3 Storm-albums van Matena/Lawrence, 2 Jommeke's (vertaald als: **Gil et Jo**) van Jef Nijs, een maal Joost Swarte. Aardig om te weten is dat de Franse vertaling van **Toffe Tiko** luidt: **Quel Coco, ce Tico**. Redelijk veel belangstelling voor Nederlands werk blijkt er nog steeds in het Deens: Henk Kuijpers (Franka 2), Marten Toonder (2 deeltjes Panda) en maar liefst 9 Suske en Wiske-albums, waaronder **De magiske saks**, de vertaling van **De kale kapper**. In het Duits is nu vrijwel De Moors hele Barelli vertaald (4 delen) plus 1 deel Suske en Wiske, welke reeks daar luistert naar de naam **Frida und Freddie**. In het Zweeds werden tenslotte vertaald **De Tachoplant** van Briel, een deeltje Tom Poes, een deeltje Panda en een Suske en Wiske-album. Zoals onderhand wel bekend is, is deze inventarisatie niet kompleet, maar ze geeft in de loop der jaren toch een aardige indikatie.

HB

LAMONT OSTRICH

Uitgeverij **RDH** stuurde ons als nieuwjaarswens een stripalbum van 16 blz. toe, getiteld **De Negen Levens van Lamont Ostrich**. De strip is getekend door **Marcus Wie** en geschreven door **Fastermann**. Het verhaal is overgenomen uit het eerste nummer van het Duitse blad **Algier**. Het is een leuke, eenvoudige strip, die wat doet denken aan de tekenstijl van **Le Gall**, alleen veel minder gedetailleerd. Het

verhaal handelt over de kompetitie tussen de geheime diensten van Duitsland en Frankrijk om een brief in handen te krijgen waarmee de wereld beheerst kan worden. Het geheel is geletterd in Gothisch schrift (wat een karwei!). Helaas is het album gedrukt in een minimale oplage van 35 exemplaren en is nu dus niet meer te verkrijgen. Volgens de uitgever verschijnt eind maart in Duitsland een album van Ostrich. We wachten af.

AvO

TEKENFILMS

TEKENFILMKLASSIEKEN

Filmation, een grote Amerikaanse tekenfilmstudio, heeft voor de komende jaren dertien lange tekenfilms gepland met als hoofdlijn klassieke sprookjes en vertellingen. De eerste in de rij is **Pinocchio and the Emperor of the Night**. Voor deze film heeft Walt Disney Productions een proces tegen Filmation aangespannen, omdat zij claimt de rechten te bezitten op de in de film gebruikte figuurtjes. (De figuurtjes van Pinocchio zijn inmiddels allang publiek eigendom en daarom rechten vrij.)
Paul Baccus van Filmation verwacht dat het probleem op korte termijn in den minne geschikt zal worden

THE GREAT MOUSE DETECTIVE

Eindelijk weer een onvervalste echte Disney-klassieker. Dat mag je in ieder geval geloven als je alle publicaties rond de nieuwe Disney-Film mag geloven. Blijft echter nog een klein puntje over wat mij dwars zit. Dat is namelijk de vraag waarom dit soort films nagesynchroniseerd moeten worden.
Het is en blijft zo dat een nagesynchroniseerde versie van een film (ongeacht de maker van de film) afbreuk doet aan de oorspronkelijke kwaliteiten van een film. En dan heeft het er niets mee te maken dat de kwaliteit van de Nederlandse nasynchronisatie steeds beter wordt door het beschikbaar komen van andere stemmen.
Het Parool weet overigens te melden dat The Great Mouse Detective een vervolg gaat krijgen in de vorm van een serie. Of dit waar is weet ik nog niet, maar we blijven het nieuws volgen.

WALHALLA

Kennen jullie de strip Walhalla nog? Enige jaren geleden heeft Oberon een poging gedaan deze strip op de Nederlandse markt te lanceren, wat niet gelukt is. De serie werd na drie delen gestopt.
In Denemarken wordt momenteel de laatste hand gelegd aan een tekenfilm naar de gelijknamige stripverhalen. Regie van de film is in handen van Peter Madsen, één van de makers van de strip.
Van de film zal ook een Engels-talige versie worden uitgebracht.

ALWEER EEN DISNEY-KLASSIEKER

Hoe lang we nog moeten wachten alvorens alle avondvullende tekenfilms van Disney op video verkrijgbaar zijn weet ik niet, maar het tempo waarin ze uitgebracht worden lijkt zich wel te versnellen.
Nog niet zo lang geleden is **The sword in the Stone** op video uitgebracht. In de Verenigde Staten hebben ze voor een kerstmiscampagne de uit 1959 daterende **Sleeping Beauty** uitgebracht.

Wanneer de film bij ons zal worden uitgebracht is nog niet bekend. We lopen in ieder geval nog steeds één film achter, want aan de andere kant van die grote plas hebben ze ook al het genoegen gehad **Pinocchio** in de videotheken te mogen aantreffen.
Ik wacht met spanning af wat de volgende titel zal worden. Misschien tijd voor **Snow White and the Seven Dwarfs**, of wat dacht je van **Jungle Book**, lijkt me ook geen slecht idee. We zullen wel zien.

MARVEL ENTERTAINMENT GROUP

De moedermaatschappij van Marvel, Cadence Industries, heeft deze comicgigant verkocht aan New World Pictures voor $ 40-50 miljoen.
Marvel was vorig jaar goed voor een omzet van $ 73,000,000. De omzet komt vooral uit het marktaandeel van de comics (ongeveer 65% van de Amerikaanse markt).
Naast de overbekende comics is Marvel ook in grootte derde tekenfilmstudio van de Verenigde Staten.

TOONS X9

International Rocketship, de Canadese animatiestudio van Marv Newland is bezig met de voorbereidingen voor haar eerste lange tekenfilm. **Toons X9**, zoals de film zal gaan heten, heeft een budget van $C 3,000,000.— en zal bestaan uit een compilatie van negen korte films over de legendarische Faust. Tot de animators die aan de film zullen meewerken behoren Sally Cruikshank, Mark Kausler, Richard Condie, Janet Pearlman, Alison Snowden en de gebroeders Quay.

OVERLEDEN

Op 11 oktober 1986 overleed te **San Luis Obispo** filmproducent en cartoonist David Hand. Hand is verantwoordelijk geweest voor onder andere de regie van twee van Disney's bekende klassieke tekenfilms: *Snow White and the Seven Dwarfs* (goed voor een speciale Academy Award) en *Bambi*.

Na de tweede wereldoorlog is Hand, van oorsprong een cartoonist, op verzoek van Arthur Rank naar Engeland gegaan om daar cartoonisten op te leiden.
In 1984 kreeg hij een Annie Award (de tekenfilmoscar).
Hand is 86 jaar geworden.

Hal Mason, 69, animator en maker van talloze figuurtjes welke zijn gebruikt in commercials overleed 10 oktober 1986 aan de gevolgen van een hartaanval. Mason heef onder andere met Walter Lantz gewerkt aan cartoons van *Woody Woodpecker, Andy Panda* en *Oswald Rabbit*, zowel als producent, regisseur, animator als schrijver. Eén van zijn laatste werken is de TV-special *Chipmunks Christmas* uit 1982.

1 november jongstleden overleed in Tiboron, California, **Paul Frees** op 66-jarige leeftijd. Frees heeft door de jaren heen zijn stem laten klinken in vele tekenfilmseries en specials. Enkele van de series en specials waarin hij een belangrijke stem heeft gehad zijn: *Rosty the Snowman, Rudolph the Red-Nosed Reindeer, Santa Claus is coming to Town, The Beatles, Jackson Five en The Osmonds.*

Norman Maurer, 60, overleed 23 november 1986 aan kanker.
Maurier is op 15-jarige leeftijd als tekenaar/schrijver begonnen met comics als Daredevil, Boy Comics en The Little Wiseguys. In 1975 is hij voor Hanna-Barbera gaan werken als schrijver voor de tekenfilmseries *Scooby Doo, Superfriends, Dynomutt, Dog Wonder* en *Robonic Stooges*.
Zijn laatste creaties waren de tekenfilmseries *Fonz and the Happy Days Gang* en *Richie Rich*.

Don F. Towsley, 74, overleed 25 november 1986.
Hij is zijn carrière in 1933 bij de Disney Studio's begonnen als animator. Na zijn diensttijd (1941-43) is hij van 1949 tot 1961 gaan werken voor Lee Blair (een New Yorkse animator). Vanuit New York is hij terug gegaan naar Californië om tot 1977 voor Hanna-Barbara te gaan werken.

Towsley is ook nog enige tijd regisseur geweest voor Filmation.

KORT NIEUWS

Tijdens het 9e Tyneside Film Festival in Newcastle (UK) heeft de Tsjech Jiri Barta de Short film Award gekregen voor zijn tekenfilm **Pied Piper**... Superman IV (het lijkt wel een stripverhaal) gaat in juli 1987 in première... De speefilm naar de gelijknamige tekenfilmserie **The Masters of the Universe** staat gepland voor première in juni 1987... Jack Kirby (bedenker van onder andere The Hulk, Captain America en Spider Man) heeft voor Empire Entertainment een nieuwe comicheld gecreëerd. De nieuwe held gaat **Doctor Mortalis** heten...
Stemmen in Filmations *Pinocchio* zijn onder andere van James Earl Jones, Lana Beeson, Edwar Asner, Tom Bosley, Don Knotts, William Windom, Scott Grimes, Jonathan Harms, Rickie Lee Jones en Frank Welker... Nieuwe tekenfilms van Filmation: *A boy for the Ages, A man for the Millenium; The Legend of Brave Star* en *He-man and She-ra and the Secret of the Sword*...
Lorimor-Telepictures komt ook met een nieuwe tekenfilmserie. De serie gaat *Silver Hawks* heten... Bij de uitreiking van de Britse Home Video Awards '86 op 16 oktober jongstleden in London zijn Paul & Linda McCartney en The Walt Disney Company in de prijzen gevallen. De McCartney's kregen hun prijs voor **Rupert & The Frog Song** en Disney kreeg zijn prijs voor **Robin Hood**...
Het blijft nieuwe series regenen. DIC Enterprises heeft vier nieuwe series op de tekentafel liggen van elk 65 afleveringen van ongeveer 25 minuten. De nieuwe series zijn: *Tiffany Blake, U.S. Space Force, Beverly Hills Teens* en *Dinosaucer*...
En omdat het tegenwoordig toch niets schijnt te kosten komt ook Transcom Media Productions met twee plannen voor getekende TV-films. De ene is een SF-film gebaseerd op een roman van Robert F. Young en heet *Eridahn*. De andere is een detective-thriller die in het jaar 2180 speelt en *Kaduna Memories* heet. Beide films zijn pilots (proefprojecten) voor nieuwe tekenfilmseries...

Een tekenfilmheld is tegenwoordig blijkbaar ouderwets als hij of zij geen kerstspecial heeft. Eén van de laatste specials is *He Man and She Ra- A Christmas Special*. Alsof de serie al niet genoeg zou zijn...
Van **Dennis the Menace**, een oude Amerikaanse tv-serie over een ietwat uitgelaten jongetje, zal binnenkort een tekenfilm gemaakt worden. De Dennis-strips zijn enige jaren geleden door Semic Press nog in een maandblad uitgeven...
De banden van Walt Disney Home Video worden tegenwoordig gedistribueerd door Cannon. Hierdoor lijkt het dat er een einde is gekomen aan de distributie van de banden door Cinema Benelux...

VERKRIJGBAAR OP VIDEO

Zo langzaam aan komt er op video het een en ander uit wat tegen betaalbare prijzen wordt aangeboden. Ik zal proberen de bladen in de gaten te houden en regelmatig een overzicht te geven van de nieuwe toevoegingen die er de afgelopen maanden zijn ge-

NIEUWS

weest.
Verder zal ik ook nog proberen een lijst samen te stellen van animatiefilms die op video verkrijgbaar zijn, al of niet te koop.
Hieronder de eerste lijst:

- Popeye aan zee (kleur, 60 min.)*
- Popeye in het verleden (kleur, 60 min.)*
- Popeye in de sneeuw (kleur, 60 min.)*
- Batman (kleur, 60 min., Nederlands ondertiteld)*
- Challenge of the GoBots / The GoBotron Sage (kleur, 50 min., Nederlands ondertiteld[1])*
- De Toverfluit en de zes Smurfen (kleur, 72 min, Nederlands ondertiteld)*
- Centurions: Ths Sky's On Fire + The Alien Affair (kleur, 50 min., Nederlands gesproken[1])*
- Muppet Babies: Dolle ontmoetingen in kikkerstijl + Kiespijn (kleur, 58 min., Nederlands ondertiteld[1])*
- She-Ra, Princes of Power: Huntara + For Want Of A Horse (kleur, 51 min. Nederlands ondertiteld[1])*
- My Little Pony: Escape from Catrina (kleur, 55 min., Nederlands ondertiteld)*
- Watership Down (kleur, 92 min., Nederlands ondertiteld)*
- Tom & Jerry 5, met; 'Bowlen is een kunst', 'De snaren voor Oom Pecos', 'De eendendokter', 'De Sleutelaars', 'Moeder Specht en de Spechtenmoeder', 'De dag des Oordeels', 'Luitenant Jerry' en 'Golfen is een kunst' (kleur, 56 min., Nederlands ondertiteld)
- Merlijn de Tovernaar (The Sword in the Stone) (kleur, ca. 70 min., Nederlands gesproken).

De met een * aangeduide films zijn te koop. Voor informatie over bestelwijze en prijzen kun je het beste contact opnemen met Tele Vizier Video/Videoland, Postbus 188, 2200 AB Noordwijk t.a.v. afd. Postorders, telefoon 01719-19061.

[1] Zijn in de videotheken te huur met een Nederlandse nasynchronisatie

COMIX IN EXTREMO

In de Melkweg Galerie, Lijnbaansgracht 234a in Amsterdam, wordt van 25 maart tot en met 26 april een tentoonstellling gehouden onder de noemer **'Comix in extremo' – human horror in European comix**. Deelnemende kunstenaars zijn: uit Italië Gaetano Libertore (**'Ranxerox'**), uit Frankrijk Vuillemin en Willem, uit Duitsland Ralf König en uit Nederland, hoe kan het ook anders. Eric Schreurs en Hein de Kort. Daarnaast zal er werk te zien zijn van o.a. Brétecher, Reiser, Peter Pontiac en Theo van den Boogaard, die vertegenwoordigd is met onbekend homowerk.
Volgens het persbericht hebben de geselecteerde stripauteurs met elkaar gemeen, 'dat zij met overtuigende zeggingskracht de wereld om hen heen van kommentaar voorzien, hetzij met cynische woede, hetzij met sarcastisch mededogen, maar ook via een subtieldomme grol. Ze verbeelden een wereld die zich het liefste schuil houdt, maar door het medium strip, althans in hun handen, gemakkelijk ontmaskerd wordt. En daarmee scharen zij zich bij de kunstenaars, die zich een meer erkend medium – als de fotografie, de literatuur of beeldende kunst – hebben eigen gemaakt om hun 'verhaal' aan de wereld bekend te maken.'
Waarvan acte.
Tijdens de tentoonstelling, die wordt georganiseerd in samenwerking met de stichting Strip Promo (vorig jaar verantwoordelijk voor de manifestatie 'Kuifje voorbij' in De Meervaart), wordt aan de Frans-Nederlandse tekenaar Willem de Klepzeiker-prijs uitgereikt. De Melkweg Galerie is van woensdag tot en met zondag open, van 14.00 tot 24.00 uur.

BEURZEN STRIP EN HUMOR

Van het Nederlands Beurs Buro kregen wij het bericht dat zij in Kerkrade, Gent en Utrecht internationale beurzen voor Strip- en humorliefhebbers organiseren onder het motto: STRIP EN HUMOR.
De data zijn: Kerkrade – 18 tot en met 20 april 1987; Gent – 23 tot en met 25 oktober 1987 en in Utrecht van 1 tot en met 4 april in 1988. De eerste dag in Utrecht is de vakbeurs van 10.00 uur tot 17.00 uur; de beurs is vanaf 19.00 uur voor publiek geopend.
Meer informatie bij: Nederlands Beurs Buro, St. Josephstraat 65, Lucernaflat 10e verdieping, 4611 MK Bergen op Zoom. Telefoon: 01640-59860.

NL

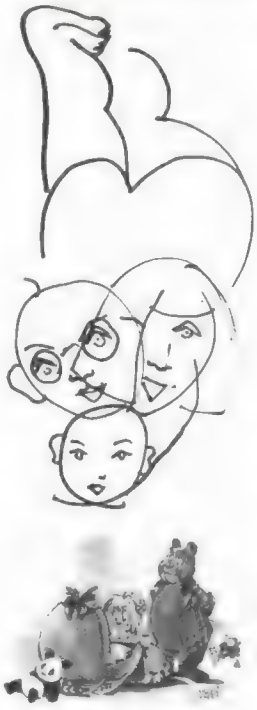

BURGERLIJKE STAND

Twee felicitaties in dit nummer. Aan Annette Schalkers en Pieter van Oudheusden met hun dochter Fay en aan Franny en Hans Matla met hun zoon David.

TINTELENDE TITELS

Bij Prodent-tandpasta verschenen drie piepkleine **Suske en Wiske**-boekjes op uitvouwformaat. Met hulp van Liesje het Kiesje moeten de twee het opnemen tegen de schurk Krimson. Eerst steelt hij Liesje zelf, daarna de gouden kunstkies die voor een oliesjeik bestemd is, en tenslotte probeert hij een microfilm in een zere kies de grens over te smokkelen.
De verhaaltjes heten respectievelijk **De gekaapte kies**, **De kiezenpikker** en **De vieze kies** (welke werknemer van de Vandersteen is toch altijd verantwoordelijk voor die tintelende titels, om niet te zeggen kazige kopregels?) De boekjes zitten op de wikkels van twee tubes Prodent vastgeplakt en stevig ook, zodat ze niet in de supermarkt met een achteloos gebaar losgeritst kunnen worden. De echte Suske en Wiske-liefhebber die alle avonturen wil volgen, zal dus flink door moeten poetsen.

WORDT VERVOLGD CLUBBLAD

Vlak voor de jaarwisseling verscheen het eerste nummer van het **Wordt Vervolgd Clubblad**. Al maandenlang deden geruchten de ronde dat dit blad, een aktiviteit van de **Wordt Vervolgd Club**, op stapel stond. Je moet je leden toch iets aanbieden in ruil voor het lidmaatschapsgeld? Wij waren best wel nieuwsgierig, want **Wordt Vervolgd-TV** besteedt wel eens aandacht aan stripverhalen, dus misschien was dit blad voor een stripliefhebber het inkijken wel waard. FOUT! Dit 'extra dikke' nummer van 16 blz., aldus Han Peekel in zijn voorwoord, bevat op het eerste gezicht drie pagina's strip: **Heathcliff**, van George Gately (in Eppo heette deze strip vroeger Archibald), **Lucky Luke** van Morris & Albers (Albers werd hiervoor gepasseerd; de strip werd voor eens spotprijsje via Dargaud-Parijs aangekocht), één strookje **Sjors & Sjimmie** van Robert van der Kroft (wel geinig) en driekwart pagina **Lambik** van Willy Vandersteen(?). Al met al een mager resultaat (dat is toch niets voor Peekel?). Gelukkig viel ons oog ook nog op twee plaatjes **Fan & Fanneke** van Wim Stevenhagen en Gerrit de Jager. Dat maakte wel iets goed, maar het blad blijft een samengeraapt zooitje geschiedenis van het TV-programma. We hadden het kunnen weten, want op de cover riep Peekel ons reeds toe:' Wie dit leest is gek...'

AvO

NIC-BULLETIN

De **Nederlandse Illustratoren Club** stuurde ons het nieuwste nummer (januari 1987) van hun kwartaalblad. Een korte inhoud:
– **In Memoriam: Piet Donkersloot**, één van Nederlands meest beroemde illustratoren is 5 november 1986 na een tragisch ongeval overleden. Hij werd 56 jaar.
– **Leden stellen zich voor**, een rubriek waarin leden kunnen laten zien waar zij zich mee bezig houden. Tevens wordt van hen een korte biografie opgenomen. Opvallend hierbij is het werk van Chris Overbeeke. Een illustratie van hem treft u hierbij aan.
– **Naam**, een kort verhaaltje van Willy Lohman.
Op de laatste blz. wordt vermeld dat het aantal leden is gestegen tot 240. Een flink Clubje.

AvO

NIC

In het **Stedelijk Museum** in Amsterdam zal van 27 **maart tot en met 19 april** een expositie te zien zijn van het beste werk van leden van de **Nederlandse Illustratoren Club**. Voor informatie kunt u bellen met Ronald van de Bogaard, tel. 020-261519.

AvO

VRIJ WORSTELEN IN 'DES INDES'

MOEIZAME PRESENTATIE LAATSTE 'KUIFJE'-ALBUM

Den Haag, vrijdag 6 februari 1987, tegen half drie in de middag. Heel de stripwereld was uitgerukt voor wat uitgeverij Casterman zelf betitelde als:' De gebeurtenis van het jaar': de perspresentatie vn het laatste 'Kuifje'-album, getiteld **Kuifje en de Alfa-kunst**. Casterman had er een deel van het sfeervolle hotel 'Des Indes' in Den Haag voor afgehuurd (tot groot ongenoegen van sommige Vlaamse journalisten, die de presentatie van dit laatste album van de Belgische stripgrootmeester liever in Vlaanderen hadden gezien).

NIEUWS

De middag begon vrij rustig, maar ontwikkelde zich langzamerhand in een totale chaos. Gastheer Hans Matla van de plaatselijke stripwinkel/uitgeverij Panda probeerde de aanwezigen welkom te heten, wat slecht lukte. De 150 tot 200 genodigden pasten met geen mogelijkheid in het kleine zaaltje. Een groot deel van hen stond nog in de foyer en kon door de gebrekkige geluidsinstallatie nauwelijks iets horen, noch van het welkomstwoord van Hans Matla, noch van de toespraken van de andere sprekers. Zo nu en dan drongen er lofdichten op de grote meester door, maar daar bleef het bij. Alleen aan het applaus na iedere toespraak konden de sprekerswisselingen worden opgemerkt.

Gelukkig waren de medewerkers van uitgever Casterman verstandig genoeg om de toespraken op schrift te stellen en bij de persmap te voegen. Helaas voor sommige stripjournalisten bleek deze map een dermate gewild verzamelobject bij onder andere de in grote getalen aanwezige stripwinkeliers, dat er voor hen (voor wie de mappen eigenlijk bestemd waren) niets over bleef .

Na het welkomstwoord was (voor de gelukkigen die zich in het zaaltje hadden weten te persen) de toespraak van mevrouw Remi te horen. Zelf was ze niet aanwezig, maar ze had een kort voorwoord op schrift gesteld, waarin ze het besluit verdedigt het verhaal in deze 'halfproduct-versie' uit te laten geven. Naar haar mening is dit 'de meeste integere manier om Hergé's uitzonderlijke werk te presenteren' en 'het beste bewijs van waardering en loyaliteit dat we Hergé kunnen geven'. Na de toespraak van de weduwe van Hergé te hebben voorgelezen, haalde Pierre Servais, de oprichter van Casterman Nederland en een vriend van Hergé, wat oude herinneringen op.

Het moment waarop het tumult losbrak was direct na de laatste toespraak. Er werd bekend gemaakt dat voor de aanwezigen tegen inlevering van de uitnodiging een album en een speciale zeefdruk (een zeer sterk uitvergrote schets van Kuifje) klaar lag. Zij die in de foyer stonden hoorden niets van dat al, maar zagen plots een verschuiving van de

mensenmassa naar een hoek van het zaaltje. Uitgeverij Casterman had er duidelijk niet op gerekend dat de aanwezigen zich zo massaal op de album- en zeefdruk-distributie zouden storten. Het was beschamend om te zien hoe volwassen mensen zich stonden te verdringen om een boek en een poster. Van de rustieke sfeer van 'Des Indes' bleef weinig over en dat was goed op de zure gezichten van de obers af te lezen.

Voordien had het gerucht de ronde gedaan dat de zeefdruk iets heel speciaals zou zijn en dat klopte wel. Er waren slechts een paar honderd genummerde zeefdrukken en de medewerksters van Casterman die zich met de distributie bemoeiden gingen er heel zuinig mee om. Terecht, want sommige slimme stripwinkeliers hadden bijkans de halve straat meegenomen in de hoop veel van de zeldzame zeefdrukken in de wacht te kunnen slepen. Het gevolg was dat aan de uitreiking van ieder setje een heel administratief (om niet te zeggen, bureaucratisch) ritueel vooraf ging. De wachttijd en de prikkelbaarheid van de genodigden nam toe (het lijkt goddomme wel of we op de Strip-3-daagse voor een tekeningetje in de rij staan!).

Na en paar uur had bijna iedereen die er recht op had de felbegeerde set en was de zaal aanmerkelijk leger geworden. De nog aanwezigen **in-crowd** kon in alle rust de receptie voortzetten. Kort na half zeven vond de directie van 'Des Indes' het welletjes en werd een deel van de zaalverlichting buiten werking gesteld, Een stille wenk of de aanwezigen s.v.p. wilden opdonze stand verplicht even bij zijn overlijden stil te staan.

De animatie-filmcarrière van McLaren begon in 1933, toen hij op 19-jarige leeftijd zijn eerste film (be-)tekende. Bij gebrek aan een camera tekende hij direct op het filmmateriaal. De chef van de dienst film van het Londense General Post Office, John Grierson, kreeg één van McLarens filmpjes onder ogen en geeft hem in 1936 de kans zijn experimenten bij het GPO voort te zetten.

In 1941 vetrok McLaren naar Canada, zijn vroegere chef Grierson achterna. Deze had inmiddels de national Filmboard of Canada opgezet. Zelf stichtte McLaren hier twee jaar later een animatie-afdeling. Twee maal werd zijn hulp ingeroepen door de UNESCO, in 1949 en 1952 werkte McLaren mee aan voorlichtingsprojecten van de UNESCO in respectievelijk China en India. Op deze twee uitzonderingen na bijft hij de door hem opgerichte animatie-afdeling trouw.

Het oeuvre van McLaren omvat meer dan 50 films die in lengte variëren van zo'n 30 seconden tot een kwartier, samen goed voor 7 uur 'kijkplezier'. Het woord staat doelbewust tussen aanhalingstekens, want McLaren was iemand die voortdurend experimenteerde, vernieuwde en taboe's doorbrak. Meestal deed hij het tegenovergestelde van wat bij de animatiefilm gebruikelijk was. Je moet ook echt van zijn films houden of zeer sterk geïnteresseerd zijn om ze te kunnen bekijken. Zelf behoor ik – eerlijk gezegd – niet tot deze groep. Toen ik in december 1983 de tentoonstelling 'Beeld voor beeld' in het Arnhemse gemeentemuseum bezocht, werden daar ook films van McLaren gedraaid. Een halve minuut heb ik het uitgehouden. Toen moest ik de zaal verlaten, want alles schitterde mij voor de ogen.

Een feit blijft dat McLaren baanbrekend werk heeft verricht. Zo heeft hij een synthetische vorm van geluid ontdekt, door het geluidsspoor direct op de filmstrook te tekenen. En wat te denken van de lijst grondbeginselen van de animatie die hij opstelde?

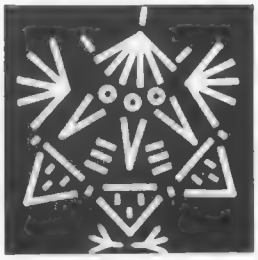

'**Animation is not the art of** Drawings-that-move **but rather the art of** Movements-that-are-drawn, **what happens** BETWEEN **each frame is more important than what happens** ON **each frame. Therefore** ANIMATION **is the art of manipulating the invisible interstices between frames**' Vrij vertaald komt het er op neer dat animatie de kunst is van het manipuleren van de onzichtbare tussenruimte tussen de beeldjes.

Voor wie meer wil weten over animatie is het leuk te weten dat de redactie voornemens is in **Stripschrift** 215, dat op 3 juni zal verschijnen, meer aandacht aan dit onderwerp te besteden.

BDJ

hoepelen. Over een laag in het gedrang gesneuvelde glazen begaven de laatste aanwezigen zich naar de garderobe, op weg naar huis. In de trein bedacht ik dat de presentatie meer weg had van een partij vrij worstelen. En... Zou het volgende maand ook zo gaan als deze **Stripschrift**, het eerste nummer van de nieuwe formule, aan de pers wordt gepresenteerd?

BDJ

N.B. Het laatste **Kuifje**-avontuur wordt besproken door Har Brok. Daar de presentatie van het album nagenoeg op de dead-line van deze **Stripschrift** plaats vond heeft hij helaas geen kans gezien zijn recensie tijdig rond te krijgen. In **Stripschrift 214**, die 24 april verschijnt, kunt u bij 'Boeken in 't kort' alsnog zijn mening vernemen.

McLAREN OVERLEDEN

Eind januari dit jaar is Norman McLaren op 72-jarige leeftijd overleden. McLaren verwierf grote bekendheid met zijn experimentele animatiefilms en als redactie van een tijdschrift over strips, cartoon en tekenfilm zijn we het aan

AO-REEKS

In de **AO-reeks** (actuele onderwerpen) van de **Stichting IVIO** verscheen onlangs deeltje 2134 met als titel **Striptekenen**. Het boekje bevat twee interviews en wel met **Henk Kuijpers** en **Jan Kruis**. Het boekje werd geschreven door Gerard Koster en is interessant genoeg om aan te schaffen. Dat kan door *f* 3,50 over te maken op girorekening 287934 t.n.v. Stichting IVIO, Lelystad onder vermelding van: AO-reeks deel 2134.

AvO

ANGOULÊME

Van 29 januari tot en met 1 februari jongst leden vond het stripfestival in Angoulême plaats. Zoals de Strip-3-daagse onder meer een Stripschapprijs kent, heeft ook Angoulême een aantal prijzen. Dit jaar besloot de jury als volgt:

De **Grote Prijs van Angoulême** ging naar Enki Bilal, voor zijn gehele oeuvre. Het werk van Bilal behoort voor het grootste deel tot het fonds van uitgeverij Dargaud.

De **Alfred '87** (naar de naam van de pinguin in het beeld-

NIEUWS

merk van het stripfestival) voor het beste franse album ging naar 'Une nuit chez Tennessee' van Jean Paul Autheman (uitgeverij Glénat).
De **Alfred '87** voor het beste niet-franse album ging naar 'Un été in Indien' van het duo Hugo Pratt en Maurillo Manara (Uitgeverij Casterman).
De **Alfred '87** voor het beste debuut-album ging naar '**La grande fiérvre**' van Fremond (Uitgeverij Albin-Michel).
De **Alfred '87** voor de categorie albums voor kinderen onder de 12 jaar ging naar 'Le fantome de Manchou Fou' van het duo Savard en Forest (Uitgeverij Bayard-Okapi).
Met dank aan Har Brok

BDJ

HOLLAND ANIMATION BULLETIN

In het decembernummer van **Holland Animation Bulletin** is onder meer aandacht besteed aan de talkshow rond Marten Toonder tijdens de Nederlandse Filmdagen, het animatie-duo **De Dames**, de animatiefilm in Vlaanderen, Walt Disney's **Fantasia** en de **Strip-3-daagse**. *In dat laatste artikel klaagt de auteur Ties Poeth over het feit dat de Strip-3-daagse een nogal commerciëel karakter beeft en dat bij iedere kraam dezelfde, nieuwste stripalbums uitgestald liggen. Hij sprak de boop uit dat de* **Wordt Vervolgd Club** dit jaar een eigen tent huurt en dat de overige bezoekers van de Strip-3-daagse eerst langs alle exposities en dergelijke geleid worden, voor ze een stand op de boekenbeurs te zien krijgen.
De uitvoering van het bulletin is opmerkelijk verbeterd. Goed drukwerk op mooi papier en de tekst keurig gezet. Ik kan alleen opmerken dat door het gebruik van verschillende lettertypen en korpsen de koptekster niet meer te lezen zijn, maar desondanks moet ik concluderen dat **Holland Animation Bulletin** op de goede weg is!

BDJ

HOLLAND-SF

Het lijkt er op dat de Strip-3-daagse een populir onderwerp wordt. Ook in het december van Holland-SF wordt aandacht besteed aan dit stripfestijn. Op recensies van het eerste deel van **De wateren van Dodemaan** en Enki Bilal's **Lady in Blue** na is dit nummer verder gevuld met artikelen die slechts SF-fanaten zullen aanspreken. Zoals gewoonlijk ziet ook dit numer van Holland-SF er keurig verzorgd uit.

BDJ

DE FRANSE BLADEN

VECU NR. 19 SEPTEMBER 1986 EN NR. 20 OCTOBRE 1986 ED. GLÉNAT BP 177 38008 GRENOBLE CEDEX FRANCE *f* 12,50
L'histoire c'est aussi l'aventure. Oui, oui. Nr. 19 Special Egypte. A l'ombre des pyramides, un voyage somptueux au pays des pharaons. Dat is de rode draad door dit nummer. Merveilleux, mes amis. Veel boekbesprekingen en boeiende artikelen naast het rijke aanbod stripverhalen van onder meer Juillard/Martin – **Arno**; Adamov/Cothias – **Le vent des dieux**; Kraehn/Pellerin - **Les aigles décapitées**.

VECU NR. 20
Voulez-vous tuer Hitler? Kamikazes, fanatiques et illuminées. Nieuwe strip: **Le casque te la fronde** – Fahrer/Cortegianni; verder alles bij het oude. Behoorlijk gewelddadig dit nummer.

CIRCUS NR. 102 OCTOBRE 1986 ED. GLÉNAT BP 177 38008 GRENOBLE CEDEX FRANCE. *f* 12,50.
Sex comics, les vedettes de la B.D... dévoilent leurs plan. Cul ou Porno? Les dessous de la B.D. La B.D. est elle envahie par le sexe? Les dessinateur sont-ils des obsédés? Naast bekende strips van Schetter (**Cargo**), Font/Cothias (**Alise et les argonautes**) en Saudelli/de Angelis (**Iberland**) veel rapportages en besprekingen.

RB

CARTOONS

Bij de Engelse uitgeverij Penguin verschenen vorig najaar twee bundels cartoons. De eerste is **The Biggest Tongue in Tunesia** van B. Kliban (*f* 17,50). Wat in het boek opvalt is Klibans voorkeur voor woordgrappen en vaak zijn die nogal flauw. Een wals die door een rijstveld rijdt bijvoorbeeld is een Rolls Rice. Het best is Kliban in tekeningen waarin op het eerste gezicht weinig of niets bijzonders lijtk te gebeuren en waarvan de humor pas na beter kijken tot je doordringt. De tekeningen bijvoorbeeld waarin een heel gezelschap

wacht op een kat (Kliban is vooral bekend door zijn kattetekeningen en -kalenders) die een kunstje moet doen. Vijf mensen kijken lichtelijk verveeld toe hoe de baas op zijn rug liggend de kat een lekker hapje voorhoudt, maar die staart wezenloos in de richting van de lezer.
Het tweede boek is **A piece of cake**, de tweede bundel tekeningen van de Australische Mary Leunig (*f* 22,95). In eerste oogopslag doet haar werk naïef aan, de tekeningen doen denken aan illustraties voor kinderboeken. Dat maakt ze bij nadere beschouwing des te gruwelijker. Leunig schildert het dagelijkse leven als een navrante wereld vol boosaardige willekeur. Het leven van de volwassenen en vooral de kinderen in haar tekeningen wordt voortdurend bedreigd door de meest vreselijke monsters en belevenissen. In de accurate weergave van een kinderwereld vol angstaanjagende fantasieën bewijst Mary Leunig dat ze meer is dan een Topor achter de stofzuiger. Hoe absurd en dreigend de situaties in haar tekeningen ook zijn, ze bezorgen elke lezer telkens een schok van herkenning. De wereld van Mary Leunig is niemand vreemd.

PvO

ZEEFDRUK VAN HENK KUIJPERS

Op het moment dat u dit leest, is Henk Kuijpers druk bezig om ideeën uit te werken voor een nieuwe zeefdruk van Franka. Het gaat een geheel nieuwe, op zichzelf staande plaat worden.

Bij de zeer zorgvuldige werkwijze van Henk Kuijpers is het moeilijk te voorspellen wanneer de precieze datum van verschijnen zal zijn. Waarschijnlijk wordt het april.
Voor meer informatie: A. Griffioen, Koningsstraat 20, 1213 AX Hilversum. Telefoon: 035-43153.

NL

STRIPFEEST IN EINDHOVEN

Op 21 maart 1987 wordt in Eindhoven in het Wiro-gebouw een groot stripfeest gehouden met ruilbeurs, veilingen, video.

Toegangsprijs: voor kinderen onder 1.50 meter en leden van Het Stripschap (op vertoon van hun lidmaatschapskaart) gratis; volwassenen betalen *f* 2,50 of Bfrs. 50. Reservering van tafels voor de ruilbeurs kost *f* 10,— per meter. Meer informatie bij Stripwinkel De Stripverzamelaar, Kruisstraat 100, 5612 CL Eindhoven. Telefoon: 040-455039.

NL

BUSMAATSCHAPPIJ BRENGT STRIPPOSTERS

De busmaatschappij NZH ver-

siert zijn dienstregeling al zo'n 6 jaar met werken van striptekenaars. De tekeningen worden nu ook beschikbaar gesteld aan mensen die buiten het vervoersgebied van de NZH wonen. Er zijn posters van gemaakt, die besteld kunnen worden door *f* 10,— (exclusief *f* 3,50 porto) voor één of *f* 40,— (exclusief *f* 5,— porto) voor vijf posters over te maken naar gironummer 8436 ten name van NZH te Haarlem. Vergeet niet te vermelden om welke poster het gaat. De tekeningen zijn van Theo van den Boogaard (1981), Joost Swarte (1983), Henk Kuijpers (1984), Marten Toonder (1985) en Piet Wijn (1986).

NL

NIEUWTJES UIT FRANKRIJK

SUPERBE

Franquin tekende het prachtige omslag voor de katalogus van de Aedena. Deze uitgever, waarvan onder anderen Giraud eigenaar is, specialiseert zich in het uitgeven van kaarten, portfolio's en zeefdrukken. Een greep uit het fonds:

- boeken van Moebius (Venise celeste, La memoire du futur, Starwatcher, Sur l'etoile), Crepax (Portrait fragmenté), Macedo (Vic Voyage 1 en 2) en Bat samen met Moebius (La nuit de l'etoile).
- kaartensets van onder meer Pratt, Giraud, Manara, Crepax, Varenne...
- Zeefdrukken (Darrow, Manara, Varenne)
- Portables (doosjes met artwork van Franquin, Manara, Arno...)

De meeste uitgaven zijn in Nederland verkrijgbaar voor bemiddelde stripfans. Wellicht is de katalogus nog te bestellen. (Aedena, 44 rue des Cordelières, 75013 Paris).

GUERRE

Voor het weekblad Kuifje maakte **E.P. Jacobs** illustraties bij War of the worlds, het beroemde boek van H.G. Wells. Boek en illustraties zijn ruim 40 jaar later verschenen bij Dargaud. Schitterend! Ik weet niet of dit boek boek via importkanalen Nederland al heeft bereikt. In ieder geval **La guerre des mondes** werd uitgegeven door Dargaud; telt 108 pagina's zwart/wit en kost in Frankrijk 59 franc (kan nooit meer dan een dertig gulden zijn).

HERMANN

Sex en geweld staan centraal in de portfolio die Hermann maakte voor Pascal Grognard. De set bestaat uit 4 tekeningen in kleur (6-10 gangen) en heeft een oplage van slechts 150 stuks. Een prijs is mij onbekend. Inlichtingen: Pascale Grognard Espace 2016 Bruxelles.

BEVERS

Het franstalige televisieblad van Dupuis: **Telemoustique** publiceerde in nummer 3152 van 26 juni 5 pagina's **Conseils de Tapir**, getekend door Michel Tacq. Ook de cover van dit nummer is een door hem getekende plaatst van de Beverpatrouille. Hetzelfde blad publiceert regelmatig strips van Jannin (Didi) en Jamic.

ZERO

Zero is een vrij kort bestaand blad dat als opvolger gezien mag worden van het overleden Hara kiri. Afgelopen zomer verscheen een special vacances van 100 pagina's met de oude bekenden als Willem, Wolinski, Hugot, Vuillemin et cetera.

SEX

Het Frans sexblad Yes publiceert de nieuwe strip van **Gerard Levis** voor: Crimes et delits. Levis werd bekend met **Liz et Beth** en **Les perles d'amour**. Bij mijn weten is dit zijn eerste strip in kleur.

HP

J'AI LU START POCKETSERIE

De gerenommeerde Franse uitgever van pocketboekjes **J'ai lu** is in oktober begonnen met het uitgeven van strips in pocketvorm. Meestal wanneer strips in deze vorm worden uitgegeven gaat het om gagstrips als **Peanuts** of **Mad**-strips. Ook kennen we hier de Marvel-pockets die Oberon enkele jaren geleden uitgaf. J'ai lu komt echter met een gevarieerd aanbod strips voor volwassenen, afkomstig van verschillende stripuitgevers. In **oktober** 1986 verschenen:
Franquin – Idees noirs
Quino – Mafalda 1
Liberatore – Ranxerox a New York
Binet – Les Bidochon 1
Brétecher – Les gangnan
Serre – Les meilleurs dessins

Januari:
Veyron – L'amour propre
Gotlib – Pervers Pépère
Tabary – L'enfance du grand vizir Iznogoud
Mordillo – Les meilleurs dessins

Maart:
Petillon – Mister Palmer et Dr. Supermarktstein
Lelong – Carmen cru
Giardini – Sam Pezzo 1
Barbe – Cinema 1

Mei:
Gotlib – Rhaa lovely 1
Pratt – Ernie Pike 1
Bernet/Abuli – Torpedo 1
Ricord – Les meillereus grande geulles

De pockets tellen ongeveer 192 pagina's, gedeeltelijk in kleur en andere delen in zwart/wit. De prijs varieert tussen 15 en 30 frank.

HP

NIEUWE HERGÉ-SERIE

Rombaldi, de uitgever van dure luxe-albums (bijvoorbeeld Franquin kompleet) start binnenkort met **L'univers Hergé** een serie in 10 delen met verzameld werk van Hergé.
De serie bestaat uit:
1. Les debuts (+ 3 recits complets inedits)
2 en 3. Illustraties voor Kuifje voor **Le Petit Vingtième**
4. Illustraties voor Kuifje + de weekbladversie van **Le temple du soleil**
5 en 6. Tekeningen voor de series **Voir et Savoir.**
7. Reklamewerk
8. Projekten
9. Film;
10. **Le mythe Hergé**

L'univers Hergé gaat maar liefst 290 frank per deel kosten. Inlichtingen: Rombaldi editeur, 3100-76041 Rouen Cedex.

HP

KORT NIEUWS

In Circus 103 de veelbelovende start van het derde deel van **Grimion gant de cuir** (Grimlein Lederwant). De eerste platen van Pierre Makyo doen denken aan **Samber** en zien er prachtig uit. + + +
In ditzelfde nummer van Circus starten **Le prisonnier de St. Vincent** door Dumas en Rivière en **Stone** (derde deel) door Duvivier en Bucqoy. Alleen van Grimion is op korte termijn een vertaling gepland. + + + **Scaphodes** is de titel van een Tom Poes-strip die in een heel kleine oplage van 45 stuks verscheen. Het boekje telt 92 pagina's op Italiaans formaat. Inlichtingen Alain Beyrand, 141, Rue de la Fuye, 37000 Tours. + + + Druillet maakte opnieuw een filmposters, ditmaal voor **Le clan de la caverne des ours**, een vervolg op **La guerre du feu**. + + + Alleen in het Frans verscheen deel 8 van Marc Wasterlains **Docteur Poche**, het bevat de gags onder de titel **Gags de poche**, een verwijzing naar de pocketserie die Dupuis in de jaren 60 uitgaf. Een andere Dupuis-uitgave die alleen Franstalig verschijnt is **L'ombre de la mort**, een zeer luxe album van Berthet. Het boek telt 14 pagina's in zwart/wit en de 1000 exemplaren moeten verkocht worden voor 120 frank (omgerekend zo'n *f* 49,50) + + +
Ils parlent de B.D. is de rubriek over stripinfobladen in Circus, in nummer 103 een bespreking van Zozolala 29. Ik trof de volgende zinsnede aan: (...) un article sur le scenariste Hans van den Boom. Scenarist? Van den Boom?

HP

GERRIT STAPEL'S ANSICHTEN

Bij uitgeverij de Lijn verscheen onlangs een serie zeer fraaie ansichten van Gerrit Stapel. De serie bestaat uit een zestal kaarten, met daarop de vrouwen van Koning Arthur: Guinevere, Elaine, Igraine, Isolde, Viviane en Morgana en is in twee kleuren gedrukt. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met uitgeverij de Lijn in Baijum, telefoon 05173-1486.

BDJ

FRANQUIN TERUG MET GUUST

Het leek haast onmogelijk! Op de cover van Robbedoes 2535 zien we een oude bekende aankloppen bij de Robbedoesredaktie: 'hé, laat me erin. Of kennen jullie me soms niet meer!' Ondertekend: Franquin '86. Inderdaad, op pagina 37 doet hij het weer. Franquin is terug met plaat 897 van **Guust**. Waarschijnlijk minder opziendbarend is de terugkeer van Tony Cossu, ik vind het in ieder geval heel mooi: Boskovich.

HP

VERWACHT

NR 214 STRIP SCHRIFT

DUBBELINTERVIEW MET
HEC LEEMANS EN WILLY LOHMANN

TWEEMAAL ANDREAS

FRANCOIS BOUCQ: DE WESTERSE BESCHAVING
IS BELACHELIJK

'BIG RAG', EEN NADERE KENNISMAKING MET
DE SPAANSE TEKENAAR OSWAL

HERDRUK: 'TOM LUCKY' VAN HENK ALBERS

PROFILE EVERT GERADTS

INTERVIEW MET NICO VAN DAM

CARL BARKS:
'DONALD DUCK', DE PERIODE '45 - '46

stripwinkelgids

'PLATENBAR-STRIPWINKEL LEO'

Lange Kerkstraat 32
4461 JJ Goes, telefoon 01100-13193

stripspeciaalzaak
PIET SNOT
vismarkt 3 utrecht tel. 318472

RICHARD
Rombout-Hogerbeetsstraat 78,
Amsterdam, tel. 020-842923

STRIPBOEKHANDEL
breestraat 22 delft

tel. 015 126097
BUL SUPER

ROTTERDAMS GROOTSTE STRIPWINKEL & LECTUURHAL
TIJDSCHRIFTENHAL
NOORD
ZAAGMOLENDRIFT 35 t/m 41
1e MIDDELLANDSTRAAT 110
ROTTERDAM
SCIENCE FICTION
STRIPVERHALEN

STRIP ANTIQUARIAAT
&
STRIPGALERIE PANDA
geopend di t/m vr van 12 tot 6 uur; zaterdag van 11 tot 5 uur
Frederikstraat 955-959, 2514 LJ 's-Gravenhage, tel. 070-635950*

DE STRIPSPEURDER
Wagenstraat 130
2512 BA DEN HAAG
Tel.: 070-643005

WONDERLAND
strips en science fiction
Soembawastraat 54a
1095 XD Amsterdam
020 - 94 35 62

DE JACOBIJN
STRIPWINKEL

JACOBIJNESTRAAT 10 HAARLEM 023-320782
TE KOOP: ZEEFDRUKKEN
VAN © JOOST SWARTE

GOBELIJN

KAPITEIN ROB

inkoop-verkoop
STRIPS
Geopend
ma t/m vr 12-18 uur, za 11-17 uur
Amsterdam, 2e Egelantiersdwarsstraat 8
TELEFOON: 020 - 22 38 69

STRIPWINKEL DUMPIE
Nieuwe Rijn 18, Leiden, tel. 071-126404
BESLIST DE GOEDKOOPSTE MET ANTIQUARISCHE PRIJZEN!!
(meestal niet meer dan 60% van de katalogus prijs)

STRIPWINKEL SNOEK
amsterdam
Oostenburgergracht 69
tel. 020-224680
Gespecialiseerd in stripweekbladen strips en amk.comics, antiquariaat SF
Nu ook inbindmappen (slechts 7,95 per map)
gironr. 4525295 t.n.v. Strw. Snoek

"DE STRIP-AAP"
STRIPSPECIAALZAAK
IN- & VERKOOP, VERHUUR
KUIPERSDIJK 66
7512 CJ ENSCHEDE
053-305261
Di. t/m vr. 12.00 - 18.00 uur,
za. 11.00 - 17.00 uur, do. koopavond

EERST HEERST HIER DE STILTE...

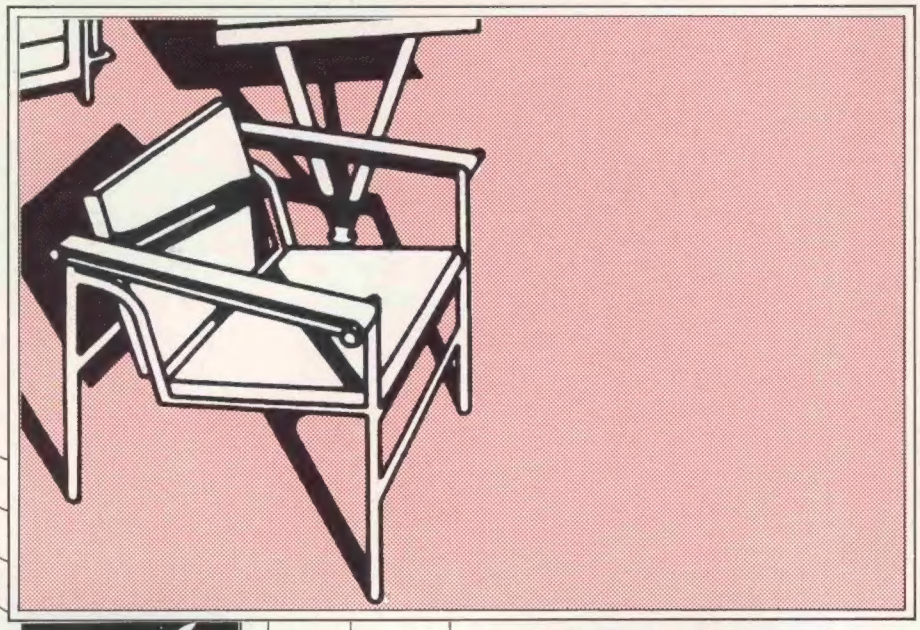

DAN HET AVONTUUR

Dan vult de kamer zich met een zinderende spanning. Nieuwe gebieden en kulturen worden ontdekt. De tijd staat stil. Verleden, heden en toekomst? Hier telt het nu! Het absurde wordt realiteit. Geluiden worden buitengesloten. Alleen het brààmm, zoeff, paff dringen tot je door. Dan plots een lach... Het was een goeie strip!

Betapress distribueert strips van de volgende uitgeverijen: Van den Bossche, Loeb, Archers, Sombrero, Paul Rijperman Publishers, Bassie Produkties, Byblos, Clumzy, Dargaud, Loempia, Dendros, Drukwerk, Glénat, J. Hoste, Lombard, De Spiegel, De Dageraad, Panda, Ultima, De Vlijt, Armonia, Brabantia Nostra, de Lijn, Mustang, Dupuis, Den Gulden Engel, Magic Press, Vonk, De Vrijbuiter, De Meulder, Visioen, Mondria, Z.

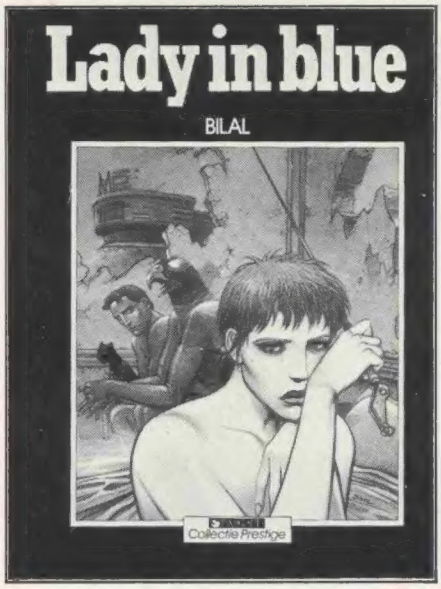

Bekroond met de grote prijs van ANGOULÊME

LADY IN BLUE, het unieke stripalbum van Enki Bilal, is bekroond met 'De grote prijs van Angoulême 1987. En terecht, want als je het album in je handen hebt, vóél je als het ware dat het iets bijzonders is. De verhaalvorm, de pagina-indeling, het kleurgebruik, de sfeer... Enki Bilal op z'n best? Tot nu toe, maar wie kan er in de toekomst kijken?
LADY IN BLUE verscheen bij DARGAUD in de serie 'Collectie Prestige'. Harde kaft fl. 21,95.
Ook gedistribueerd door BETAPRESS.

betapress

marketing, import en distributie van tijdschriften en strips